

<p style="text-align: center;">TOEZICHTSONDERZOEK NAAR DE WIJZE WAAROP DE VEILIGHEID VAN DE STAAT HAAR TOEZICHTSOPDRACHT T.O.V. MEVROUW F. ERDAL HEEFT UITGEVOERD</p>
--

1. PROCEDURE

- 1.1. Met een brief van 3 maart 2006 werden de Vaste Comités van toezicht P en I tegelijk door de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken belast met een onderzoek naar de wijze waarop de Veiligheid van de Staat en de politiediensten hun toezichtsoopdracht hebben uitgevoerd op mevrouw F. Erdal, lid van het DHKP-C, en dit *“in het kader van de hun toepasbare wettelijke mogelijkheden en rekening houdende met de administratieve situatie van de betrokkene”*.
- 1.2. Ingevolge de gemeenschappelijke vergadering van de parlementaire begeleidingscommissies P en I van 9 maart 2006, werd de beslissing genomen om aan de twee Comités P en I eenzelfde onderzoek op te dragen als dit dat reeds op 3 maart aan de Comités werd toegewezen door de Regering. Aan de twee Comités werd gevraagd hun rapport voor de twee Commissies neer te leggen na het Paasverlof.
- 1.3. Per briefwisseling van 8 maart 2006 gericht aan de vice-eerste minister en minister van Justitie mevrouw L. Onkelinx werd door het Vast Comité I de opening van een toezichtsonderzoek bevestigd, alsook de contactname met de voorzitter van het Vast Comité P voor wat betreft de coördinatie van de werkzaamheden.
- 1.4. Naar aanleiding van een afwijkende mening bij de publicatie van een onderzoeksverslag van het Vast Comité P, heeft een lid van het huidig Vast Comité I, de heer W. De Smedt, beslist om niet deel te nemen aan het gezamenlijk onderzoek van de Comités P en I betreffende de zaak-Erdal.
- 1.5. Op 3 maart 2006 werd een kantschrift verstuurd naar de Dienst Enquêtes van het Vast Comité I.

Aan het diensthoofd van de Dienst Enquêtes werd gevraagd: *“om zich dringend naar de Veiligheid van de Staat te begeven teneinde daar informatie in te winnen met betrekking tot volgende punten:*

- *Een historisch overzicht van de opdracht: de verschillende fases, de vorderende overheden, de precieze opdrachten;*
- *De uitvoering van de opdrachten (alle aspecten), de eventuele verslagen;*
- *De coördinatie, het overleg, de samenwerking met andere diensten en overheden;*
- *Welke zijn de moeilijkheden in alle opzichten waarmee de Veiligheid van de Staat werd geconfronteerd bij het uitvoeren van haar opdracht?”*

- 1.6. Per briefwisseling van 9 maart 2006, ondertekend door de voorzitters van de Vaste Comités P en I, werden de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken verzocht alle documenten en stukken over te maken met betrekking tot deze zaak, en dit met het oog op het vervolledigen van de documenten die reeds eerder van de betrokken inlichtingen- en politiediensten werden ontvangen door de enquêtediensten.

- 1.7. De Dienst Enquêtes van het Vast Comité I diende zijn rapport in op 3 april 2006.
- 1.8. Daaropvolgend vond op 6 april 2006 een vergadering plaats tussen de verantwoordelijken belast met het onderzoek van de twee Vaste Comités P en I, teneinde een stand van zaken op te maken van de respectievelijke onderzoeken.

Van deze gelegenheid werd gebruik gemaakt om beide tussentijdse rapporten onderling uit te wisselen.

...¹

...

...

...

- 1.9. Een verslag geclassificeerd als “beperkte verspreiding” Wet van 11/12/1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, veiligheidsattesten en veiligheidsadviezen werd goedgekeurd door het Vast Comité I op 14 april 2006.

- 1.10. Op 18 april 2006 werd dit rapport verstuurd naar :

- mevrouw L. Onkelinx, vice-eerste minister en minister van Justitie;
- de heer P. Dewael, vice-eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken;
- aan de begeleidingscommissies van de Vaste Comités P en I van de Senaat en de Kamer van Volksvertegenwoordigers;

- 1.11. Dit rapport werd besproken door deze begeleidingscommissies alsook in de pleinaire zittingen van de Senaat en de Kamer van Volksvertegenwoordigers op 18 en 20 april 2006. De ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken hebben er hun standpunt uiteengezet over het voorliggende rapport.²

- 1.12. Op verzoek van de begeleidingscommissies van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat hebben de Vaste Comités P en I gezamenlijk een synthese gemaakt van hun besluiten en aanbevelingen. Deze gezamenlijke besluiten werden aan het parlement voorgelegd op 20 april 2006.

- 1.13. De heer vice-eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken de heer P. Dewael heeft zijn reactie over het huidige rapport toegestuurd aan het Vast Comité I op 8 mei 2006.

- 1.14. Mevrouw de vice-eerste minister en minister van Justitie, mevrouw L. Onkelinx heeft haar advies over het huidige rapport toegestuurd op 1 juni 2006.

- 1.15. In toepassing van artikel 37 van de Wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten, is het voorliggende verslag een publieke versie van het toezichtsverslag van het Vast Comité I, dat op 18 april 2006 werd gezonden aan de begeleidingscommissies van de Vaste Comités P en I.

Deze publieke versie werd goedgekeurd door het Vast Comité I op 15 mei 2006.

¹ Het betreft geclassificeerde informatie die niet hernomen wordt in het publiek verslag

² Handelingen – plenaire zittingen 3-159 + CRABV 51 – plen 204.

Het huidige verslag bevat dus niet de geclassificeerde informatie van de niveaus “*vertrouwelijk*”, “*geheim*” en “*zeer geheim*” die werd ontvangen van de Veiligheid van de Staat. Het Vast Comité I is van oordeel dat deze elementen geen invloed hebben op onderstaande vaststellingen.

Deze hebben immers betrekking op de bescherming van de informatiebronnen of op de operationele gegevens, zonder relevantie voor het opgedragen onderzoek of voor de publieke verspreiding van de resultaten.

Onder voorbehoud van de toepassing van de Wet van 3 mei 2005 houdende wijziging van de Wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, veiligheidsattesten en veiligheidsadviezen doet het Vast Comité I opmerken dat artikel 36 van de organieke Wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten bepaalt dat :

“... de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat zich door het Vast Comité I elk onderzoeksdossier kunnen laten verzenden volgens de regels en onder de voorwaarden die zij bepalen en die er onder meer op gericht zijn de vertrouwelijke aard van de dossiers veilig te stellen en het privé-leven van personen te beschermen”.

1.16. Voorliggend rapport bevat, naast een schets van de algemene context (punt 2), tien onderdelen:

- De verschillende fases in het onderzoek van de Dienst Enquêtes van het Vast Comité I;
- De chronologie van de interventies van de Veiligheid van de Staat;
- Het onderzoek van de operationele schaduwactie van mevrouw F. ERDAL, in het bijzonder voor wat betreft 27 februari 2006; ...
- De juridische analyse; ...
- De vaststellingen en besluiten van het Vast Comité I;
- De aanbevelingen;
- De gezamenlijke besluiten van de Vaste Comités P en I;
- Een nota met de afwijkende mening van de heer W. De Smedt;
- De reactie van de vice-eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken;
- De reactie van de vice-eerste minister en minister van Justitie (nog te ontvangen).

(...)

2. ALGEMENE CONTEXT VAN DE ZAAK F. ERDAL

Op **9 januari 1996** werd Ozdemir Sabanci, lid van een rijke en machtige familie industriëlen in Turkije, samen met een medewerker/bezoeker (algemeen directeur van Toyota) en zijn secretaresse, in de kantoren van de Sabanci Holding vermoord door een commando van de DHKP-C. Deze kantoren bevinden zich in het Sabanci Center, twee prestigieuze torens in het centrum van Istanbul.

Op het ogenblik van deze drievoudige moord werkte mevrouw F. ERDAL, die op 25 februari 1977 in Adana (Turkije) is geboren, voor een schoonmaakbedrijf dat instond voor het onderhoud van de kantoren van de Sabanci Holding. In deze hoedanigheid beschikte mevrouw F. ERDAL over een badge waarmee ze toegang had tot de kantoren. Ze wordt ervan beschuldigd de moordenaars te hebben binnengelaten en naar de verdieping te hebben gebracht waar het bureau van Ozdemir Sabanci zich bevond. Op een bewakingscamera is mevrouw F. ERDAL te zien in het gezelschap van de moordenaars.

Al op **8 februari 1996** werd via het ministerie (nu FOD) van Buitenlandse Zaken een opsporingsbericht betreffende mevrouw F. ERDAL verspreid.

Op **27 september 1999** werden mevrouw F. ERDAL en andere militanten van de DHKP-C aangehouden bij de ontdekking van een clandestiene cel van deze organisatie in Knokke.

Op dat ogenblik is rond de persoon van mevrouw F. ERDAL een bijzonder ingewikkelde administratieve, gerechtelijke en politieke situatie ontstaan die voortdurend in omvang is toegenomen. We beperken ons tot de belangrijkste feiten ervan samen te vatten teneinde het complexe kader te schetsen waarin de Veiligheid van de Staat met diverse opdrachten werd belast.

We herinneren er eveneens aan dat het Vast Comité I hieromtrent reeds eerder een onderzoeksverslag heeft gepubliceerd in het activiteitenverslag van 2001 (p. 26 : *“rapport betreffende het onderzoek naar de manier waarop de Veiligheid van de Staat de informatie beheert in een zaak die verband houdt met het terrorisme”*).

2.1. Gerechtelijke procedure

Volgend op haar aanhouding in Knokke zal mevrouw F. ERDAL beschuldigd worden door de onderzoeksrechter van bendevoorming, inbreuk op de wapenwetgeving, diefstal en heling. Een aanhoudingsbevel zal uitgereikt worden en ze zal opgesloten worden in de gevangenis van Brugge.

Op **14 maart 2000** zal de raadkamer het aanhoudingsbevel tegen mevrouw F. ERDAL opheffen. Deze beslissing zal door de kamer van inbeschuldigingstelling in beroep op 28 maart 2000 bevestigd worden.

Mevrouw F. ERDAL werd echter niet vrijgelaten, aangezien er tegen haar ook een internationaal aanhoudingsbevel was uitgevaardigd (zie infra: uitleveringsprocedure).

Op **30 mei 2000** zal de minister van Justitie, de heer M. Verwilghen, beslissen om mevrouw F. ERDAL vrij te laten.

De minister van Binnenlandse Zaken, de heer A. Duquesne, nam echter een besluit tot terbeschikkingstelling van de regering op 31 mei 2000 en mevrouw F. ERDAL werd niet vrijgelaten.

Daarop werd het ene na het andere verzoek tot invrijheidstelling ingediend bij de rechtbank van eerste aanleg van Brugge. Elk verzoek werd afgewezen.

Mevrouw F. ERDAL zal echter voorwaardelijk vrijgelaten worden op **17 augustus 2000**, nadat de minister van Binnenlandse Zaken zijn beslissing tot terbeschikkingstelling van de regering had opgeheven. Anderzijds nam de minister een besluit waarbij ze onder verplichte verblijfplaats werd geplaatst.

Terwijl ze in de gevangenis verbleef, is mevrouw F. ERDAL diverse keren in hongerstaking gegaan. Mogelijkerwijs was haar gezondheidstoestand een reden om haar in vrijheid te stellen.

Op **28 februari 2006** heeft de correctionele rechtbank van Brugge een vonnis uitgesproken en mevrouw F. ERDAL veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf zonder uitstel. Haar onmiddellijke aanhouding werd gevorderd en toegestaan. Mevrouw F. ERDAL verdween echter op **27 februari 2006**.

2.2. Administratieve procedure

Toen ze op **27 september 1999** in Knokke werd gearresteerd, was mevrouw F. ERDAL in het bezit van valse documenten. Haar echte identiteit werd vastgesteld op 22 oktober 1999, d.i. bijna één maand later.

Na haar aanhouding diende zij een aanvraag in om in België politiek asiel te krijgen. In **februari 2000** weigerde de minister van Binnenlandse Zaken haar het statuut van politiek vluchteling toe te kennen en gaf hij haar het bevel het grondgebied te verlaten. Daarop heeft de regionale commissaris van de Verenigde Naties aan de Belgische overheid gevraagd om mevrouw F. ERDAL in ons land te laten verblijven zolang er geen uitspraak was over haar verzoek om als vluchteling te worden erkend.

Op **10 juli 2000** weigerde de minister opnieuw om mevrouw F. ERDAL in België te laten verblijven en liet hij een bevel om het grondgebied te verlaten, betekenen. Op **25 juli 2000** schorste de Raad van State deze beslissing. Op **28 maart 2003** heeft de Raad van State deze beslissing eenvoudigweg vernietigd.

Terwijl ze nog steeds opgesloten was - en wetende dat de kamer van inbeschuldigingstelling haar voorlopige aanhouding niet eeuwig zou verlengen - overwoog de minister van Binnenlandse Zaken haar onder verplichte verblijfplaats te plaatsen op grond van artikel 52 *bis* van de Wet van 15 december 1980.

Hoewel aan deze maatregel werd gedacht, werd ze aanvankelijk niet toegepast, aangezien de minister op **31 mei 2000** een maatregel tot terbeschikkingstelling van de regering had genomen. Deze maatregel was geldig tot half augustus van hetzelfde jaar.

Vanaf **16 augustus 2000** en tot de avond van haar verdwijning werden verschillende ministeriële besluiten tot verplichte verblijfplaats genomen op grond van het feit dat de betrokkene een bedreiging voor de openbare orde en/of de nationale veiligheid vormde.

Er bestaat heel wat vaagheid rond deze beslissingen om de betrokkene onder verplichte verblijfplaats te plaatsen. Zo staat niet altijd duidelijk vast of er bepaalde voorwaarden aan deze beslissingen waren verbonden en zo ja, dewelke? Ook rijzen er andere vragen zoals : "Wie moest nagaan of de voorwaarden werden vervuld?" of nog "Konden er sancties worden getroffen indien de voorwaarden niet werden nagekomen?"

2.3. Uitleveringsprocedure

Op **27 oktober 1999** verzocht de Turkse regering om de uitlevering van mevrouw F. ERDAL en dit op basis van een internationaal aanhoudingsbevel. Het was de bedoeling om haar voor de Turkse rechtbank te brengen voor de drievoudige moord in de kantoren van de Sabanci Holding.

Op **30 mei 2000** besliste de Belgische regering mevrouw F. ERDAL niet uit te leveren, aangezien de doodstraf nog steeds bestond in Turkije. Op 3 augustus 2002 zette het Turkse parlement de doodstraf om in levenslange opsluiting.

Nadien heeft Turkije driemaal, op **12 augustus 2002**, op **10 april 2004** en op **20 februari 2006** een nieuw verzoek tot uitlevering van mevrouw F. ERDAL ingediend.

3. DE VERSCHILLENDE FASEN IN HET ONDERZOEK VAN DE DIENST ENQUÊTES VAN HET VAST COMITÉ I

3.1. Op 3 maart 2006 is de Dienst Enquêtes van het Vast Comité I naar de Veiligheid van de Staat gegaan om het dossier van mevrouw F. ERDAL op te halen en een eerste contact te hebben met de betrokken bevoegde personen.

...
...
...
...
...

Op 3 maart 2006 heeft de Dienst Enquêtes van het Vast Comité I de volgende vaststellingen gedaan:

- Hoewel er een dossier over de zaak bestaat, moet het volgens de Veiligheid van de Staat toch worden ‘verzameld’ om zowel de nota’s die naar de opeenvolgende administrateurs-generaal werden verstuurd als de operationele nota’s terug te vinden. Op verzoek en tot verbazing van het Vast Comité I werd toegegeven dat het centrale documentatiesysteem van de Veiligheid van de Staat niet al deze gegevens bevatte. Dit geldt blijkbaar altijd voor de nota’s aan de administrateurs-generaal, vooral wanneer het gaat om delicate zaken.

Uit de voorgeschiedenis van de zaak blijkt dat nadat mevrouw F. ERDAL van de plaats van haar eerste verplichte verblijfplaats was verdwenen (juli 2000) en dat, volgend op de problemen die zich voordeden, zowel met betrekking tot de veiligheid van de betrokkene als met de risico’s van diplomatieke spanningen met Turkije, de bevoegde sectie van de Veiligheid van de Staat de mondellinge opdracht heeft gekregen een permanente observatiepost te installeren voor het verbindingskantoor van de DHKP-C in Brussel.

...
...
...
...
...

...
...

Volgens de persoon die de operationele leiding had gekregen, was het doel van deze opdracht niet duidelijk toegelicht en omschreven. Hij voegde eraan toe dat hij niettemin had begrepen dat het echte doel van de observatie mevrouw F. ERDAL was.

- De opdracht werd van in het begin plichtsbewust uitgevoerd en er werd een vaste camera geplaatst waarvan de beelden tweemaal per week werden gecontroleerd. Volgens de agenten van de Veiligheid van de Staat heeft dit dispositief echter zo goed als niets opgeleverd.

Gelet op deze evaluatie wenste de persoon die bij de Veiligheid van de Staat de leiding had over de operatie deze te beëindigen. Met name in 2003 heeft hij daartoe verschillende schriftelijke nota's aan zijn hiërarchische overste gericht.

Dit dossier is ook het eerste dat hij in 2002 ter sprake bracht bij de nieuwe administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat.

Deze laatste stuurde een nota naar de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken met daarin het verzoek om een einde te stellen aan deze opdracht.

De minister van Binnenlandse Zaken antwoordde dat hij begreep dat de Veiligheid van de Staat zich in een moeilijke situatie bevond, maar besliste niettemin dat de observatie moest worden voortgezet.

- Met betrekking tot de technische aspecten en de samenwerking met andere instanties blijkt uit de contactvergadering van 3 maart 2006 tussen de Dienst Enquêtes van het Vast Comité I en de bevoegde personen van de Veiligheid van de Staat, dat de samenwerking met de politiediensten op een weinig gestructureerde wijze verliep; er was echter een verbetering van de contacten in 2005 en 2006.

De Veiligheid van de Staat verklaart dat ze in het begin van haar opdracht informeel had vernomen dat een officier van de vroegere rijkswacht de persoonlijke en exclusieve opdracht had gekregen contact te leggen met de persoon die zich borg stelde voor mevrouw F. ERDAL, d.i. de heer X.

De Veiligheid van de Staat heeft nooit kennis gekregen van het bestaan van deze ontmoetingen en evenmin van de resultaten daarvan.

Volgens de persoon bij de Veiligheid van de Staat die de leiding over de operatie had, wist deze dienst tot 23 februari 2006 niet of mevrouw F. ERDAL zich wel degelijk in het gebouw bevond dat dienst deed als verbindingskantoor van de DHKP-C.

Ondanks deze vaststelling spreekt dezelfde bevoegde persoon bij de Veiligheid van de Staat over een betere samenwerking met de diensten van de federale politie. Hij schrijft deze wijziging toe aan het feit dat een andere politieofficier de opdracht had gekregen om contact te houden met de heer X, lid van DHKP-C.

In 2005-2006 werden gegevens over de verplaatsingen van mevrouw F. ERDAL, conform de voorwaarden van haar verplichte verblijfplaats, regelmatig bezorgd aan de Veiligheid van de Staat zodat schaduwingen konden plaatsvinden.

Volgens de Veiligheid van de Staat heeft mevrouw F. ERDAL, op één of twee uitzonderingen na, het initiële uurrooster nageleefd dat voor haar verplaatsingen was bepaald.

- Op basis van wat hierboven is onderstreept, meent de Veiligheid van de Staat dat het belangrijkste probleem dat zich half februari 2006 stelde (vergadering van het crisiscentrum op 17 februari 2006), erin bestond dat men niet wist of mevrouw F. ERDAL nog steeds aanwezig was in het gebouw dat werd geobserveerd.

Het hoofd van de operatie bij de Veiligheid van de Staat verklaart dat hij aan de contactpersoon van de heer X (naaste van mevrouw F. ERDAL) bij de federale politie heeft voorgesteld ter plaatse te gaan om te controleren of mevrouw F. ERDAL zich inderdaad in het gebouw bevond. De federale procureur zou dit voorstel hebben afgewezen bij gebrek aan juridische gronden.

- Dit aspect buiten beschouwing gelaten, werd de vergadering van het Crisiscentrum op 17 februari 2006, tijdens de eerste contactvergadering tussen de onderzoekers van het Vast Comité I en de verschillende bevoegde personen van de Veiligheid van de Staat, beschreven als een coördinatievergadering tussen de diensten die nodig was om het spoor van mevrouw F. ERDAL niet kwijt te raken.

Nog steeds volgens de vertegenwoordiger van de Veiligheid van de Staat op deze vergadering heeft de vertegenwoordiger van de Dienst Vreemdelingenzaken onmiddellijk bevestigd dat er geen sprake van was om mevrouw F. ERDAL te vatten. De contacten van de federale politie met de heer X (naaste van mevrouw F. ERDAL) werden bevestigd.

Tijdens deze vergadering vroeg men aan de Veiligheid van de Staat om de klok rond een observatie te organiseren. De vertegenwoordiger van de Veiligheid van de Staat antwoordde dat daarvoor bepaalde technische en personeelsproblemen moesten worden opgelost en dat hij eerst ook de voorafgaande goedkeuring van zijn hiërarchie moest krijgen.

3.2. Op 6 maart 2006 is de Dienst Enquêtes opnieuw naar de Veiligheid van de Staat gegaan om de stukken in ontvangst te nemen die bij het eerste bezoek werden beloofd, aangezien het dossier moest worden 'verzameld' zoals van bij het begin werd gepreciseerd.

Bij deze gelegenheid heeft het hoofd van de operaties bij de Veiligheid van de Staat bijkomende toelichting gegeven over de effectieve aanwezigheid van mevrouw F. ERDAL in het pand in de Stevinstraat nr. 190 te Brussel, waar de zetel van het informatiebureau van de DHKP-C is gevestigd:

"Inderdaad, hoewel er sinds augustus 2000 een observatiepost was geïnstalleerd, heeft de camera de betrokkene nooit gefilmd. Ze werd voor het eerst gezien op 23 februari 2006, toen ze naar het ziekenhuis ging. Het was onmogelijk het huis in de Stevinstraat via een andere toegang te verlaten en logischerwijze had ze moeten worden gefilmd toen ze naar de rechtbank in Brugge ging. Dat is echter nooit het geval geweest. Hij wijst erop dat een lichte verplaatsing van de doos met daarin de camera al volstond om tot gevolg te hebben dat de ingang van het huis zich niet langer in het gezichtsveld van de camera bevond. Blijkbaar is dit vaak gebeurd.

Hij verklaart dat hij zelf ter plaatse is gegaan om zich ervan te vergewissen dat mevrouw F. ERDAL wel degelijk daar verbleef. Hij werd onthaald door twee personen die hem verzekerden dat zij inderdaad aanwezig was. Een van hen vroeg hem zelfs of hij haar wenste te ontmoeten, en hij antwoordde bevestigend. De betrokkene stond op om haar te gaan halen, de tweede persoon ging met hem mee. Ze kwamen enkele minuten later terug en zeiden hem dat de zaak ietwat gevoelig lag.

(...)

Aangezien men mevrouw F. ERDAL nooit had gezien, begon men te twijfelen aan het nut van de observatiepost (vaste videobewaking). Dezelfde persoon bij de Veiligheid van de Staat verklaart daarover diverse keren te hebben gesproken met zijn directie, die vervolgens contact heeft opgenomen met de minister. Deze laatste gaf het bevel de observatie voort te zetten. Onze gesprekspartner heeft het uitgebreid gehad over de stappen die werden ondernomen om de observatie (vaste videobewaking) te beëindigen.”

3.3. Op 10 maart 2006 heeft de Dienst Enquêtes de adjunct-administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, verhoord.

Deze persoon verklaarde dat hij nooit bij dit dossier betrokken is geweest³. Hij suggereerde dat we ons zouden richten tot de verschillende bevoegde personen om meer nauwkeurige informatie te verkrijgen.

De adjunct-administrateur-generaal werd slechts geïnterpelleerd over de wijzigingen aan het ‘operationeel plan’ dat werd opgesteld in 2006 door de verantwoordelijke van de Veiligheid van de Staat die met deze opdracht was belast.

De adjunct-administrateur-generaal antwoordde dat hij vond dat bepaalde overwegingen moesten worden geschrapt, aangezien ze veeleer van politieke aard waren en bijgevolg niets te maken hadden met de bevoegdheden van de Veiligheid van de Staat.

3.4. Op 16 maart 2006 heeft de Dienst Enquêtes I de inspecteurs die zich op het terrein bevonden toen men het contact met mevrouw F. ERDAL kwijtraakte, in detail verhoord.

De resultaten van deze verhoren en de analyse van de schaduwingsrapporten worden besproken in het deel van het huidige rapport dat betrekking heeft op het onderzoek van de operationele schaduwingsactie van mevrouw F. ERDAL.

3.5. Op 23 maart 2006 heeft de Dienst Enquêtes de hoofdcommissaris verhoord die de leiding had over het operationele dossier.

³ Gezien de nieuwe administrateur-generaal dit dossier kende in hoedanigheid van toenmalig kabinetschef van de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken. Het zou niettemin wenselijk geweest zijn mocht de adjunct-administrateur-generaal dit dossier opgevolgd hebben.

Tijdens dit verhoor heeft deze verantwoordelijke de nadruk gelegd op bepaalde aspecten:

- De instructies voor het installeren van een observatiepost in de Belliardstraat zijn alleen mondeling gegeven door de toenmalige directeur Operaties, zonder enige toelichting. Een poging om van de algemene directie bijkomende gegevens te verkrijgen, draaide op niets uit.
- Het doel van de observatiepost werd door deductie vastgesteld: het ging erom te controleren of mevrouw F. ERDAL zich in de lokalen van de DHKP-C bevond. De aanwezigheid van mevrouw F. ERDAL op het bewuste adres kon echter nooit worden bevestigd. (...)
- Het uitpluizen van de video-opnames was saai werk.
- Na de verhuizing van het informatiebureau van de DHKP-C van de Belliardstraat naar de Stevinstraat, is er aan de opdracht van de Veiligheid van de Staat niets veranderd. De verantwoordelijke schreef in een nota: *“Hoewel men ons objectief niet heeft gevraagd mevrouw F. ERDAL te observeren, kunnen we bevestigen dat de vaste observatiepost haar nooit heeft gezien.”*
- De Veiligheid van de Staat wenste de observatiepost te ontmantelen, omdat de investering in arbeid niet in verhouding stond tot de beperkte operationele resultaten.
- Het was een van de eerste dossiers waarover hij heeft gesproken met de nieuwe administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, bij diens indiensttreding.
- Hij verklaarde dat hij pas voor het eerst over een formele instructie beschikte toen hij het schriftelijk antwoord had gekregen dat de minister van Binnenlandse Zaken had gegeven op de nota van de Veiligheid van de Staat van 24 april 2003.
- Vanaf 22 februari 2006 werd een tweede observatiepost geïnstalleerd, ter verdubbeling van de bestaande observatiepost die onvoldoende technische garanties bood.
- De verantwoordelijke is van mening dat de heer X, de contactpersoon (naaste van mevrouw F. Erdal) (...) vreesde voor feiten van agressie of ongelegen manifestaties van sympathisanten. Hij controleerde voortdurend of hij gevolgd werd en nam onophoudelijk tegen-maatregelen.
- Toen de verantwoordelijke vernam dat mevrouw F. ERDAL erin was geslaagd te ontkomen aan de personen die haar schaduwden, werden diverse maatregelen getroffen in een poging haar eventuele schuilplaatsen te lokaliseren. Dit heeft echter niets opgeleverd.

Hij is van mening:

- Dat de samenwerking met de federale politie sinds twee jaar maximaal is;
- Dat de top van de huidige hiërarchie van de Veiligheid van de Staat niet de vereiste competenties bezit om een crisissituatie te beheren;

- Tot slot is deze hoofdcommissaris van de Veiligheid van de Staat formeel wanneer hij verklaart dat de huidige administrateur-generaal, toen hij kabinetschef was bij Binnenlandse Zaken, persoonlijk de beslissingen nam in de zaak-ERDAL. Bijgevolg kan hij volgens hem niet verklaren dat hij in die tijd niet op de hoogte was, des te meer omdat, volgens dezelfde hoofdcommissaris, de huidige administrateur-generaal in 2004 het tegendeel zou hebben beweerd op een vergadering met de bevoegde personen van de Turkse inlichtingendiensten.⁴

3.6. Nog op 23 maart 2006 heeft de Dienst Enquêtes de voormalige administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat verhoord, aan wie de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken, destijds vroeg om de DHKP-C en mevrouw F. ERDAL te laten observeren.

Na drie weken onderzoek en vele contacten met de vertegenwoordigers van de Veiligheid van de Staat is uiteindelijk gebleken dat er een 'gereserveerd' dossier bestond waarvan het bestaan nooit eerder was onthuld⁵.

Het gaat meer bepaald om handgeschreven nota's die de toenmalige administrateur-generaal maakte tijdens haar gesprekken met de vertegenwoordigers van de betrokken ministeriële kabinetten en om de briefwisseling tussen haarzelf en die kabinetten.

Ze had deze documenten bezorgd aan de toenmalige directeur Operaties, met de opdracht ze aan de nieuwe administrateur-generaal te overhandigen wanneer deze in dienst zou treden.

Het bestaan van dit 'gereserveerd' dossier werd gerechtvaardigd door het feit dat de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken '*de grootste vertrouwelijkheid over deze zaak*' had geëist.

De voormalige administrateur-generaal was, samen met haar directeur Operaties, als enige op de hoogte van de context van deze opdracht.

Voor het overige legde zij de nadruk op het feit dat zij precieze schriftelijke voorwaarden had gesteld met betrekking tot de uitvoering van deze observatie.

3.7 Op 27 maart 2006 nam het Vast Comité I contact op met de huidige administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat en werd hem gevraagd of hij inderdaad in het bezit was van dit 'gereserveerd' dossier. Hij antwoordde bevestigend en stuurde ons een fax waarin stond dat het Vast Comité I de bewuste documenten mocht raadplegen. Een lid van de Dienst Enquêtes van het Vast Comité I is ter plaatse gegaan om er dit dossier op te halen.

⁴ Met uitzondering van deze verwijzing naar een contact met de Turkse inlichtingendiensten werd geen enkel ander specifiek contact met de Turkse diensten vermeld in de documenten die door de Dienst Enquêtes I werden onderzocht. Dit aspect is, in dit stadium, niet verder onderzocht bij gebrek aan tijd.

⁵ Naast het bestaan van dit dossier, waarvan het Vast Comité I slechts laattijdig op de hoogte was, heeft het 'gereserveerd' dossier betreffende de huidige zaak niets anders onthuld inzake informatie dan wat hernomen is in huidig rapport betreffende de tussenkomst van de voormalige administrateur-generaal.

3.8. Op het einde van dit hoofdstuk betreffende de retroacta, afgesloten op 27 maart 2006, lijkt het ons nuttig te preciseren dat het Vast Comité I de documenten in opeenvolgende keren heeft ontvangen, meer bepaald in antwoord op bijkomende vragen vanwege het Vast Comité I.

Alhoewel het belangrijkste blijkt te zijn verzameld, kan het Vast Comité I niet garanderen, gezien de verspreiding van de stukken van dit dossier binnen de Veiligheid van de Staat zelf, dat het kennis heeft gekregen van alle bestaande documenten.

4. CHRONOLOGIE VAN DE INTERVENTIES VAN DE VEILIGHEID VAN DE STAAT

Het interne, mondelinge bevel om de lokalen van de DHKP-C te observeren, werd nooit schriftelijk bevestigd. In elk geval heeft het Vast Comité I nooit een afschrift van een dergelijke bevestiging gekregen.

Dit is pas aan het licht gekomen toen de bevoegde persoon van de Dienst Enquêtes I vroeg om te kunnen beschikken over de schriftelijke documenten die gewoonlijk worden opgesteld bij de aanvraag om een observatiepost te installeren enerzijds en de goedkeuring door de directeur Operaties anderzijds.

Met uitzondering van een nota van 29 augustus 2000, opgesteld door een inspecteur van de Veiligheid van de Staat die de toelating vraagt om (...) een observatiepost te installeren, beschikt het Vast Comité I over geen enkel document betreffende de oorsprong van deze opdracht, hoewel dit nochtans de schriftelijke regels zijn die toepasbaar zijn bij de Veiligheid van de Staat.

Pas op 27 maart 2006, d.i. drie weken na het begin van het onderzoek door het Vast Comité I, werd het ontstaan van het 'gereserveerd' dossier onthuld.

Deze tijdslijn steunt bijgevolg op de documenten die we hebben ontvangen van de Veiligheid van de Staat, de minister van Justitie en de minister van Binnenlandse Zaken. Met betrekking tot de Veiligheid van de Staat kan het Vast Comité I dus niet bevestigen of werkelijk alle documenten werden ontvangen.

Het Vast Comité I brengt slechts verslag uit over de schaduwingsoperaties voor zover deze operaties een specifiek belang hebben voor dit onderzoek.

...
...

Vanaf 2005 heeft de Veiligheid van de Staat diverse schaduwoperaties georganiseerd om mevrouw F. ERDAL te volgen wanneer zij het pand verliet. De Veiligheid van de Staat werd daarvan telkens van tevoren op de hoogte gebracht door de federale politie, meer bepaald door de contactofficier (...).

Tot slot en gemakshalve lijkt het ons nuttig deze chronologie in twee duidelijk van elkaar gescheiden periodes te splitsen: de eerste periode gaat vooraf aan het verlies van het contact met mevrouw F. ERDAL (op 27 februari 2006), de tweede valt samen met en na deze gebeurtenis.

4.1. Periode vóór 27 februari 2006, datum van de verdwijning van mevrouw F. ERDAL

1999

In december 1999 stelt de hoofdcommissaris die bij de Veiligheid van de Staat met het dossier is belast een verslag op van een vergadering die plaats had in september van 1999, onder het voorzitterschap van de Nationale Magistraat.

Op deze vergadering waren de procureur des Konings, de onderzoeksrechter, de BOB, de AGG, het CBO en de Veiligheid van de Staat aanwezig.

De vergadering vond plaats in het kader van een gerechtelijk onderzoek na de aanhouding van leden van de DHKP-C op 27 september 1999 in Knokke. Op dat ogenblik was er nog geen sprake van observatie of schaduwing.

2000

In april 2000 stelde de juridische dienst van de Veiligheid van de Staat een nota op die de principes betreffende de uitlevering in het Belgisch recht en de regelgeving ter zake beschrijft, evenals de voorwaarden van de uitlevering, de redenen om de uitlevering te weigeren en de uitleveringsprocedure zelf.

Na de algemene principes te hebben uiteengezet, eindigt de nota met een analyse van de complexe situatie van mevrouw F. ERDAL: enerzijds dient zij een asielaanvraag in, anderzijds wordt ze gerechtelijk vervolgd als gevolg van haar aanhouding op 27 september 1999.

We merken echter op dat dit document een juridische analyse vormt waarin nauwelijks iets staat over de opdracht van de Veiligheid van de Staat.

De tweede nota, die de verbindingsofficier van de Veiligheid van de Staat bij het ministerie van Buitenlandse Zaken in juli 2000 opstelde, lijkt te getuigen van de impasse waarin de overheden verkeerden.

Deze nota luidt als volgt:

“Vandaag, 26 juli (2000), vond er om 16.30 uur op het kabinet van Buitenlandse Zaken opnieuw een vergadering plaats in aanwezigheid van leden van het kabinet van de Eerste Minister, het kabinet van Justitie en het kabinet van Binnenlandse Zaken, van vertegenwoordigers van Buitenlandse Zaken waaronder Consulaire Zaken; ook ikzelf, als vertegenwoordiger van de Veiligheid van de Staat, was aanwezig.

Deze vergadering vond plaats naar aanleiding van een arrest van de Raad van State, die de beslissing van de minister van Binnenlandse Zaken opschortte waarbij hij aan de Turkse FEHRIYE ERDAL het verblijf weigerde omdat er ernstige aanwijzingen bestonden op grond waarvan zij kon worden beschouwd als een gevaar voor de openbare orde (= artikel 52 bis⁶). De motivering van de weigering van verblijf werd onvoldoende geacht en een gastland, goed te keuren door het CGVS⁷, moet worden aangewezen.

⁶ Artikel 52 bis van de Wet van 15 december 1980 over de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

⁷ CGVS – Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen.

Het kabinet van Binnenlandse Zaken meent dat een betere motivering geen probleem vormt, maar dat het risico bestaat dat het CGVS het gastland niet goedkeurt.”

“Anderzijds zijn de partijen het erover eens dat geen vraagtekens worden geplaatst bij de beslissing tot terbeschikkingstelling van de regering, die toelaat FEHRIYE ERDAL in hechtenis te houden. Er moet echter rekening worden gehouden met het feit dat de raadkamer zich begin augustus opnieuw moet uitspreken over het al dan niet verlengen van de hechtenis en waarschijnlijk zal beslissen om de betrokkene vrij te laten, aangezien het parket-generaal begin juli heeft verklaard het principe van het behoud van haar hechtenis voor de laatste keer te hebben verdedigd. Daarop zou het verplichte verblijfplaats moeten worden betekend aan ERDAL.

Aangezien de vermoedelijke vrijlating van FEHRIYE ERDAL nakend is, wenst de minister van Binnenlandse Zaken voorrang te verlenen aan het zoeken naar een gastland.”

(...)“Een gastland zoeken is een delicate zaak: ten eerste moet het CGVS zijn goedkeuring verlenen. Bovendien kan men zich afvragen wat er zal gebeuren indien FEHRIYE ERDAL weigert naar dat land te gaan. Volgens het kabinet van Binnenlandse Zaken is het niet uitgesloten dat de zoektocht naar een gastland niets oplevert: het dossier zou dan opnieuw aan de regering moeten worden overgelegd, voor een nieuwe beoordeling.”

In juli 2000⁸, gaf de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat enerzijds het bevel om *het geval van mevrouw F. ERDAL* te volgen en anderzijds bij de Dienst Vreemdelingenzaken inlichtingen in te winnen over de evolutie van haar verblijfssituatie en de tegen haar genomen beslissingen. (...).

Nog steeds in juli 2000 stelde de juridische dienst van de Veiligheid van de Staat een nota op met een samenvatting van de gerechtelijke en administratieve situatie van mevrouw F. ERDAL. Deze nota werd aangevuld met een nota van 24 augustus 2000, die de laatste ontwikkelingen in het dossier-ERDAL beschrijft. Opnieuw gaat het om een strikt juridische nota betreffende de situatie van mevrouw F. ERDAL. Er wordt geen positie ingenomen met betrekking tot de opdracht van de Veiligheid van de Staat in het kader van dit dossier.

In augustus 2000 vond op het ministerie van Binnenlandse Zaken een vergadering plaats onder het voorzitterschap van de kabinetschef, om de verplichte verblijfplaats van mevrouw F. ERDAL voor te bereiden.

Diezelfde maand vond onder het voorzitterschap van dezelfde persoon een interkabinettenvergadering plaats met betrekking tot mevrouw F. ERDAL⁹. Op deze vergadering kwamen de aanwezigen overeen om mevrouw F. ERDAL, die er als gevolg van een hongerstaking heel erg aan toe was en in het ziekenhuis op de afdeling intensieve zorgen was opgenomen, onder verplichte verblijfplaats te plaatsen op grond van artikel 52 bis van de Wet van 15 december 1980, gewoonlijk de ‘Vreemdelingenwet’ genoemd.

⁸ De Dienst Enquêtes van het Vast Comité I merkt op dat er nog niet officieel sprake is van een door de Veiligheid van de Staat uit te voeren opdracht van observatie of bewaking.

⁹ Aangezien 15 augustus een feestdag is, vermoedt de Dienst Enquêtes van het Vast Comité I dat de situatie bijzonder dringend was om op die datum een interkabinettenvergadering te organiseren.

De verschillende opdrachten werden als volgt verdeeld: de Veiligheid van de Staat en de rijkswacht werden belast met de observatie op het vastgestelde adres¹⁰, de rijkswacht en de Dienst Vreemdelingenzaken moesten erover waken dat de opgelegde voorwaarden werden nageleefd en, tot slot, moest de rijkswacht instaan voor de veiligheid van mevrouw F. ERDAL.

In de besluiten van de notulen van deze vergadering lezen we: *“Binnen dit kader wordt de minister van Binnenlandse Zaken toelating gegeven namens de regering te onderhandelen met de raadslieden van mevrouw F. ERDAL.”*

Nog steeds **in augustus 2000** stelde de Veiligheid van de Staat een verslag op over de laatste ontwikkelingen in het dossier-ERDAL. Dit verslag had vooral betrekking op de diverse beroepen die de betrokkene bij de gerechtelijke overheden had ingesteld na de maatregel tot terbeschikkingstelling van de regering die tegen haar was genomen.

Op datzelfde ogenblik¹¹ bracht een commissaris van de Veiligheid van de Staat de toenmalige administrateur-generaal in de volgende bewoordingen op de hoogte:

“Vandaag, ... augustus, is het veiligheidsdispositief van de rijkswacht voor de verblijfplaats van ERDAL gevoelig versterkt. Voortaan identificeren de dienstdoende rijkswachters elke persoon die de Turkse militante wenst te bezoeken. Bijgevolg, en om het dubbel gebruik van mankracht te vermijden, zijn de rijkswacht en de Veiligheid van de Staat het eens geworden dat een fysieke aanwezigheid in de observatiepost tegenover het doelwit niet langer noodzakelijk is. Het pand wordt echter nog steeds permanent bewaakt met een camera. Tussen beide diensten is een telefoonverbinding gelegd om hun acties te coördineren (...).”

In een handgeschreven nota van de toenmalige administrateur-generaal is er sprake van een onderhoud met de minister van Binnenlandse Zaken en zijn adjunct-kabinetschef in oktober 2000. In de nota staat dat de regering akkoord gaat met een meer discrete observatie door de Veiligheid van de Staat (...). Dit akkoord werd ter kennis gebracht van de toenmalige directeur Operaties bij de Veiligheid van de Staat.

Begin december 2000 lezen we in een nieuw beknopt verslag van de Veiligheid van de Staat dat de Veiligheid van de Staat niet wist waar mevrouw F. ERDAL was ondergebracht, maar dat ze op grond van de beschikbare gegevens niet in de Belliardstraat zou verblijven.

In december 2000 bezorgde de minister van Binnenlandse Zaken aan de toenmalige administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat een antwoord op een brief van november 2000¹². *“De minister, de heer Duquesne, vraagt bevestiging dat de observatieopdracht zonder onderbreking en in overeenstemming met zijn instructies is uitgevoerd. Hij betreurt opnieuw dat de inlichtingen die hij van de Veiligheid van de Staat krijgt weinig ter zake doen en hij gebiedt deze dienst de observatieopdracht voort te zetten.”*

¹⁰ Bij ons weten is dit het eerste schriftelijke, d.i. officiële, spoor van een opdracht waarmee de Veiligheid van de Staat werd belast in het kader van de zaak-ERDAL.

¹¹ Met een nota met de volgende kanttekening: ‘zaak-Erdal’.

¹² Op het ogenblik van de goedkeuring van dit verslag beschikt het Vast Comité I nog steeds niet over dit document!

In april 2001 stuurde de Veiligheid van de Staat een vertrouwelijke nota naar de Eerste Minister, de minister van Justitie, de minister van Binnenlandse Zaken en de minister van Buitenlandse Zaken. In deze nota gaf de Veiligheid van de Staat toelichting bij de moeilijkheden om mevrouw F. ERDAL te lokaliseren.

Voorts lezen we dat deze dienst, ondanks de regelmatige observatie - sinds augustus 2000 - van het pand waar het informatiebureau van de DHKP-C in Brussel is ondergebracht, onmogelijk kan bevestigen dat de jonge vrouw op dat adres verblijft. Volgens de Veiligheid van de Staat werkte dit gebrek aan zekerheid betreffende de verblijfplaats van de militante natuurlijk de wildste geruchten in de hand.

Enige tijd later stuurde de toenmalige administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat een brief naar de minister van Binnenlandse Zaken, waarin zij verwees naar een bijeenkomst met een lid van het kabinet van Binnenlandse Zaken, twee vertegenwoordigers van de politie en de toenmalige directeur Operaties bij de Veiligheid van de Staat.

Dit schrijven werd ook naar de kabinetschef van de minister van Justitie verzonden. Tijdens deze bijeenkomst werd beslist dat de Veiligheid van de Staat zou worden belast met de observatie van mevrouw F. ERDAL.

Op grond van de onderstaande elementen in dit schrijven kunnen we besluiten dat de Veiligheid van de Staat officieel de opdracht aanvaardde om mevrouw F. ERDAL te observeren en zelfs te schaduwen.

“Er wordt overwogen om mevrouw F. ERDAL toe te laten het lokaal waar ze onder verplichte verblijfplaats is geplaatst eenmaal per week en tegen de volgende voorwaarden te verlaten:

- 24 uur van tevoren moet ze aan een contactpersoon melden wanneer ze het pand zal verlaten;
- haar verplaatsingen moeten beperkt blijven binnen de Brusselse ring;
- mag door een persoon van haar keuze worden vergezeld;
- verplaatst zich op eigen verantwoordelijkheid (decharge te tekenen);
- verbindt zich ertoe geen verklaringen af te leggen aan de pers...”

Tijdens de bijeenkomst was er sprake van dat de Veiligheid van de Staat met de observatie zou worden belast.

(...)

In elk geval, indien tot de observatie zou worden beslist, dan zou de Veiligheid van de Staat die tegen de volgende voorwaarden kunnen uitoefenen:

- De observatie moet door de minister van Binnenlandse Zaken aan de minister van Justitie worden gevraagd;
- De observatie zou niet permanent zijn en moet bovendien in de tijd (in uren) worden beperkt tijdens de dag;

- *Het programma met tijdstippen en bestemming moet door een vertrouwenspersoon 24 uur van tevoren worden meegedeeld aan een contactpersoon bij de Veiligheid van de Staat;*
- *De betrokkene en haar raadslieden moeten kennis krijgen van het feit dat zij door de Veiligheid van de Staat wordt geobserveerd;*
- *De betrokkene en haar raadslieden moeten de vertrouwelijkheid verzekeren;*
- *De Veiligheid van de Staat kan niet aansprakelijk worden gesteld voor incidenten die zich tijdens de observatie zouden voordoen en is in geen geval aansprakelijk voor de veiligheid van mevrouw F. ERDAL;*
- *De Veiligheid van de Staat komt niet tussen indien de voorwaarden betreffende de verplaatsingen van mevrouw ERDAL niet worden nageleefd en moet kennis hebben van de toepasbare instructies indien zij de voorwaarden niet naleeft (wie moet daarvan kennis krijgen?);*
- *De observatie door de Veiligheid van de Staat moet na één maand opnieuw worden geëvalueerd en vervolgens moet worden beslist of de observatie al dan niet moet worden voortgezet.”*

Voor het overige stelde de Veiligheid van de Staat vragen over de risico's en incidenten op het vlak van de veiligheid en onderstreept deze dienst dat «de regering natuurlijk aansprakelijk is voor dergelijke incidenten».'

De toenmalige administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat stelde dus een aantal precieze voorwaarden vast die moesten worden vervuld om haar dienst in staat te stellen deze opdracht uit te voeren.

In een schrijven zonder datum dat de Veiligheid van de Staat in april 2001 heeft ontvangen, bevestigde de toenmalige minister van Justitie dat hij de brief had ontvangen die de administrateur-generaal van de Staat hem had gestuurd. Hij bezorgde een kopie van het schrijven dat de minister van Binnenlandse Zaken hem had gestuurd.

De toenmalige minister van Binnenlandse Zaken schreef:

“Ten einde er ons van te gewissens dat deze voorwaarden (die zijn opgenomen in het schrijven van 6 april 2001) nageleefd worden, zou ik formeel willen vragen dat de Staatsveiligheid observaties uitvoert.”

Hij voegde er nog aan toe:

“...er zal worden gepreciseerd dat F. ERDAL een schriftelijke verklaring zal dienen af te leggen waarin wordt bevestigd dat het verlaten van haar verblijfplaats geschiedt op eigen risico en verantwoordelijkheid”.

De toenmalige minister van Justitie gaf aan de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat dus het bevel om zijn diensten te laten meewerken in het kader van deze opdracht.

Nog steeds in april 2001 ontving de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat van een medewerker van het kabinet van Binnenlandse Zaken het model van het document dat mevrouw F. ERDAL bij zich moest hebben wanneer ze de plaats van haar verplichte verblijfplaats verliet.

In zijn nota van **oktober 2001** meldde de persoon die met het dossier was belast bij de Veiligheid van de Staat aan zijn hiërarchie dat de zetel van de DHKP-C sinds **mei 2001** was verhuisd. Bijgevolg werd een nieuwe observatiepost georganiseerd. (...).

2002

In een vertrouwelijke nota van **februari 2002**, opnieuw gericht aan de toenmalige Eerste Minister, de minister van Justitie, de minister van Binnenlandse Zaken, en de minister van Buitenlandse Zaken, meldde de Veiligheid van de Staat dat mevrouw F. ERDAL permanent verbleef in het pand waar het informatiebureau van de DHKP-C in Brussel was gevestigd.

“Ze mocht het pand niet verlaten. Deze situatie zou het gevolg zijn van een stilzwijgend akkoord tussen het ministerie van Binnenlandse Zaken en de advocaten van de militante.”

In de nota staat ook te lezen dat de aanwezigheid van een dergelijke extreme organisatie als de DHKP-C centraal in Europa, elke dag moeilijker te aanvaarden wordt voor de Turkse overheid.

De Veiligheid van de Staat besluit:

“dat de DHKP-C allermint de bedoeling zou hebben om FEHRIYE ERDAL aan het gerecht te onttrekken. Volgens deze Turkse organisatie zou het feit dat de militante voor een rechtbank wordt gebracht, alle verdenking tegen haar moeten wegnemen. Het zou echter aannemelijker zijn achter deze tactiek de bedoeling te zien zich in de gunst te werken van de Belgische overheid, met het risico ERDAL te moeten offeren op het altaar van de wettelijkheid.”

In november 2002 stuurde de commissaris die bij de Veiligheid van de Staat de leiding over de operatie had een nota naar de algemene directie van de Veiligheid van de Staat. Daarin onderlijnde hij nogmaals dat het geen enkele zin had de technische operatie tegen de DHKP-C voort te zetten.

Hij wees erop dat de doelstellingen sinds het begin van de observatie in september 2000 nooit nauwkeurig waren bepaald. In die tijd werd mondeling verklaard dat mevrouw F. ERDAL verplichte verblijfplaats had in België, zonder dat een precieze plaats werd meegedeeld aan de Veiligheid van de Staat.

In dit rapport lezen we ook nog:

‘Hoewel men ons ‘objectief’ niet heeft gevraagd om F. ERDAL te controleren, kunnen we bevestigen dat de observatiepost haar nooit heeft gezien. Het is waar dat we over heel weinig gegevens betreffende haar fysionomie beschikken.’

‘Deze observatiepost is nutteloos geworden om de volgende redenen:

- (...)
- (...)

In januari 2003 stuurde de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat een brief naar de minister van Binnenlandse Zaken waarin hij vroeg of hij een einde mocht stellen aan de opdracht die tot doel had de permanente observatie te verzekeren van MEVROUW F. ERDAL, die een verplichte verblijfplaats had gekregen. Als redenen voor zijn verzoek verwees hij naar de hoge kosten van de operatie en naar het feit dat mevrouw F. ERDAL blijkbaar de voorwaarden naleefde die de gerechtelijke overheden hadden opgelegd.

In januari 2003 liet de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken weten, na kennis te hebben genomen van de argumenten van de Veiligheid van de Staat: *“dat er reden was om de opdracht zonder onderbreking voort te zetten, gelet op de gevoelige aard van deze zaak.”*

De administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, bracht een handgeschreven vermelding aan: ‘observatie = geen tegenhouden, dit is een politionele opdracht’.

In maart 2003 stuurde de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat een vertrouwelijke nota naar de directeur-generaal Strafwetgeving van de FOD Justitie die (...) uitsluitend betrekking had, in een historisch perspectief, op mevrouw F. ERDAL en haar betrekkingen met de DHKP-C.

Het Vast Comité I beschikt over een ontwerp van antwoord (zonder datum) op het schrijven van de minister van Binnenlandse Zaken van 17 januari 2003. Daarin meldt de Veiligheid van de Staat dat zij haar opdracht voortzette.

In april 2003, volgend op het arrest nr. 117.676 van 28 maart 2003 van de Raad van State tot vernietiging van de beslissing van de minister van Binnenlandse Zaken betreffende het toekennen van het statuut van politiek vluchteling aan mevrouw F. ERDAL, wendde de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat zich tot dezelfde minister met het verzoek zijn diensten te ontslaan van de opdracht van permanente observatie waarmee ze waren belast.

In zijn antwoord liet de minister van Binnenlandse Zaken weten dat, aangezien de betrokkene volgens hem nog steeds een gevaar voor de openbare orde of de nationale veiligheid vormde, hij opnieuw het artikel 52 *bis* van de wet van 15 december 1980 over de vestiging en het verblijf van vreemdelingen in het Rijk zou toepassen.

Hij schreef dat hij, in overleg met de minister van Buitenlandse Zaken, een land zocht dat bereid zou zijn om mevrouw F. ERDAL op te vangen. Rekening houdend met de tijd die nodig was om de verschillende mogelijke procedures te bestuderen, kreeg mevrouw F. ERDAL verplichte verblijfplaats. Een nieuw ministerieel besluit daartoe werd genomen op grond van artikel 52 *bis*, 3de lid van de hierboven genoemde wet.

Begin mei 2003 stelde de juridische dienst van de Veiligheid van de Staat een nota op waarin werd onderzocht of de vordering van de Veiligheid van de Staat door de minister van Binnenlandse Zaken voor een opdracht van permanente observatie van een persoon met verplichte verblijfplaats wel behoorde tot de prerogatieven van deze minister zoals de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst ze omschrijft.

In deze nota, die steunt op de analyse van de voornoemde wet en op de voorbereidende werkzaamheden van diezelfde wet, lezen we:

“Twee interpretatiebronnen strekken ertoe aan te tonen dat de minister van Binnenlandse Zaken bevoegd is om de Veiligheid van de Staat te vorderen met het oog op de uitvoering van gelijk welke opdracht die wordt omschreven in artikel 7 van de voornoemde wet van 30 november 1998, voor zover de vordering betrekking heeft op het handhaven van de openbare orde.

...

Uit de analyse van artikel 5, §2 van de voornoemde wet volgt dus dat de Veiligheid van de Staat inlichtingen kan verzamelen - bijvoorbeeld door observatie - voor en op verzoek van de minister van Binnenlandse Zaken, wanneer dit betrekking heeft op het handhaven van de openbare orde en de ingewonnen inlichtingen beantwoorden aan de doelstellingen van de Veiligheid van de Staat.”

Het inwinnen van inlichtingen voor de minister van Binnenlandse Zaken is een algemene opdracht van de Veiligheid van de Staat in het kader van het handhaven van de openbare orde. De Veiligheid van de Staat moet dus gevolg geven wanneer zij wordt gevorderd.

In de nota lezen we ook nog:

“Dit betekent ook dat de observatie door de Veiligheid van de Staat alleen het verzamelen van inlichtingen tot doel kan hebben en niet mag worden verward met een politionele observatieopdracht die betrekking heeft op de naleving van het ministerieel besluit tot toewijzing van een verplichte verblijfplaats.”

Met een schrijven van **mei 2003** meldde de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat aan de minister van Justitie:

“De minister van Binnenlandse Zaken oefent zijn recht uit tot vordering van de Veiligheid van de Staat, met het oog op de uitvoering van een opdracht van permanente observatie van mevrouw ERDAL, die verplichte verblijfplaats heeft gekregen in toepassing van artikel 52 bis, 3de lid van de voornoemde wet van 15 december 1980.”

Hij voegde bij zijn schrijven een kopie van de brief van de minister van Binnenlandse Zaken.

2004

In april 2004 bracht een interne nota van de Veiligheid van de Staat, gericht aan de directeur Operaties, verslag uit over een huiszoeking op de zetel van de DHKP-C op diezelfde dag mevrouw F. ERDAL was ter plaatse en werd meegevoerd naar de lokalen van de GDA Brussel.

...

...

...

...

Verder werd door de inspecteur opgemerkt dat er moest worden nagegaan of de zetel van de DHKP-C een veilige plaats was voor mevrouw F. ERDAL, aangezien vaststond dat zij opnieuw in dit pand wenste te verblijven.

Voor het overige ging Binnenlandse Zaken uit van het principe dat het pand nog steeds elektronisch werd geobserveerd door de Veiligheid van de Staat, ook wanneer mevrouw F. ERDAL niet aanwezig was (...). Er werd een evaluatievergadering gepland.

Dezelfde dag stuurde de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat een nota naar de minister van Justitie, waarin hij het probleem in niet mis te verstane bewoordingen uiteenzette.

“Gedurende al deze jaren van verschillende procedures heeft de Veiligheid van de Staat, in de mate van het mogelijke, de rol op zich genomen die de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst aan deze dienst toevertrouwt.

In de zaak die ons bezighoudt had mijn voorganger van de toenmalige minister van Justitie de opdracht gekregen een welbepaald pand te laten observeren, zonder dat hij de reden daarvoor mocht onthullen, ook niet aan het personeel van de Veiligheid van de Staat.

Sinds vele jaren dus oefent de Veiligheid van de Staat deze ‘blinde opdracht’ uit, die een politiedienst nochtans veel efficiënter zou kunnen uitoefenen. Immers, zelfs indien de persoon die waarschijnlijk het voorwerp is van deze maatregel (FEHRIYE ERDAL) het bewuste pand zou verlaten, zou het voor de Veiligheid van de Staat onmogelijk zijn om tussen te komen, aangezien deze dienst geen dwang mag gebruiken buiten het kader van zijn opdrachten inzake de bescherming van personen.

Op 1 april heeft de federale politie, zonder de Veiligheid van de Staat op voorhand te raadplegen, een huiszoeking uitgevoerd in het gebouw waar de Turkse militante verbleef, waarna zij werd aangehouden.

In deze precieze context zou het vandaag meer dan ooit passend zijn om de verwachtingen van de uitvoerende macht in het kader van dit dossier op formelere wijze opnieuw te definiëren en de respectieve opdrachten van de verschillende veiligheidsdiensten te rationaliseren, evenals - anderzijds - hun werkzaamheden te optimaliseren, rekening houdend met hun intrinsieke eigenschappen.”

Met een schrijven van **april 2004**, richtte de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat zich opnieuw tot de minister van Justitie in de volgende bewoordingen:

“Sinds het najaar 2000 (dus bijna 4 jaar) werd door de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken gevraagd aan de Veiligheid van de Staat het informatiebureau DHKP-C onder observatie te plaatsen, hoewel de Veiligheid van de Staat nooit werd ingelicht dat mevrouw F. ERDAL door officieel haar opgelegde en aan voorwaarden verbonden verblijfplaats had. Deze totaal absurde regeling werd aanvaard door de toenmalige administrateur-generaal en formele verzoeken aan de toenmalige minister van Binnenlandse zaken in 2002 en 2003 tot opheffing van deze zinloze en dure opdracht werden formeel geweigerd door de voormalige minister van Binnenlandse Zaken.”

Hij besloot als volgt:

“Gezien er geen technisch-juridische grond bestond, ging het enkel alleen om een POLITIEK bevel, met als enig doel de Veiligheid van de Staat verantwoordelijk te kunnen stellen in geval van problemen met of in hoofde van mevrouw F. ERDAL. De Veiligheid van de Staat wenst bijgevolg een correctie van de politieke beslissing en een ontheffing van de opdracht van de minister van Binnenlandse Zaken.”

Na deze brieven heeft de kabinetschef van de minister van Justitie de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat ontmoet en hem gevraagd toelichting te geven over de wettelijkheid van de opdracht, de context waarin de observatie plaats had en de middelen die daarbij werden ingezet.

Eveneens in april 2004 schreef de minister van Binnenlandse Zaken een brief aan de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat. Hoewel naar deze brief wordt verwezen in de documenten die het Vast Comité I heeft ontvangen, heeft Binnenlandse Zaken noch de Veiligheid van de Staat het Comité een kopie daarvan bezorgd. De inhoud van deze brief blijft dus onbekend.

2005

In januari 2005 herhaalde de Veiligheid van de Staat haar argumenten in meer juridische bewoordingen betreffende haar wettelijke bevoegdheden.

“Gebonden door zijn bevoegdheden zoals omschreven in de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst, heeft onze dienst jarenlang deze observatieopdracht uitgevoerd waarvoor een politiedienst nochtans beter uitgerust is.

De minister van Binnenlandse Zaken is bevoegd om de Veiligheid van de Staat te vorderen in verband met de uitoefening van haar opdrachten bepaald bij artikel 7, wanneer ze betrekking hebben op de handhaving van de openbare orde en op de bescherming van personen (artikel 5).”

“Onze dienst, die onderworpen is aan bepaalde verplichtingen die uit dezelfde wet voortvloeien, is bijgevolg niet bevoegd om op te treden indien Erdal het pand verlaat dat vandaag onder observatie staat.”

“In overeenstemming met artikel 7 van voornoemde wet beperkt de Veiligheid van de Staat zich tot het inwinnen van inlichtingen die betrekking hebben op activiteiten die de inwendige veiligheid van de Staat (kunnen) bedreigen. Dit betekent dat de observatie door de Veiligheid van de Staat alleen tot doel kan hebben inlichtingen in te winnen en in geen geval mag worden verward met de politionele observatie die wordt uitgeoefend conform een ministerieel besluit genomen in het kader van verplichte verblijfplaats.”

In deze context vroeg de Veiligheid van de Staat opnieuw dat haar opdracht zou worden herbekeken, zoals zij ook al had gevraagd in haar vorige nota's. Ze stelde zelfs voor om deze opdracht toe te vertrouwen aan een politiedienst, die beter is uitgerust om deze opdracht, die nauwer aansluit bij hun bevoegdheden, uit te oefenen.

Volgend op deze nota organiseerde het kabinet van de minister van Justitie een vergadering waarop een vertegenwoordiger van de minister van Binnenlandse Zaken, het Federaal Parket en de Veiligheid van de Staat werden uitgenodigd. De vergadering had tot doel een stand van zaken op te maken betreffende de bescherming van mevrouw F. ERDAL, aangezien de datum van het proces naderde. De vertegenwoordiger van Binnenlandse Zaken was echter niet aanwezig op deze vergadering.

In februari 2005 maakte de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat in een gedetailleerde nota ter attentie van de Eerste minister en de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken opnieuw een samenvatting van 'het probleem ERDAL'.

In deze nota stelde hij, na een historisch overzicht van de feiten, een aantal juridische en administratieve vragen met betrekking tot het statuut van mevrouw F. ERDAL. Hij lichtte de rol van zijn dienst toe en bracht tot slot de problemen en bedreigingen ter sprake die zwaar wegen op dit dossier.

Hij benadrukte meer bepaald dat het een illusie was te denken dat de observatieopdracht naar behoren kon worden uitgevoerd bij het overbrengen van mevrouw F. ERDAL naar de rechtbank en dat zijn diensten haar eventuele vlucht niet zouden kunnen beletten. Bovendien konden zijn diensten niet instaan voor haar bescherming of haar veiligheid.

Tot slot wees hij erop dat men de Veiligheid van de Staat niets zou kunnen verwijten indien er zich met betrekking tot mevrouw F. ERDAL een incident zou voordoen. Hij nam de passage over uit de brief die hij op 3 april 2004 naar de minister van Justitie had geschreven:

“Gezien er geen technisch-juridische grond bestond, ging het enkel alleen om een POLITIEK bevel, met als enig doel de Veiligheid van de Staat verantwoordelijk te kunnen stellen in geval van problemen met of in hoofde van mevrouw F. ERDAL.”

In februari 2005, volgend op de vergadering die plaatsvond begin van die maand, stuurde de minister van Justitie een brief naar haar collega van Binnenlandse Zaken. Zij betreurde de afwezigheid van de vertegenwoordiger van Binnenlandse Zaken en vroeg om hem ‘het geheime akkoord [te bezorgen] dat destijds zou zijn gesloten tussen de minister van Binnenlandse Zaken en de leiders van het DHKP-C om de bescherming van mevrouw ERDAL in ons land te verzekeren’.

Voorts meldde ze aan de huidige minister van Binnenlandse Zaken dat zij aan de Antiterroristische Gemengde Groep had gevraagd *“een evaluatie [te maken] van het gevaar dat mevrouw Erdal tijdens het proces zou kunnen lopen”*.

Op dezelfde datum werd een brief verstuurd naar de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, waarin hem werd gevraagd of hij in het bezit was van *‘het geheim akkoord’*¹³.

De minister van Justitie kondigde ook een nieuwe vergadering met de betrokken partijen aan.

In een bijkomende nota van **februari 2005**, ditmaal gericht aan de Eerste Minister, aan de minister van Justitie en de minister van Binnenlandse Zaken, ging de Veiligheid van de Staat opnieuw in de aanval. Ze voerde niet alleen aan dat de observatieopdracht die ze uitvoerende niet tot haar bevoegdheden behoorde, maar drong er ook op aan dat het noodzakelijk was deze opdracht aan de politie toe te vertrouwen.

Immers, de aankondiging van het proces van de militanten van de DHKP-C zou diplomatieke gevolgen hebben en niets sloot een reactie van de Turkse inlichtingendiensten of van sympathiserende militanten uit.

De Veiligheid van de Staat hield zelfs rekening met het feit dat mevrouw F. ERDAL zou kunnen vluchten - of ontvoerd zou kunnen worden door de organisatie waarvan ze lid was - indien het proces voor haar ongunstig zou verlopen.

¹³ Het Vast Comité I heeft geen document ontvangen met een antwoord op dit schrijven.

In een paragraaf over het onderzoek naar haar rol verklaarde de Veiligheid van de Staat dat zij had vernomen dat de toenmalige administrateur-generaal in juni of begin augustus 2000 werd ontboden op het kabinet van de minister van Binnenlandse Zaken. Tijdens dit onderhoud zou de administrateur-generaal ermee hebben ingestemd dat de Veiligheid van de Staat de observatie van mevrouw F. ERDAL zou organiseren. Dit zou niet als zodanig zijn gemeld aan deze dienst, die overigens nooit officieel kennis heeft gekregen van de plaats waar mevrouw F. ERDAL verbleef.

Er werd nooit expliciet vermeld dat de observatieopdracht betrekking had op mevrouw F. ERDAL. De Veiligheid van de Staat merkte opnieuw op dat zij in vorige nota's diverse keren de aandacht van de minister van Binnenlandse Zaken had gevestigd op de problemen betreffende de uitvoering van deze opdracht en op de noodzaak een einde te stellen aan deze opdracht. *“In de antwoorden van de minister van Binnenlandse Zaken werd steeds verwezen naar de «observatie van mevrouw ERDAL”.*

Vervolgens zette de Veiligheid van de Staat haar analyse voort in dezelfde bewoordingen als deze welke ze vroeger al had gebruikt.

De Veiligheid van de Staat laakte het feit dat zij de gevolgen had moeten dragen van een akkoord tussen de minister van Binnenlandse Zaken en de advocaten van mevrouw F. ERDAL, terwijl deze dienst daarvoor niet was uitgerust¹⁴.

De Veiligheid van de Staat bestudeerde ook de gevaren die konden ontstaan bij de aankondiging van het proces in Brugge:

- De dagelijkse verplaatsingen van mevrouw F. ERDAL van haar verblijfplaats naar het gerechtsgebouw in Brugge maken elke observatiemaatregel denkbeeldig;
- Aangezien de opdracht van de Veiligheid van de Staat zich beperkt tot observatie, zal deze dienst niet kunnen beletten dat mevrouw F. ERDAL de vlucht neemt;
- De veiligheid van mevrouw F. ERDAL kan in geen geval worden gegarandeerd door de Veiligheid van de Staat, terwijl de bedreigingen tegen haar verre van denkbeeldig zijn.

Eind maart 2005 nodigde de minister van Justitie de federale procureur, de directeur van de Antiterroristische Gemengde Groep, de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat en een vertegenwoordiger van het kabinet van Binnenlandse Zaken uit voor een vergadering. De vergadering zou betrekking hebben op het proces van mevrouw F. ERDAL en op de te nemen maatregelen om haar veiligheid te garanderen tijdens de overbrenging naar de rechtbank in Brugge.

Eind maart 2005 bezorgde de AGG op verzoek van de minister van Justitie een verslag waarin het gevaar wordt geëvalueerd dat mevrouw F. ERDAL liep in het kader van het proces dat in principe op 13 april 2005 in Brugge zou plaatsvinden.

De AGG oordeelde:

“Het risico van aanslagen tegen ERDAL is zo goed als onbestaande, aangezien niemand er belang bij heeft ERDAL naar het leven te staan: niet haar organisatie, de DHKP-C, die zij trouw is gebleven, niet een buitenlandse dienst, niet de familie Sabanci en niet een of andere maffiose organisatie.”

¹⁴ Ter herinnering: in die tijd was de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat kabinetschef van de minister van Binnenlandse Zaken.

De AGG verklaarde ook dat er geen ernstige bedreigingen waren voor de openbare overheden (magistratuur, politie-, inlichtingen- of veiligheidsdiensten, ministers...). Op het vlak van de openbare orde verwachtte de AGG tijdens de zittingen wel steunbetuigingen door sympathisanten.

Een vertegenwoordiger van de Veiligheid van de Staat was aanwezig op de vergadering van 29 maart 2005. In de notulen van deze vergadering die dezelfde dag aan de administrateur-generaal werden bezorgd, lezen we:

“De Veiligheid van de Staat zal haar observatiepost (vaste videobewaking) voor de volledige duur van het proces handhaven en de opnames zullen eenmaal per week worden gecontroleerd. De Veiligheid van de Staat benadrukt over geen enkele recente foto van Erdal te beschikken en wijst erop dat zij sterk lijkt op [een andere persoon].”¹⁵

Begin april 2005, naar aanleiding van de geplande verschijning van de leden van de DHKP-C voor de raadkamer op 13 april 2005 met betrekking tot de huiszoekingen die in Knokke werden verricht, verklaarde de Veiligheid van de Staat - na een vergadering in het Crisiscentrum - in de notulen dat het niet zeker was dat mevrouw F. ERDAL zou verschijnen en dat zij misschien zou vluchten. Als gevolg van deze onzekerheid was het bijzonder delicaat om veiligheidsmaatregelen te treffen.

In een nota van 8 april 2005 die als ‘GEHEIM’ werd geclassificeerd en gericht was aan de Eerste Minister, de minister van Justitie en de minister van Binnenlandse Zaken, kwam de Veiligheid van de Staat terug op het risico dat mevrouw F. ERDAL zou vluchten.

De Veiligheid van de Staat vestigde de aandacht van de overheden op het feit dat de vlucht van mevrouw F. ERDAL nefaste gevolgen zou hebben voor de bilaterale betrekkingen met Turkije en tot een verlies aan internationale geloofwaardigheid voor België zou leiden.

De Veiligheid van de Staat besloot deze nota als volgt:

“In het licht van de ontwikkelingen in de zaak ERDAL lijkt het ons aangewezen om, voor de duur van het proces, de observatieopdracht met betrekking tot F. ERDAL over te dragen aan de observatiegroep van de federale politie (POSA), die als enige bevoegd is om toe te zien op de naleving van het akkoord tussen ERDAL en de minister van Binnenlandse Zaken en om een eventuele vlucht te voorkomen.”

...
...
...

In **mei 2005** stuurde de minister van Binnenlandse Zaken een brief naar de minister van Justitie waarin hij verklaarde kennis te hebben genomen van de nota van ... april 2005 van de Veiligheid van de Staat. Op basis van de analyses in zijn bezit, oordeelde hij echter dat er geen concrete en objectieve bedreigingen bestonden die een persoonlijke bescherming van mevrouw F. ERDAL noodzakelijk maakten.

Met betrekking tot het in de brief beschreven risico dat de betrokkene de vlucht zou nemen, verklaarde de minister van Binnenlandse zaken in zijn brief hetgeen volgt:

¹⁵ We beschikken over een nota van de federale magistraat, die aanwezig was op deze vergadering, aan zijn korpschef. Hij somt de verschillende taken op waarmee de deelnemers aan de vergadering werden belast. De Veiligheid van de Staat krijgt geen enkele specifieke opdracht.

“A ma connaissance, il n'existe, à l'heure actuelle, aucun titre légal pour faire contrôler et éventuellement retenir, par les services de police et par la contrainte, Madame Erdal, dans l'hypothèse ou elle souhaiterait se déplacer et/ou quitter la Belgique”.

In deze context vroeg de minister van Binnenlandse Zaken de geldende maatregelen te handhaven of eventueel aan te passen. Hij preciseerde echter niet om welke aanpassingen het zou gaan.

Eind mei 2005 antwoordde de minister van Justitie aan de minister van Binnenlandse Zaken als volgt :

“Je suis bien consciente qu'à l'heure actuelle, ni la police, ni la Sûreté de l'Etat ne disposent du moindre acte de contrainte à l'égard de l'intéressée et si celle-ci souhaite se rendre à l'étranger, nous ne pourrions pas la retenir.

Néanmoins, sur le plan strictement politique, vous comprendrez aisément que la disparition de Madame Ferhiye ERDAL à l'occasion de son procès à Bruges nous mettra dans une situation diplomatique avec la Turquie particulièrement délicate.

C'est pourquoi j'ai demandé à la Sûreté de l'Etat de bien vouloir récolter un maximum d'informations sur la manière dont l'intéressée et les membres du DHKPC se comportent à l'approche de ce procès.

J'ose espérer que dans le cadre des compétences de vos services de police, plus particulièrement dans le domaine de l'ordre public, ils pourront également collecter une série d'informations à ce propos.

Comme le Sûreté de l'Etat me l'a indiqué, il n'y a pas à proprement parler une menace contre la personne de Madame ERDAL mais une possibilité de fuir la Belgique et d'entre dans la clandestinité. Je tenais à être précise sur ces différents points.”

De minister van Justitie stuurde een kopie van deze brief aan de Eerste Minister.

In juli 2005 stuurde de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat een nota naar de minister van Justitie om haar kennis te geven van de recente ontwikkelingen bij de DHKP-C. In deze nota werd niet verwezen naar mevrouw F. ERDAL of naar het proces in Brugge. Deze nota werd ook verzonden naar de Belgische ambassadeur in Turkije, naar de AGG en naar de FOD Buitenlandse Zaken.

In november 2005 vond een gemeenschappelijke evaluatievergadering plaats in het Crisiscentrum. Onderwerp van de vergadering was het proces tegen de leden van de DHKP-C in Brugge. We beschikken over de fax met de uitnodiging, maar niet over de notulen van deze vergadering.

Nog steeds in november 2005, in een nota aan de administrateur-generaal, maakte de verantwoordelijke die bij de Veiligheid van de Staat met het dossier was belast, een eerste analyse van de situatie met het oog op het proces van de DHKP-C. Hij meende dat de Veiligheid van de Staat dit proces van heel nabij moest volgen. Zonder zich te willen mengen in de bevoegdheden van de federale politie, meende hij dat de Veiligheid van de Staat inlichtingen kon bezorgen aan het Crisiscentrum op het vlak van openbare orde en omgekeerd.

Anderzijds kon de Veiligheid van de Staat haar kennis van de DHKP-C verbeteren en inlichtingen in verband daarmee bezorgen aan de bevoegde overheden.

Een operationeel plan in deze zin werd opgesteld.

In december 2005 vond in het Crisiscentrum een evaluatievergadering plaats. We beschikken alleen over de fax met de uitnodiging, maar bezitten geen enkel verslag dat na deze vergadering werd opgesteld.

Eind december 2005 stuurde de Veiligheid van de Staat een telex naar een buitenlandse dienst om inlichtingen te vragen met betrekking tot deze zaak.

2006

In januari 2006 vond in het Crisiscentrum een derde vergadering plaats over de veiligheidsmaatregelen rond het gerechtsgebouw in Brugge tijdens het proces van de DHKP-C.

...
...
...
...

In februari 2006 bezorgde de AGG aan de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken, aan het Crisiscentrum, aan de Veiligheid van de Staat en aan de federale politie een analyse van de bedreiging. De analyse had betrekking op de eventuele bedreiging tegen bepaalde personen. In de nota stond ook dat het risico bestond dat mevrouw F. ERDAL eventueel zou vluchten. Volgens de analyse zou deze vlucht echter geen invloed hebben op de terroristische bedreiging.

“We zien echter geen enkel ander risico dan eventuele beroering in de zittingzaal, indien F. ERDAL aanwezig zou zijn (wat we ernstig mogen betwijfelen). Een ander risico zou bestaan in haar eventuele vlucht, die normaal gezien al zou moeten zijn georganiseerd. Dergelijke eventuele gebeurtenissen hebben geen enkele invloed op de (terroristische) bedreiging.”

Op dat ogenblik stuurde de verantwoordelijke die bij de Veiligheid van de Staat met het dossier was belast een interne e-mail naar de directeur Operaties a.i. . Het gaat hier om een interessant bericht, waarin we lezen dat er maatregelen zullen worden genomen om mevrouw F. ERDAL te schaduwen op (...) februari 2006, aangezien zij had gevraagd naar haar dokter te mogen gaan.

Toen de datum van de uitspraak (28 februari 2006) naderde, merkte deze verantwoordelijke het volgende op:

“Deze zaak krijgt een bijkomende dimensie en de minste van haar bewegingen wordt nauwlettend in het oog gehouden door de gerechtelijke en politionele overheden.”

Voor het overige stelde de ambtenaar van de Veiligheid van de Staat een observatie voor op 27 en 28 februari en op 1 maart. Hij preciseerde dat dit voorstel opnieuw zou moeten worden geëvalueerd in het licht van de recentste ontwikkelingen.

Midden februari 2006 vroeg de minister van Justitie aan de adjunct-administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat aan de inlichtingendiensten van de buurlanden te melden dat de kans bestond dat mevrouw F. ERDAL zou vluchten.

Er vond een vergadering¹⁶ plaats in het Crisiscentrum. Rond de tafel zaten de vertegenwoordigers van de hierna genoemde diensten, in de volgorde zoals vermeld in de notulen van deze vergadering :

- De lokale politie van Brugge;
- De Directie Operaties en Informatie van Bestuurlijke Politie;
- De Directie Speciale Eenheden;
- De DGJ/TERRO;
- Het federaal parket;
- De Anti-Terroristische Gemengde Groep;
- De gerechtelijke dienst van het arrondissement Brugge;
- De Directeur coördinator van Brugge;
- De Dienst Vreemdelingenzaken;
- Het kabinet van Justitie;
- Het kabinet van de Eerste Minister;
- Het kabinet Buitenlandse Zaken;
- De Veiligheid van de Staat;
- De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in Brugge;
- De Algemene Directie Crisiscentrum.

Deze vergadering had tot doel de acties van de verschillende betrokken diensten te coördineren op de dag waarop het vonnis zou worden uitgesproken.

In het P.V. van deze vergadering wordt het volgende vermeld :

“Voorafgaande opmerkin : de persoon Erdal is voor de minister van Binnenlandse Zaken een prioriteit.

1. *Overzicht administratieve situatie Erdal*

-
-
- *Actueel is er een vast adres voor Erdal, maar er zijn GEEN dwangmaatregelen als ze er zich aan onttrekt.*
-

¹⁶ Deze vergadering vormt het scharniermoment.

- *Er is GEEN dwangmaatregel t.o.v. Erdal om aanwezig te zijn tijdens de uitspraak van het vonnis.*
- *BESLUIT: Op bestuurlijk vlak is er GEEN instrument om voor Erdal bestuurlijke maatregelen te nemen (o.a. aanhouding) en dit tot de uitspraak.*

2. (...)

3. *Overzicht van de maatregelen door de Staatsveiligheid t.o.v. Erdal*

- *Reeds 6 jaar is er toezicht op de woning van Erdal met videoregistratie. Vanaf 20/02 tot 02/03 zullen er meerdere schaduwteams paraat staan teneinde Erdal steeds te volgen. De Veiligheid van de Staat houdt Erdal onder toezicht tot wanneer de eventuele aanhouding door of de PZ Brugge of Federale Politie DSU gebeurd. Contact tussen beiden wordt gegarandeerd (...) teneinde 24/24 uur een schaduwteam te voorzien.*
- *Indien Erdal het land uitvlucht voor het vonnis, zullen de homologe collega's van de Veiligheid van de Staat van het buurland verwittigd worden. Evenwel kan er geen aanhouding gebeuren in België zonder vonnis."*

(...)

Het federaal parket vroeg aan de politiediensten zich klaar te houden om de militante onmiddellijk aan te houden na de uitspraak van deze maatregel. Er werd zelfs verklaard dat de beklaagden het gerechtsgebouw vrij konden verlaten zolang het vonnis niet was uitgesproken.

In februari 2006 stelde de persoon die bij de Veiligheid van de Staat de operationele leiding over het dossier had, een operationeel plan op.

Het Vast Comité I beschikt over twee verschillende versies van dit operationeel plan. In de versie die naar de minister van Justitie werd verzonden¹⁷, werden drie paragrafen onder de titel 'Postulat de départ' (uitgangspunten¹⁸) geschrapt.

In de onderstaande inzet nemen we de initiële tekst over. De alinea's die niet hernomen werden in het officiële document dat aan de minister van Justitie werd toegestuurd worden voorafgegaan door het teken "►".

POSTULAT DE DÉPART (UITGANGSPUNTEN):

"ERDAL kan in geen geval, ongeacht de omstandigheden, worden aangehouden vóór de datum van het vonnis.

In voorkomend geval moet haar positie worden bepaald om te voorkomen dat ze aan het gerecht ontsnapt. Sinds augustus 2000 was deze tweede rol op categorieke en dwingende wijze, zij het nooit in schriftelijke vorm, toegewezen aan de Veiligheid van de Staat.

¹⁷ De adjunct-administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat verklaarde te hebben geëist dat de politieke beschouwingen, die niets te maken hebben met de bevoegdheden van zijn dienst, werden geschrapt.

¹⁸ Vrije vertaling.

► *Er is gezegd en herhaald, op verschillende tijdstippen en zonder er omheen te draaien, dat indien de betrokkene zou verdwijnen de Veiligheid van de Staat, meer bepaald het hoofd van de bevoegde sectie, ter verantwoording zou worden geroepen.*

► *Deze zaak overstijgt het louter operationele kader en heeft onbetwistbaar een politieke connotatie (de eventuele verantwoordelijkheid van de Veiligheid van de Staat in geval van verdwijning kwam bij wijze van grap ter sprake tijdens de laatste coördinatievergadering van het crisiscentrum).*

► *Bovendien lijkt het crisiscentrum alleen maar oog te hebben voor Erdal en minder voor de andere protagonisten in dit dossier. De moderator heeft dit verschillende keren laten weten tijdens de besprekingen, wat getuigt van het belang dat onze politieke overheden hechten aan deze jonge Turkse vrouw.”*

Voor het overige beval dit operationeel plan uitsluitend voor de Veiligheid van de Staat meer bepaald de volgende maatregelen aan:

...

Permanente aanwezigheid op 27 en 28 februari 2006 in de omgeving van het doelwit en opvolging in ‘reële tijd’. Elke verplaatsing van mevrouw F. ERDAL moet worden gevolgd, ook op ostentatieve wijze. Op 28 februari, in de namiddag, moeten maatregelen worden getroffen om te communiceren met de betrokken overheden: de hiërarchie van de Veiligheid van de Staat enerzijds, de DSU anderzijds; deze laatste moet gelijk waar in België kunnen optreden om de operatie over te nemen en de uitvoering van het vonnis te verzekeren.

De lokale sectie in Brugge moet ook aanwezig zijn in de rechtbank om het vonnis te horen uitspreken, evenals in de commandopost die voor deze gelegenheid bij de politie in Brugge wordt geïnstalleerd.

Tot slot kreeg de bevoegde studiedienst van de Veiligheid van de Staat de opdracht dagelijks nota's op te stellen over de evolutie van de situatie, bestemd voor de overheden. Deze dienst kreeg ook de opdracht de correspondenten in de buurlanden op de hoogte te brengen van een mogelijke vlucht van mevrouw F. ERDAL, zodat zij in dit geval eventueel kon worden gelokaliseerd op hun grondgebied.

In een brief - die geen datum vermeldt maar die de Veiligheid van de Staat blijkbaar in februari 2006 heeft ontvangen - keurde de minister van Justitie het operationeel plan goed in de volgende bewoordingen.

“Rekening houdend met de juridische moeilijkheden van dit dossier en met het feit dat tegen mevrouw F. ERDAL geen dwingende maatregelen kunnen worden genomen, wens ik dat de Veiligheid van de Staat, in afwachting van de uitspraak van het vonnis op 28 februari a.s., ervoor zorgt dat de plaatsen waar mevrouw F. ERDAL en haar medeplichtigen verblijven of waarheen ze zich begeven de klok rond worden geobserveerd.

Het is dus mijn wens dat de observatie- en schaduwingsposten vanaf vandaag operationeel worden.”

Op dit document heeft de adjunct-administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat genoteerd:

“Ik werd in de loop van de namiddag op de hoogte gebracht. Ik heb onmiddellijk contact opgenomen met De schikkingen werden getroffen op donderdag”

...

Eind februari 2006 werd een telex verstuurd naar de Nederlandse, Franse, Duitse en Luxemburgse diensten om hen te melden dat de rechtbank in Brugge binnenkort een vonnis zou vellen en dat het risico bestond dat mevrouw F. ERDAL eventueel zou vluchten. De Veiligheid van de Staat vroeg de buitenlandse diensten dus om zich klaar te houden om de schaduw over te nemen indien mevrouw F. ERDAL de grens zou passeren.

In februari 2006 kreeg de minister van Justitie kennis van het feit dat de Veiligheid van de Staat mevrouw F. ERDAL nauwlettend in de gaten hield, volgend op de vergadering in het Crisiscentrum. (...)

...

...

...

...

In een brief¹⁹ zonder datum, die echter zonder enige twijfel werd opgesteld na de coördinatievergadering van 17 februari 2006, beschreef de minister van Justitie de precieze aard van de opdracht:

“Op de dag waarop het vonnis wordt verleend, moet het Speciaal Interventie Eskadron, dat de aanhouding zal verrichten, kennis krijgen van de plaats waar ERDAL zich bevindt.”

...

...

4.2. Periode na 27 februari 2006, datum van de verdwijning van mevrouw F. Erdal

Op **27 februari 2006** heeft men mevrouw F. ERDAL uit het oog verloren. Een verslag van de Veiligheid van de Staat bevat een gedetailleerde beschrijving van de feiten.

De vaststellingen die de Veiligheid van de Staat op dinsdag **28 februari 2006** heeft gemaakt, worden ook op een tijdslijn geplaatst.

De laatste vaststelling werd gemaakt om 20.00 uur: *“De opsporingen om mevrouw F. ERDAL terug te vinden hebben niets opgeleverd.”*

Op **28 februari 2006** werd een fax verzonden naar het Crisiscentrum om de verdwijning van mevrouw F. ERDAL te melden. Er werd ook gevraagd om de minister van Binnenlandse Zaken te verwittigen.

¹⁹ Het bestaan van dit ministerieel schrijven werd door het Vast Comité I ter kennis genomen via de opname van het televisiejournaal van de RTBf op 9 maart 2006 (19.30 uur).

Al op **28 februari 2006** richtte de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat een schrijven aan het Crisiscentrum. Een kopie werd verstuurd naar het federaal parket, de federale politie, de AGG en het kabinet van de minister van Justitie.

In dit schrijven beschuldigt de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat de federale politie ervan belangrijke informatie niet te hebben meegedeeld. Hij vraagt waarom deze informatie, die een invloed kon hebben op het organiseren van het operationeel dispositief, niet aan de Veiligheid van de Staat werd bezorgd op de coördinatievergadering die op 17 februari 2006 plaats had onder het voorzitterschap van de algemeen directeur van het Crisiscentrum.

...

Evenwel stelt het Vast Comité I, gelet op de brief van de directeur-generaal van het Crisiscentrum, zich de vraag naar het belang dat door de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat aan dit incident werd gegeven.

In februari 2006 stelde de directeur Operaties a.i. van de Veiligheid van de Staat een document op om het te voegen bij het wachtverslag voor de nacht van 27 op 28 februari 2006. Het document geeft een overzicht van de verschillende initiatieven die de Veiligheid van de Staat had genomen, evenals van de diverse contacten die werden gelegd met de betrokken overheden: de FOD Justitie en Binnenlandse Zaken, het federaal parket, het Crisiscentrum, de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat en zijn adjunct.

De dag na de verdwijning van mevrouw F. ERDAL stuurde de verantwoordelijke die bij de Veiligheid van de Staat met het dossier is belast, een nota naar zijn administrateur-generaal.

Het gaat eigenlijk om het verslag van de vergadering die plaatsvond in het Crisiscentrum, vanuit de invalshoek van de Veiligheid van de Staat.

Er werd rekening gehouden met verschillende scenario's:

- Mevrouw F. ERDAL is aanwezig bij de uitspraak van het vonnis: in dit geval zal de federale procureur vragen om de betrokkenen onmiddellijk aan te houden (uitvoering door de lokale politie). (...) De Veiligheid van de Staat zal 24 uur vóór de uitspraak van het vonnis een overzicht van de situatie aan het Crisiscentrum bezorgen.
- Indien mevrouw F. ERDAL afwezig is, dan moeten de opsporingen worden georganiseerd. In verband hiermee wijst de federale procureur erop dat de wet op de bijzondere opsporingsmethodes in dit geval toepasbaar is.
- Indien mevrouw F. ERDAL gevlucht is, dan zal ze internationaal worden geseind.

Dit verslag bevat ook een samenvatting van wat er aan de Veiligheid van de Staat werd gevraagd:

- Tussen en februari moet de Veiligheid van de Staat de verplaatsingen van de hoofdverdachten observeren, via de observatiepost of door schaduwing. Dit verslag vermeldt ook dat mevrouw F. ERDAL een prioriteit is voor de FOD Binnenlandse Zaken.
- Aan de Veiligheid van de Staat werd uitdrukkelijk gevraagd om de klok rond te schaduwen.

- Er werd ook gevraagd dat de Veiligheid van de Staat de inlichtingendiensten in de buurlanden zou verwittigen indien mevrouw F. ERDAL de grens zou overgaan.
- Op de dag van de uitspraak van het vonnis moet het team dat met de schaduwning is belast in contact staan met het DSU-team. Zo kan de Veiligheid van de Staat de DSU laten weten waar mevrouw F. ERDAL zich bevindt zodat ze kan worden aangehouden.

...

Op **1 maart 2006** stuurde de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat een e-mail naar de Directie Operaties van de federale politie om hen op de hoogte te brengen van de maatregelen die de Veiligheid van de Staat had genomen sinds de verdwijning van mevrouw F. ERDAL.

Na het gebrek aan coördinatie tussen de Veiligheid van de Staat en de federale politie te hebben betreurd en dit ondanks de interventie van het Crisiscentrum, neemt de administrateur-generaal een standpunt in met betrekking tot het opsporen van de verdwenen militante.

Hij meent dat de opsporingsopdracht een louter politionele opdracht is, waarbij de Veiligheid van de Staat alleen technische ondersteuning kan bieden.

....

Op pagina twee van dit verslag meent de administrateur-generaal dat er dringend maatregelen moeten worden getroffen.

Voor het overige moet er inderdaad een grondig onderzoek worden gevoerd naar de gebruikelijke operationele methodes, alvorens er lessen worden getrokken op het vlak van de voorbereiding van een zo gevoelige opdracht waarvan het voorwerp zo onnauwkeurig was beschreven.

...

...

...

5. HET ONDERZOEK VAN DE OPERATIONELE SCHADUWINGSACTIE VAN MEVROUW F. ERDAL DOOR DE VEILIGHEID VAN DE STAAT, MEER BEPAALD WAT BETREFT 27 FEBRUARI 2006

5.1. De sectie “schaduwing”

5.1.1. Inleiding

Om vast te stellen hoe de schaduwing van mevrouw F. ERDAL werd voorbereid en uitgevoerd, heeft het Vast Comité I alle documenten opgevraagd die intern door de dienst Schaduwing van de Veiligheid van de Staat werden opgesteld. De Dienst Enquêtes I heeft ook de schaduwingsofficieren en het hoofd van de dienst Schaduwing verhoord omtrent de feiten.

Aan de hand van de geschreven bronnen zal vermoedelijk al een beeld kunnen gemaakt worden van hetgeen zich heeft afgespeeld tijdens de schaduwing. Aangezien het geschrevene slechts een selectieve weergave is van de gebeurtenissen, werd het nuttig en noodzakelijk geacht om in het onderzoek naar de doelmatigheid van de schaduwingssectie zich niet alleen te baseren op de overhandigde documenten, maar ook de schaduwingsofficieren en het hoofd van de dienst Schaduwing te horen over de feiten.

(...)
(3 blz weggelaten)

Tijdens de verhoren werden drie aspecten aangeboord: (1) de opleiding die de agenten genoten, (2) de voorbereiding en (3) de eigenlijke uitvoering van de schaduwing van mevrouw F. ERDAL.

Het eerste luik, namelijk de genoten opleiding, werd onderzocht aan de hand van een vragenlijst die de betrokkenen zelf dienden in te vullen.

De vragen met betrekking tot het tweede en derde luik werden eveneens gesteld aan de hand van een gestructureerde vragenlijst, met open vragen ditmaal.

Het Vast Comité I kan, binnen de context van een publiek verslag, niet meer informatie verstrekken aangaande de tijdens het verloop van het onderzoek onderzochte aspecten; deze zijn te nauw verbonden aan de interne werking van een operationele dienst (...)

(...)
(10 blz weggelaten)

A. Opmerkingen betreffende de schaduwopdracht zelf

Het personeel dat deel uitmaakte van het observatiedispositief meent dat zij hun opdracht naar best vermogen hebben uitgevoerd. Er waren geen onduidelijkheden of geen technische problemen. Allen waren overtuigd van het belang van de zaak. Ze verklaren zelfs risico's te hebben genomen in het verkeer om mevrouw F. ERDAL te kunnen volgen of terug te vinden.

Een tweede opinie van de schaduwofficieren is dat de schaduw van mevrouw F. ERDAL in feite absoluut geen opdracht was voor de Veiligheid van de Staat. Zij stellen dat andere maatregelen hadden moeten getroffen worden omdat zij de opdracht gekregen hadden haar niet uit het oog te verliezen.

Het standpunt van de sectiechef is dat de aan de sectie Schaduw toeevertrouwde opdracht niet behoort tot de opdrachten die ze in het kader van het inlichtingenwerk dagdagelijks moeten vervullen.

Hun *modus operandi* is gericht op discretie en zij beslissen dus met een schaduwopdracht te stoppen wanneer hun discretie in het gedrang komt. Tijdens deze opdracht zijn ze verplicht geweest om hun discretie op te geven wat de uitvoering van hun werk nog moeilijker maakte. Immers, een target die beseft dat hij gevolgd wordt, heeft alle troeven in handen om zich van de schaduw te ontdoen.

De sectiechef oordeelde dat de leden van de schaduw, met de middelen die hen ter beschikking stonden, het maximum hebben gedaan om de controle over de target te behouden.

B. Opmerkingen betreffende het onderzoek na het incident zelf

De schaduwofficieren menen dat ze beter presteerden dan wat de pers erover bericht heeft en dat ze zeer hard hun best hebben gedaan om hun opdracht naar behoren uit te voeren.

Eén van de opdrachtverantwoordelijken, verklaarde dat zij een professionele ploeg zijn die bij internationale oefeningen zelfs regelmatig geprezen wordt.

Hoewel de schaduwofficieren het verlies van een target tijdens observatieopdrachten niet aanzien als een beroepsfout - het "verlies" van een target komt trouwens frequent voor bij observatieopdrachten – beweren de schaduwofficieren zeer ontgoocheld, teleurgesteld en gefrustreerd te zijn na deze zaak.

De sectiechef hoopt dat het onderzoek uitwijst waarom deze opdracht exclusief aan de Veiligheid van de Staat werd toegewezen en waarom zij geen bijstand van andere gespecialiseerde diensten hebben gekregen, zoals dat in vroegere operaties wel mogelijk is geweest.

...
...
...

5.2.2. Synthese van de vaststellingen

Aan de hand van elektronische documenten opgemaakt door de informatiesectie kon een historiek opgemaakt worden van de statische observaties verricht door de sectie.

Uit de documenten blijkt dat :

- De informatiesectie in augustus 2000 een statische observatie is gestart, op vraag van de Algemene Directie van de Veiligheid van de Staat, op het adres waar de burelen van DHKP-C aanvankelijk waren gelegen;
- Enkele dagen later een tweede vaste observatiepost werd gebruikt;
- In april 2001 een verslag werd opgesteld door de informatiesectie waarin werd meegedeeld dat de statische observatie geen spoor van mevrouw F. ERDAL op het geobserveerde adres had opgeleverd;
- De pogingen tot lokalisatie van mevrouw F. ERDAL – in 2001 geen resultaten hadden opgeleverd;
- In 2002 nog niet vaststond dat mevrouw F. ERDAL verbleef in de Stevinstraat;
- In de maanden februari en maart 2005, (...) er nog twijfel bestond of mevrouw F. ERDAL nog verbleef in de Stévinstraat;
- Mevrouw F. ERDAL op 6, 7 en 11 mei 2005 werd gezien op het adres in de Stevinstraat nadat de informatiesectie was ingelicht door de federale politie dat mevrouw F. ERDAL de toelating had gekregen om het adres te verlaten.

6. JURIDISCHE ANALYSE

6.1. Welke is de juridische basis voor het optreden van de Veiligheid van de Staat?

6.1.1. De asielaanvraag en de terbeschikkingstelling van de Regering

Mevrouw F. ERDAL wordt in Turkije verdacht van medeplichtigheid aan een door het DHKP-C opgeëiste, drievoudige moord. Ze verdwijnt en blijft spoorloos tot ze eind september 2000 in België wordt aangehouden voor het illegaal bezit van wapens, bendevoering en diefstal. Bij haar arrestatie vraagt Turkije om haar uitlevering. Uiteindelijk zal België dit weigeren en wordt mevrouw F. ERDAL zowel in het kader van het gerechtelijk onderzoek als in het kader van de uitleveringsprocedure in vrijheid gesteld. Mevrouw F. ERDAL, die inmiddels politiek asiel had aangevraagd, zal echter niet vrijkomen. Op 31 mei 2000 wordt zij terbeschikking van de Regering gesteld in uitvoering van artikel 52*bis* van de Vreemdelingenwet. Om redenen van de openbare orde wenst de minister van Binnenlandse Zaken haar immers uit te wijzen. In afwachting van het advies van de Commissaris-generaal voor de vluchtelingen, blijft zij opgesloten.

Eind juli 2000 wordt een vergadering gehouden met vertegenwoordigers van de eerste minister en de ministers van Buitenlandse Zaken, van Justitie en van Binnenlandse Zaken. Daar wordt duidelijk dat mevrouw F. ERDAL niet veel langer zou kunnen opgesloten blijven. De kans was immers reëel dat de terbeschikkingstelling van de Regering (TBR) in uitvoering van art. 52*bis* van de Vreemdelingenwet niet veel langer door de Raadkamer zou verlengd worden. Zeker nu de Raad van State het ministerieel besluit tot weigering van de verblijfsvergunning had geschorst, was duidelijk dat de administratieve procedure langer zou duren dan een hechtenis te verantwoorden is. Daarenboven ging – omwille van haar hongerstaking - de gezondheidstoestand van mevrouw F. ERDAL er sterk op achteruit.

6.1.2. De toekenning van een verplichte verblijfplaats

De enige mogelijkheid was om de betrokkene in afwachting van de afloop van de asielprocedure te '*verplichten in een bepaalde plaats te verblijven*' (art. 22 en 52*bis*, derde lid, Vreemdelingenwet). Op 16 augustus 2000 stelt de minister van Binnenlandse Zaken effectief een einde aan de terbeschikkingstelling van de Regering en kent mevrouw F. ERDAL een vaste verblijfplaats toe.²⁰

Aan deze toekenning van een vaste verblijfplaats werden een aantal voorwaarden verbonden bepaald bij ministerieel besluit. Deze waren het resultaat van een globaal akkoord tussen de Regering enerzijds en mevrouw F. ERDAL en haar raadslieden anderzijds. In de beslissing zelf wordt één enkele verplichting opgenomen: behoudens medische interventie mag mevrouw F. ERDAL haar verblijfplaats alleen verlaten mits een geschreven toelating van de minister of zijn gemachtigde.

²⁰ Dit MB werd viermaal gewijzigd; het adres van de verblijfplaats wijzigde telkenmale en de na te leven voorwaarden werden licht aangepast of anders omschreven.

In een apart schrijven²¹ engageert mevrouw F. ERDAL zich om geen politieke activiteiten te ondernemen in België, om zelf in te staan voor haar veiligheid en af te zien van de aangeboden politiebescherming. Op het betekeningsformulier (het exemplaar dat in ons bezit is werd echter niet ondertekend of ingevuld) staat verder: “*Bovendien moet ze het nodige doen om op elk ogenblik op haar residentie contacteerbaar te zijn.*”

Ter voorbereiding van haar vrijlating, werd op 11 augustus 2000 een cruciale vergadering gehouden op het kabinet van de minister van Binnenlandse Zaken. Aan deze vergadering nam ook de Veiligheid van de Staat deel. Op dat ogenblik wordt aan deze dienst gevraagd “*d’assurer une mission d’observation et ce en étroite collaboration avec les services de gendarmerie.*”

...
...
...
...
...
...
...
...
...
...

Sinds die dag en tot haar ontvluchting op 27 februari 2006 is de Veiligheid van de Staat steeds betrokken geweest bij het dossier. Zo zijn de opeenvolgende verblijfplaatsen van mevrouw F. ERDAL gedurende al die jaren onder statische observatie geplaatst: een camera registreerde wie binnen- en buitenging en de beelden werden één- à tweemaal per week bekeken.

6.1.3. Vijf onderscheiden doeleinden

Uit de analyse van het dossier blijkt dat het oogmerk dat werd nagestreefd met de noodzakelijke aanwezigheid van de Veiligheid van de Staat niet altijd dezelfde is geweest. Zo kan men vijf verschillende doeleinden onderscheiden die gedurende de zes opeenvolgende jaren hebben gespeeld (of die als zodanig werden herkend door de actoren in dit dossier.)

Deze finaliteiten worden hierna geanalyseerd om na te gaan of ze wel degelijk passen binnen de wettelijke bevoegdheden van de Veiligheid van de Staat.

Het betreft opdrachten van:

- Inlichtingenwerk ;
- Bescherming ;
- Openbare orde ;
- Toezicht;
- Bewaking.

²¹ Brief van mevrouw F. ERDAL gericht aan de minister van Binnenlandse Zaken, de heer A. Duquesne d.d. 29 juni 2000.

A. De inlichtingenopdracht: de observatie van mevrouw F. ERDAL en het DHKP-C als inlichtingenwerk (art. 7, 1°)

Reeds vóór de invrijheidstelling van mevrouw F. ERDAL volgt de Veiligheid van de Staat de betrokkene en het DHKP-C. Dit blijkt o.m. uit een nota van 27 juli 2000 waarin de toenmalige administrateur-generaal Timmermans aan twee leden van haar inlichtingendienst opdraagt om de situatie van mevrouw F. ERDAL en van het DHKP-C, die gekend was als extremistische organisatie, op te volgen.²²

Op dat ogenblik was de dienst belast met een gewone inlichtingenopdracht, zoals die voorzien is in art. 7, 1°, van de Wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Art. 7 van de Wet 30 november 1998 :

“De Veiligheid van de Staat heeft als opdracht:

1° het inwinnen, analyseren en verwerken van inlichtingen die betrekking hebben op elke activiteit die de inwendige veiligheid van de Staat en het voortbestaan van de democratische en grondwettelijke orde, de uitwendige veiligheid van de Staat en de internationale betrekkingen, het wetenschappelijk of economisch potentieel, zoals gedefinieerd door het Ministerieel Comité, of elk ander fundamenteel belang van het land, zoals gedefinieerd door de Koning op voorstel van het Ministerieel Comité, bedreigt of zou kunnen bedreigen.”

Na de invrijheidstelling van mevrouw F. ERDAL, blijkt het aanneembaar om te stellen dat de observatiepost van de Veiligheid van de Staat, geplaatst op vraag van de minister van Binnenlandse Zaken, bijdraagt om, op technische wijze deze doelstelling te bereiken.

Om er zich van te vergewissen, volstaat het om te verwijzen naar de organieke Wet op de inlichtingendiensten die de bedreigingen definieert waarvoor de Veiligheid van de Staat bevoegd is om zijn opdracht qua inlichtingen uit te voeren.

Als op dat ogenblik België, in tegenstelling tot Turkije en de Europese Gemeenschap, de DHKP-C niet officieel aanziet als een terroristische organisatie, blijkt in tegenstelling hiermee dat deze organisatie overeenkomt met de definitie van één van de bedreigingen vervat in de organieke Wet op de veiligheids- en inlichtingendiensten van 30 november 1998, te weten deze van het extremisme.

Voor de toepassing van voornoemd artikel 7, wijst artikel 8,1° c van dezelfde wet aan wat moet worden verstaan onder extremisme: *“racistische, xenofobe, anarchistische, nationalistische, autoritaire of totalitaire opvattingen of bedoelingen, ongeacht of ze van politieke, ideologische, confessionele of filosofische aard zijn, die theoretisch of in praktijk strijdig zijn met de beginselen van de democratie of de mensenrechten, de goede werking van de democratische instellingen of andere grondslagen van de rechtstaat”*.

Het is in deze niet overdreven om ook te verwijzen naar artikel 8,3° van dezelfde wet waarin de notie van *“het vrijwaren van de internationale en andere betrekkingen die België met vreemde staten en internationale of supranationale instellingen onderhoudt.”*

²² Dit blijkt ook uit het eerder gevoerd toezichtonderzoek van het Vast Comité I gepubliceerd in haar *Jaarverslag 2001*, pag. 26 en volgende.

Deze laatste finaliteit is gedurende het geheel van de afgelopen jaren van de gebeurtenissen aanwezig, ook in de geesten van de officiële aktoren in dit dossier, zelfs al wordt dit niet altijd even duidelijk aangetoond in vergelijking met de andere aspecten die hierna worden onderzocht.

Het onderzoek door het Vast Comité I van de documenten die slaan op deze periode, tonen aan dat de gegevens die werden ingewonnen door de Veiligheid van de Staat, en niet enkel afkomstig van de vaste observatiepost maar ook van andere bronnen, werden geanalyseerd en hebben toegelaten om andere overheden en diensten – betrokken bij dit dossier - te informeren binnen het kader van de voornoemde bevoegdheden van de Veiligheid van de Staat.

Halverwege het jaar 2005 wordt deze opdracht trouwens explicieter gesteld en op deze wijze enigszins bevestigd door de minister van Justitie op volgende wijze: *"Récolter un maximum d'information sur la manière dont l'intéressé et les membres du DHKP-C se comportent à l'approche du procès"*.

De Veiligheid van de Staat had al eerder, in een nota van 8 april 2005 en geclassificeerd 'GEHEIM', wijzend op het vluchtgevaar, de aandacht getrokken van de overheden op het feit dat deze vlucht nefaste gevolgen zou hebben op de bilaterale relaties met Turkije en een verlies van geloofwaardigheid voor België zou veroorzaken op internationaal vlak.

Deze opdracht van inlichtingenwerk gebeurt onder het gezag van de minister van Justitie (artikel 5 §1 van de organieke wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten).

B. De openbare orde-opdracht: inlichtingen inwinnen in het kader van de handhaving van de openbare orde

Naast de opdrachten vermeld in artikel 7, werd er in de Wet van 30 november 1998 nog een andere wellicht, minder gekende opdracht opgenomen.

Art. 5 van de Wet 30 november 1998 :

"(...)

§ 2. De Minister van Binnenlandse Zaken kan echter de Veiligheid van de Staat vorderen in verband met de uitvoering van de opdrachten bepaald bij artikel 7, wanneer ze betrekking hebben op de handhaving van de openbare orde en op de bescherming van personen.

In dat geval preciseert de Minister van Binnenlandse Zaken, zonder zich te mengen in de organisatie van de dienst, het voorwerp van de vordering en kan hij aanbevelingen doen en precieze aanwijzingen geven omtrent de in het werk te stellen middelen en aan te wenden geldmiddelen.

Wanneer het niet mogelijk is gevolg te geven aan deze aanbevelingen en aanwijzingen omdat hun uitvoering de uitvoering van andere opdrachten in het gedrang zou brengen, wordt de Minister van Binnenlandse Zaken hierover zo spoedig mogelijk ingelicht. Die ontheft de Veiligheid van de Staat niet van de verplichting om de vorderingen uit te voeren.

(...)"

Na de ontvluchting van mevrouw F. ERDAL werd zeer regelmatig naar deze bepaling verwezen als wettelijke basis voor de opdracht van de burgerlijke inlichtingendienst. Opmerkelijk is dat de term 'vordering' en de verwijzing naar artikel 5 § 2 pas voor het eerst opduikt in een juridische nota van begin mei 2003 van de Veiligheid van de Staat.

Dezelfde term wordt gebruikt in een nota van de Veiligheid van de Staat op 12 mei 2003 aan de minister van Justitie waarin deze dienst andermaal vraagt ontheven te worden van deze opdracht.

De eerstgenoemde nota van begin mei is het antwoord op de brief van de minister van Binnenlandse Zaken van 29 april 2003 waarin men o.a. kan lezen: *"Ik verzoek u bijgevolg uw permanente observatieopdracht van mevrouw F. Erdal te willen verder zetten."*

Dit verzoek is gebaseerd op de vaststelling van de minister dat de betrokkene nog steeds een gevaar vormde voor de openbare orde of de nationale veiligheid, zonder expliciet te verwijzen naar het artikel 5 §2. Uit de context van de zaak en het nagestreefde oogmerk kan evenwel worden afgeleid dat de minister van Binnenlandse Zaken daadwerkelijk deze bepaling voor ogen heeft.

Het is enkel door het onderzoek van het Vast Comité I dat op onrechtstreekse wijze gebleken is dat deze opdracht van toezicht mondeling werd gegeven door de administrateur-generaal van dat moment, zonder verdere verduidelijking uit bezorgdheid om de belofte tot geheimhouding van de administrateur-generaal ten overstaan van de eerste minister niet te verbreken.

Op 7 december 2000 richt de minister van Binnenlandse Zaken zich tot de Veiligheid van de Staat om te vernemen of *"de toevertrouwde missie, bestaande uit een bewakingsopdracht, tot op heden op een ononderbroken wijze en conform de gegeven instructies (een licht, doch functioneel dispositief) heeft uitgevoerd"*;

Op 9 januari 2003 richt de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat een brief aan de minister van Binnenlandse Zaken, waarin hij stelt dat: *"Selon vos instructions, une opération technique (vidéo et prises de photographies) est en cours, depuis le mois de septembre 2000"*.

Op 17 januari 2003 verzoekt de minister van Binnenlandse Zaken om de missie inzake toezicht onverminderd voor te zetten.

Voor het Vast Comité I is het duidelijk dat deze elementen aantonen dat een opdracht afkomstig van de minister van Binnenlandse zaken, evenals de instructies over de te gebruiken technieken wel degelijk aan de Veiligheid van de Staat werden gegeven op basis van voornoemd artikel 5.

Wat de rechtvaardiging van de door de minister van Binnenlandse Zaken aan de Veiligheid van de Staat gegeven opdracht betreft, lijkt het geen twijfel dat het gevaar voor de openbare orde en de openbare veiligheid permanent aanwezig was van 2000 tot 2006, in hoofdzaak op de verblijfplaats van mevrouw F. ERDAL (gelegen bij de Europese Instellingen), rekening houdend met de persoonlijkheid van de betrokkene en de reacties die de betrokkene kon veroorzaken, hetzij bij haar medestanders, hetzij bij haar vijanden en tegenstanders, het weze private personen of buitenlandse diensten.

Hierbij moet ook rekening gehouden worden met de context van het verloop van de gerechtelijke procedure en de eventuele reacties hierop door de DHKP-C en/of zijn leden.

Men moet trouwens benadrukken dat op 15 augustus 2000 niet alleen de Veiligheid van de Staat belast was met de observatie van het betrokken adres, maar ook dat de Rijkswacht moest deelnemen aan deze opdracht (zie p. 14 supra).

Toch blijkt dat de vormgeving van deze vordering aan de Veiligheid van de Staat niet de meest duidelijke of precieze is geweest. Er bestaan trouwens geen documenten vanaf het begin.

Het is evenmin uit te sluiten dat de onduidelijkheid die werd ervaren door de agenten ten velde, eveneens ten dele te wijten is aan interne communicatiemankementen binnen de Veiligheid van de Staat.

Uit de diverse elementen van het dossier blijkt dat van al diegene die betrokken waren bij de operatie, niet iedereen wist dat het mevrouw F. ERDAL was die moest worden geobserveerd. Zelfs de gewezen administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat heeft tegenover het Vast Comité I verklaard dat zij alleen kon afleiden dat het doel van het toezicht mevrouw F. ERDAL betrof door een observatie van de DHKP-C.

Het blijkt zonder twijfel dat om redenen van discretie over het nieuwe adres van mevrouw F. ERDAL, de minister van Binnenlandse Zaken de onduidelijkheid verkoos over het voorwerp van de opdracht terwijl hij veel concreter was over de middelen van uitvoering.

Aangaande de herhaalde vragen van de Veiligheid van de Staat om een einde te mogen maken aan de uitgevoerde observatie, haalt deze dienst zowel technische redenen aan (negatieve afweging tussen de kosten van de operatie en de resultaten in termen van informatiegaring) als de vrees dat de Veiligheid van de Staat niet in staat zou zijn om feitelijk en als enige de verantwoordelijkheid te dragen die niet tot haar strikt bevoegdheidsdomein behoort (gaande van de reacties op de voorzienbare vlucht van mevrouw F. ERDAL tot problemen zowel qua openbare veiligheid als deze verbonden aan de beveiliging van mevrouw F. ERDAL).

Deze reacties blijken zich vooral te hebben ontwikkeld vanaf het moment dat er in april 2001 beslist werd dat het toezicht en de observatie van mevrouw F. ERDAL (alleen) door de Veiligheid van de Staat zou worden uitgevoerd.

Deze vragen hebben nooit een positief antwoord gekregen van de minister van Binnenlandse Zaken en, overeenkomstig de wettelijke bepalingen, was de Veiligheid van de Staat verplicht om de opdracht verder te zetten.

C. De beschermingsopdracht: de bescherming van de fysieke integriteit van mevrouw F. Erdal (art. 7, 3°)

Art. 7 van de Wet 30 november 1998

De Veiligheid van de Staat heeft als opdracht:

(...)

3° het uitvoeren van de opdrachten tot bescherming van personen die haar worden toevertrouwd door de minister van Binnenlandse Zaken;

(...)

Art. 8 van de Wet 30 november 1998

5° "personen beschermen": de bescherming van het leven en de fysieke integriteit verzekeren van de volgende personen, aangewezen door de Minister van Binnenlandse Zaken:

- a) de buitenlandse staatshoofden;*
- b) de buitenlandse regeringshoofden;*
- c) de familieleden van de buitenlandse staats- en regeringshoofden;*
- d) de Belgische en buitenlandse regeringsleden;*
- e) sommige belangrijke personen die het voorwerp zijn van bedreigingen voortvloeiende uit activiteiten bepaald in artikel 8, 1°.*

In het onderhavige geval, doet het zich niet voor dat deze specifieke opdracht ooit in het bijzonder zou zijn aangehaald in de vorderingen van de minister van Binnenlandse Zaken.

In ieder geval wordt een dergelijke beschermingsopdracht uitgevoerd door beschermingsofficieren, die trouwens het voorwerp uitmaken van bijzondere voorschriften opgenomen in de organieke Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van 30 november 1998 (artikels 22 en volgende). Van de diensten van de sectie Bescherming van de Veiligheid van de Staat werd in deze zaak nooit gebruik gemaakt.

Als het dispositief dat in plaats werd gesteld door de Veiligheid van de Staat dan al betrokken werd in de fysieke bescherming van mevrouw F. ERDAL en de bescherming van de woning in dewelke zij haar vaste verblijfplaats had, dan moet dit worden gezien in het kader van het inwinnen van informatie en in het kader van de bescherming van de openbare orde *sensu lato*.

Het volstaat ten slotte om, bij wijze van overmaat, te onderlijnen dat ook in de algemene missie van het inwinnen van informatie, aan dit aspect wordt tegemoet gekomen.

Ook art. 20 van de Wet van 30 november 1998 dient in overweging te worden genomen :

"§ 1 de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, de politiediensten, de administratieve en gerechtelijke overheden zorgen voor een zo doeltreffend mogelijke wederzijdse samenwerking; De inlichtingen- en veiligheidsdiensten zorgen er eveneens voor dat er samenwerking is met de buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

§ 2 Wanneer ze daartoe door hen aangezocht worden kunnen de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, binnen de perken van een protocol goedgekeurd door de betrokken ministers, hun medewerking en in het bijzonder hun technische bijstand verlenen aan de gerechtelijke en bestuurlijke overheden.

§ 3 Het Ministerieel Comité bepaalt de in artikel 19, eerste lid, bedoelde voorwaarden waaronder de inlichtingen worden meegedeeld en de voorwaarden van de in § 1 van dit artikel bedoelde samenwerking.

Zie COL 9/2005 van 15 juli 2005 gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie en het College van procureurs-generaal betreffende de gerechtelijke aanpak inzake terrorisme.

Zie COL 12/2005 van 5 oktober 2005 betreffende Wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten – Samenwerking tussen de Veiligheid van de Staat / Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid van de Krijgsmacht en de gerechtelijke overheden (Voorheen COL 13/99 van 22 juni 1999 betreffende Veiligheid van de Staat / Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid van de Krijgsmacht – Samenwerking tussen de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, het Openbaar Ministerie en de onderzoeksrechters. Wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten).

D. De controleopdracht: toezien op de naleving van de voorwaarden verbonden aan de ‘vaste verblijfplaats’

Op 16 augustus 2000 krijgt mevrouw F. ERDAL bij ministerieel besluit voor het eerst een ‘vaste verblijfplaats’ toegewezen.²³ ²⁴ Dit besluit wordt nadien verschillende malen aangepast. Het laatste besluit dateert van 29 april 2003, werd betekend op 30 april en was geldig op het ogenblik van de verdwijning van de betrokkene.²⁵

Art. 52bis, derde lid, Wet 15 december 1980

(...)

De minister kan, wanneer hij zulks nodig acht voor de handhaving van de openbare orde of de nationale veiligheid, betrokkene verplichten in een bepaalde plaats te verblijven gedurende de tijd dat zijn vraag in onderzoek is.

(...)

²³ Alhoewel dit besluit voor de eerste keer wordt genomen in uitvoering van art. 22 van de Vreemdelingenwet en later steeds in uitvoering van art. 52bis, derde lid, van de Vreemdelingenwet maakt dit voor onze analyse niet zoveel uit; het gaat in beide gevallen om de verplichting om ‘in een bepaalde plaats te verblijven’. De huidige minister van Binnenlandse Zaken stelde dat mevrouw Erdal een ‘vaste’ maar geen ‘verplichte’ verblijfplaats zou hebben gekregen (Integraal verslag, commissievergadering nr. 872 van 6 maart 2006, p. 31). Dit klopt echter niet met de bewoordingen van het ministerieel besluit.

²⁴ Verschillende parlementsleden uitten kritiek op de locatie (het hoofdkwartier van een terroristische organisatie) die mevrouw Erdal kreeg toegewezen. Juridisch is het inderdaad zo dat de minister autonoom de plaats kiest. *In casu* heeft hij dit gedaan in onderling overleg met betrokkene. De overheid heeft wel gecontroleerd of de voorgestelde locaties vanuit haar eigen doelstellingen aanvaardbaar waren. Zoals de minister van Justitie antwoordde op een parlementaire vraag, is het inderdaad zo dat het DHKP-C als organisatie voorkomt op de EU-terrorismelijst, een lijst die bij unanimité wordt samengesteld. Aangezien de individuele leden van het DHKP-C er niet op vermeld staan, kunnen de maatregelen van bevrozing van tegoeden natuurlijk makkelijk omzeild worden. In theorie had de Belgische regering kunnen voorstellen hen ten individuele titel op de lijst te zetten. Voor de plaatsing op deze lijst is doorslaggevend dat een terroristische daad is gepleegd, een poging is begaan of een bijdrage daartoe is geleverd. Er moeten inlichtingen of dossier-elementen zijn die aantonen dat door een bevoegde (rechterlijke) instantie een beslissing in die zin is genomen tegen de betrokken persoon (bvb. inleiding van een onderzoek of vervolging op grond van bewijzen of serieuze en geloofwaardige aanwijzingen of een veroordeling).

²⁵ Het besluit stipuleerde dat het geldig zou blijven tot dat de Commissaris-generaal voor de vluchtelingen een nieuw advies zou geven in uitvoering van art. 52bis. Aangezien dat advies er op 27 februari nog niet was (op 15 februari 2006 laat de Dienst Vreemdelingenzaken aan de advocaat van betrokkene weten dat de Commissaris-generaal nog steeds geen advies gaf) was het ministerieel besluit nog geldig op het ogenblik van de vlucht van mevrouw Erdal.

Zoals reeds uiteengezet, werden er aan de invrijheidstelling en de toekenning van een eerste vaste verblijfplaats, verschillende voorwaarden verbonden. Zo moest mevrouw F. ERDAL o.m. toelating krijgen om haar adres te verlaten en moest zij zich onthouden van politieke activiteiten in België. In de bijlage bij het laatste ministerieel besluit werd blijkbaar alleen het verblijf in het adres in de Stevinstraat te Brussel als voorwaarde opgegeven. N.a.v. de betekening van dit besluit werd betrokkene ervan op de hoogte gebracht *“que l’arrêté lui interdit de quitter le lieu désigné et qu’elle doit prendre les mesures nécessaires pour pouvoir être contactée à tout moment.”*

In een brief van de Dienst Vreemdelingenzaken van 9 januari 2004 staat het volgende: *“Pour sa sécurité personnelle et pour la sécurité de l’Etat belge, il ne lui est pas permis de circuler librement sur le territoire.”* Maar uit andere documenten blijkt dat mevrouw F. ERDAL wel over enige bewegingsvrijheid beschikte. Zo lezen wij in een nota van de directeur-generaal van het Crisiscentrum van de Regering van 1 april 2004: *“de verplichtingen die Erdal dient na te leven alvorens het pand te verlaten (voorafgaand telefoneren naar een gsm-nummer van de federale politie), wordt eveneens verder gezet.”* In het gezamenlijk perscommuniqué van de minister van Binnenlandse Zaken en de minister van Justitie klinkt het als volgt: *“mevrouw Erdal moest bovendien de politiediensten verwittigen van haar eventuele verplaatsingen.”*

D.1. Draagwijdte van het begrip ‘vaste verblijf’

In de nasleep van de ontvluchting werd verklaard dat het ministerieel besluit geen vrijheidsberovende maatregel was. Ten aanzien van de betrokkene kon, ondanks de verplichting om een vaste verblijfplaats te hebben en bepaalde voorwaarden na te leven, geen enkel dwangmiddel worden aangewend.

Dit zou betekenen dat de vaste verblijfplaats juridisch zelfs niet als een vrijheidsbeperkende maatregel kan gezien worden, doch slechts als een soort van administratieve verplichting die inhoudt dat men een vast aanspreekpunt heeft gedurende de asielprocedure. Dit zou ook betekenen dat de opgelegde voorwaarden juridisch gezien weinig waarde hebben en dat het niet voldoet aan de verplichting om elke uitgang voorafgaandelijk te melden aan de politie, dus niet controleerbaar of sanctioneerbaar is.

Deze visie is echter moeilijk vol te houden. Het volstaat te verwijzen naar de voorbereidende werken van art. 68 van de Vreemdelingenwet. Deze bepaling wil voor vreemdelingen aan wie een vast verblijf is toegewezen (o.m. op basis van art. 52bis, maar ook van de andere gelijkaardige bepalingen), de mogelijkheid geven om de opheffing ervan te vragen aan de bevoegde minister. De maatregel wordt als volgt omschreven:

“Deze bepaling laat de vreemdeling wiens bewegingsvrijheid beperkt werd, toe...”
(Gedr. St., Kamer, 1974-75, 653-1, 56)

Het feit dat het 'vaste verblijf' meer is dan een administratieve verplichting, komt ook tot uiting in de rechtsleer. Ook daar wordt over het 'vaste verblijf' steeds gesproken in termen van 'veiligheidsmaatregel'²⁶ of 'vrijheidsbeperkende maatregel'²⁷, die het midden houdt tussen een vrijheidsberoving (zoals de terbeschikkingstelling van de Regering uit art. 52bis, vierde lid, Vreemdelingenwet) en een 'verplichte plaats van inschrijving' die wel een puur administratieve aangelegenheid is die moet toelaten te bepalen waar de vreemdeling financiële en materiële hulp kan krijgen (art. 54 van de Vreemdelingenwet).²⁸

Ook het feit dat de maatregel alleen kan worden genomen als de openbare orde of de nationale veiligheid dit noodzaakt, wijst er op dat de vrijheid van de betrokkene op enige wijze beperkt moet kunnen worden (en dat er bijgevolg controle op moet kunnen gebeuren, *infra*).

In voorliggende zaak is het onbetwistbaar dat er een controle werd uitgevoerd (voorafgaande verwittiging, bewaking door de Veiligheid van de Staat ...).

We herinneren er trouwens aan dat in de aanvangsfase een strenge controle werd uitgevoerd door de rijkswacht.

Zoniet heeft deze maatregel weinig zin. Wij zijn dan ook van mening dat de vaste verblijfplaats als een vorm van huisarrest²⁹ kan worden gezien waarvan de gevolgen kunnen 'getemperd' worden door de betrokkene een zekere bewegingsvrijheid toe te kennen, zoals bijvoorbeeld éénmaal per week de woning te verlaten, mits voorafgaandelijke verwittiging van de politie.³⁰

In de aanvangsfase van het dossier waren de betrokken actoren het er blijkbaar wel nog over eens dat deze maatregel de vrijheid van komen en gaan beperkt. Dit blijkt bijv. uit de door de kabinetschef van de minister van Binnenlandse Zaken opgestelde "Vraag tot voorbereiding concrete operaties". Daarin lezen wij het volgende:

2. Politionele opdrachten

2.2. Controle naleving voorwaarden

(...)

Ook vanuit administratief oogpunt is de vaste verblijfplaats ABSOLUUT GEEN formalistische vereiste. Er wordt dus gevraagd naar een dispositief dat de onttrekking aan de Belgische administratie verhindert. Des al niettemin wordt gevraagd het geüniformeerd karakter van de bewaking zo minimaal mogelijk te houden."

²⁶ Caeymaex, L., *R.P.D.B.*, compl. VI, v° Etrangers (office des), nr. 643 en Denys, L., "Rechtsmiddelen in de vreemdelingenwet" in *Migratie en migrantenrecht. Recente ontwikkelingen*, Cuypers, D., Foblets, M.-C. en Hubeau, B. (eds.), die keure, Brugge, 2001, 133.

²⁷ X, *Administratieve wegwijzer. Vreemdelingen, vluchtelingen, migranten*, Kluwer, losbl., I, 4.4/2. Zie ook FEDASIL (Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers) die op pagina 38 van haar juridische studie : 'De opvang van asielzoekers in België: praktijk en wetgeving' het vaste verblijf uit art. 52bis, derde lid, catalogeert bij maatregelen die de bewegingsvrijheid van asielzoekers kan beperken.

²⁸ Zie ook *Gedr. St.*, Kamer, 1974-75, 653-1, 30 waarin de verplichting om op een bepaalde plaats te verblijven, wordt aanzien als een 'minder zware maatregel dan hechtenis.' Minder zwaar, maar dus zeker niet zonder impact op de persoonlijke vrijheid.

²⁹ De minister van Binnenlandse Zaken stelt verschillende malen dat mevrouw Erdal niet aan huisarrest is onderworpen omdat we deze vorm van vrijheidsbeperking in ons recht niet zouden kennen. Deze term komt inderdaad in geen enkele Belgische wet voor. In het algemene taalgebruik betekent huisarrest echter 'gevangenschap in zijn woning'. En dit is o.i. de correcte draagwijdte van de maatregel in artikel 52bis, derde lid. Waarom zou het zonder geldige reden verlaten van die plaats anders een misdrijf uitmaken?

³⁰ Zie de brief van adjunct-kabinetschef Binnenlandse Zaken gericht aan de toenmalige administrateur-generaal van 27 april 2001: "*Betrokkene dient bij het verlaten van haar verblijfplaats dit document op zich te hebben, samen met de vrijgeleide ondertekend door de minister.*"

Belangrijk in dit verband is ook het antwoord van de directeur-generaal van de Dienst Vreemdelingenzaken van 17 april 2000 aan de advocaat van mevrouw F. Erdal die wilde weten “*wat wordt begrepen onder ‘verplichte verblijfplaats’? Kan zij zich in België verder vrij bewegen wanneer zij een verplichte verblijfplaats heeft?*”:

“De verplichting om in een bepaalde plaats te verblijven kan betrekking hebben op een adres, een straat, een gemeente... .. Op dat ogenblik wordt het haar niet toegelaten vrij in België te bewegen.”

Ten slotte is er volgens een artikel verschenen in De Standaard van 13 juni 2001 blijkbaar een brief verzonden door de minister van Binnenlandse Zaken naar de advocaat van de familie-Sabancı. Daarin ondermeer volgende zin:

“Minister Duquesne liet mij per brief weten dat een huisarrest geen absolute garantie is tegen een vlucht van Erdal uit België. Het huisarrest is een administratieve maatregelen die veel minder mogelijkheden biedt dan de voorlopige aanhouding door een onderzoeksrechter”.

D.2. Controle op de naleving van de verplichting op een bepaalde plaats te verblijven en van de voorwaarden voor uitgangen

Dat er een verplichting bestaat om op een plaats te verblijven, betekent niet automatisch dat elke vorm van controle is toegelaten (zeker nu de Vreemdelingenwet hierover niets bepaalt). Maar het kan ook niet betekenen dat geen enkele controle mogelijk is. Dit zou absurd zijn. De maatregel wordt immers opgelegd ter bescherming van de openbare orde of van de nationale veiligheid. Indien de naleving op geen enkele wijze mag worden gecontroleerd, zouden de maatregelen geen enkele zin hebben.

Nochtans duikt deze visie voortdurend op in het dossier.³¹ Tijdens de aanloop naar het proces tegen mevrouw F. ERDAL wordt de vraag naar de mogelijkheden om betrokkene nauwer te kunnen controleren en desgevallend vast te houden, van naderbij onderzocht.

Dit gebeurt o.m. omdat de Veiligheid van de Staat haar voogdijminister te kennen geeft dat de dienst niet de bevoegdheid heeft de opgelegde voorwaarden te controleren en indien nodig, de betrokkene aan te houden. De diensten van de FOD Binnenlandse Zaken komen, wat de politiediensten betreft, gedeeltelijk tot dezelfde bevinding. Zo werd de minister van Binnenlandse Zaken door de directeur-generaal van het Crisiscentrum van de Regering op 21 april 2005 duidelijk gemaakt “*qu’il n’appartient pas à la Police fédérale d’effectuer, comme le suggère la Sûreté de l’Etat, une surveillance de l’intéressée, étant donné l’absence de titre contraignant. La police pourrait néanmoins s’assurer de la présence de l’intéressée par un contrôle, notamment par le biais de l’inspecteur de quartier.*”

³¹ Blijkbaar ging de overheid hier ook van uit in het geval van de Palestijnse vluchteling die destijds in België politiek asiel kreeg. Hij was blijkbaar aan een gelijkaardig statuut onderworpen als mevrouw Erdal. Er was hem ook een verblijfplaats toegewezen, voor diverse contacten moest hij voorafgaandelijk toestemming verkrijgen van de bevoegde overheid en hij werd bestendig bewaakt evenwel niet door de Veiligheid van de Staat). Alhoewel hij zich sedert mei 2003 steeds minder aan de voorwaarden hield, moest men hem volgens de minister via overleg van overtuigen om naar zijn verblijf terug te keren zonder dwang te kunnen uitoefenen (Zie Activiteitenverslag 2003 van het Vast Comité I, p. 227 e.v. : “*Verslag van het toezichtsonderzoek over de manier waarop de Belgische inlichtingendiensten de activiteiten hebben gevolgd van een Palestijns vluchteling in verband met georganiseerde extremistische, terroristische of misdadige groepen.*”

In een brief van 20 mei 2005, die zowel gericht is tot de eerste minister als tot de minister van Binnenlandse Zaken, sluit de minister van Justitie zich aan bij deze analyse: de politie noch de Veiligheid van de Staat kunnen iets ondernemen tegen de mogelijke vlucht van mevrouw F. ERDAL. Ten slotte wordt in het verslag van de vergadering van 17 februari 2006 op het Crisiscentrum gesteld dat men de eventuele vlucht van mevrouw F. ERDAL niet kan verhinderen.

Uit het dossier blijkt overduidelijk dat de Veiligheid van de Staat ingeschakeld werd om deze opgelegde voorwaarden te controleren. Zo bijv. vroeg de minister van Binnenlandse Zaken in april 2001 aan zijn collega van Justitie het volgende: *“Ten einde er ons van te vergewissen dat deze voorwaarden (...) nageleefd worden, zou ik formeel wil vragen dat de Staatsveiligheid observaties uitvoert.”* In antwoord op die brief draagt de minister van Justitie de administrateur-generaal op haar medewerking te verlenen aan de opdracht.³²

Niettegenstaande dat, zoals hierboven reeds vermeld, de Veiligheid van de Staat zeker haar bijdrage kon leveren in deze zaak, moeten ook een aantal andere bevoegdheden in herinnering worden gebracht die zeker niet tot haar bevoegdheidsdomein behoren, maar die de dienst, geleidelijk aan, verkeerdelijk werden toegeschoven.

Art. 21 van de Wet op het Politieambt

De politiediensten zien toe op de naleving van de wettelijke bepalingen met betrekking tot de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

Zij vatten de vreemdelingen die geen houder zijn van de identiteitsstukken of van de documenten vereist door de reglementering op de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en nemen te hunnen opzichte de maatregelen voorgeschreven door de wet of de bevoegde overheid.

Art. 81 van de Wet 15 december 1980

De misdrijven tegen deze wet en tegen de artikelen 433quinquies tot 433octies en 433decies tot 433duodecies van het Strafwetboek worden opgespoord en vastgesteld door alle officieren van gerechtelijke politie, met inbegrip van diegenen wier bevoegdheid beperkt is, door de ambtenaren van de federale en van de lokale politie, door de ambtenaren van de Dienst Vreemdelingenzaken en van het Bestuur der Douanen en Accijnzen, door de inspecteurs van het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en van het Ministerie van Middenstand, alsmede door de inspecteurs van de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid (en de inspecteurs van het Bestuur van de Sociale Inspectie van het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu.

Voorheen stelde artikel 81 van de Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen dat *“de misdrijven tegen deze wet worden opgespoord en vastgesteld door alle officieren van gerechtelijke politie, met inbegrip van diegenen wier bevoegdheid beperkt is, door de onderofficieren van de Rijkswacht, door de agenten van de Openbare Veiligheid en de Administratie van Douane en Accijnzen, door de inspecteurs van met Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en van het Ministerie van Middenstand alsook door deze van Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid”*.

³² Hetzelfde blijkt uit een brief van Binnenlandse Zaken van 27 april 2001 aan de Veiligheid van de Staat: *“In geval van problemen (niet naleving van de voorwaarden...) kan contact opgenomen worden met (...) de federale politie.”*

Bij de overgang van de Dienst Vreemdelingenzaken naar het ministerie van Binnenlandse Zaken, werd artikel 81 gewijzigd door de wet van 15 juli 1996: de agenten van de Dienst Vreemdelingenzaken verwierven de bevoegdheid van officier van gerechtelijke politie, een bevoegdheid die voorheen werd toegekend aan de agenten van de Openbare Veiligheid, waarvan de Veiligheid van de Staat een onderdeel uitmaakte.

D.3. Sanctioneerbaarheid van de niet-naleving van de verplichting

Artikel 75 van de Vreemdelingenwet is glashelder: “de vreemdeling die verplicht werd (...) in een bepaalde plaats te verblijven, en die zich zonder geldige reden aan deze verplichting onttrekt” is strafbaar met een gevangenisstraf tot drie maanden).

Het hebben van een vast verblijf is weliswaar geen vrijheidsberovende maatregel, maar ze is ook méér dan een louter administratieve verplichting. Uit de voorbereidende werken blijkt duidelijk dat de verplichting vrij strak moet worden nageleefd en dat er niet te snel sprake kan zijn van een geldige reden om zijn verblijf te verlaten:

“3) het niet naleven “zonder geldige reden” van een beslissing waarbij de vreemdeling een bepaalde verblijfplaats wordt aangewezen (art. 75, lid 2 en 3); dezelfde straffen als inzake onwettig verblijf zijn toepasselijk.

Het voorontwerp Rolin sprak van opzettelijke niet naleving. Daar deze voorwaarde van toepassing, voorzien door lid 2 van artikel 73, subjectief is, is ze moeilijk na te gaan. De Regering heeft dan ook gemeend dat alleen de vreemdeling die zich om een geldige reden, bij voorbeeld, om een medische reden (dringende opname voor verpleging), aan een aanwijzing van verblijf onttrekt, niet strafbaar wordt gesteld met de straffen voorzien bij artikel 75, lid 2.” (Gedr. St., Kamer, 1974-75, 653-1, 62)^{33 34}

E. Bewakingsopdracht: mevrouw F. ERDAL lokaliseren met het oog op een eventuele onmiddellijke aanhouding

Vanaf 19 februari 2006 wordt de finaliteit van het optreden van de Veiligheid van de Staat vervolledigd met een punctueel aspect, te weten : mevrouw F. ERDAL mag niet uit het oog worden verloren en ze moet kunnen worden gelokaliseerd om haar te arresteren mocht ze veroordeeld worden.

³³ In het eerste ministerieel besluit van 16 augustus 2000 werd expliciet volgende passage opgenomen: *“Behoudens medische interventie mag zij haar verblijfplaats alleen verlaten mits een geschreven toelating van de minister of zijn gemachtigde.”*

³⁴ Zie ook Caeymaex, L., *R.P.D.B.*, compl. VI, v° Etrangers (office des).

6.2. Mag de Veiligheid van de Staat observaties en filatures uitvoeren?

De observatie en filature³⁵ zijn als methoden per definitie privacyschendend en nergens in de Wet op de inlichtingendiensten omschreven.

Artikel 8 van het EVRM en artikel 22 van de Grondwet vereisen nochtans een wettelijke basis. Het gebrek aan dergelijke regeling kwam ook ondermeer tot uiting in het recente GICM-proces. De correctionele rechter te Brussel stelde op 16 februari 2006 dat *“c’est donc à bon droit que la défense du prévenu (...) soutient que les observations systématiques auxquelles aurait procédé la Sûreté de l’Etat en l’espèce, sont irrégulières au regard des exigences de l’article 8.2. de la Convention de sauvegarde des droits de l’homme et des libertés fondamentales, et c’est à juste titre que le Comité R a adressé au législateur de multiples avertissements à cet égard, lesquels sont cependant demeurés lettre morte.”*

6.3. Kon mevrouw F. ERDAL worden aangehouden?

Het uitgangspunt bij de bespreking van de wettelijke mogelijkheden om mevrouw F. ERDAL te arresteren, moet duidelijk zijn:

- Mevrouw F. ERDAL kon niet vervroegd worden aangehouden met de bedoeling haar eventuele veroordeling en onmiddellijke aanhouding te kunnen laten uitvoeren. Mevrouw F. ERDAL werd in de loop van de gerechtelijke procedure door de bevoegde rechterlijke instantie in vrijheid gesteld.
- Er was dus in de juridische context geen enkele dwingende titel beschikbaar om haar arrestatie te rechtvaardigen.

Dit gezegd zijnde, het statuut van mevrouw F. ERDAL met betrekking tot haar aanwezigheid op het nationale grondgebied was gedurende het verloop van de gerechtelijke procedure, onderworpen aan de eigen en onderscheiden administratieve regelgeving.

Hierboven werd reeds aangehaald dat, nadat mevrouw F. ERDAL haar verblijfplaats op maandagavond 27 februari 2006 verlaat zonder de politiediensten hiervan voorafgaand te hebben ingelicht, zij dit doet ‘zonder geldige reden’ en dat dit vertrek moet worden gezien als een inbreuk op artikel 75, tweede alinea van de Vreemdelingenwet.

³⁵ “Observatie – in de zin van het Wetboek van Strafvordering – is het stelselmatig waarnemen door een politieambtenaar van één of meerdere personen, hun aanwezigheid of gedrag, of van bepaalde zaken, plaatsen of gebeurtenissen (artikel 47sexies, §1 eerste lid Sv.). De toevoeging ‘in de zin van dit wetboek’ – bestempeld als een loutere technische verbetering – betekent dat er ook nog andere observaties kunnen gebeuren die niet aan de voorwaarden van de wet van 6 januari 2003 zijn onderworpen of nog, dat men observaties kan terugvinden in andere wetgevingen, bestaande of toekomstige, die niet noodzakelijk op dezelfde wijze zijn of zullen geregeld worden. Politieel wordt dit vertaald in termen van statische of dynamische observatie, langdurige of kortstondige, defensieve of offensieve observatie, observatie met of zonder technische hulpmiddelen, contra-observatie en internationale observatie. Deze verschillende vormen van observatie zijn echte niet noodzakelijk en niet te allen tijde begrepen onder de wettelijke bepaling van artikel 47sexies Sv. Dit is enkel het geval wanneer deze vormen stelselmatig zijn. (...) *Statische* observatie is een observatie vanuit een min of meer vast waarnemingspunt; *dynamische* of *mobiele* observatie (of nog schaduwing of volgerij genoemd) betreft het heimelijk volgen van personen te voet, per wagen, per boot of per vliegtuig: Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer* 2001-02, nr. 1688/001, 29” (Berkmoes, H. en Delmulle, J., *De bijzondere opsporingsmethoden enige andere onderzoeksmethoden*, Brussel, Politeia, 2005, p. 135 e.v. (zie ook de verwijzingen in het voetnotenapparaat)).

Art. 75 Vreemdelingenwet :

Onder voorbehoud van artikel 79, wordt de vreemdeling die onwettig het Rijk binnenkomt of er verblijft, gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en met geldboete van zesentwintig frank tot tweehonderd frank of met een van die straffen alleen.

Met dezelfde straffen wordt gestraft de vreemdeling die verplicht werd bepaalde plaatsen te verlaten, ervan verwijderd te blijven of in een bepaalde plaats te verblijven, en die zich zonder geldige reden aan deze verplichting onttrekt.

In geval van herhaling binnen de termijn van drie jaar van een van de misdrijven bedoeld in het eerste en het tweede lid, worden die straffen gebracht op gevangenisstraf van een maand tot een jaar en op geldboete van honderd frank, tot duizend frank of op een van die straffen alleen.

Ingevolge artikel 1 van de Wet op de voorlopige hechtenis kunnen politieagenten bij een betrapting op heterdaad overgaan tot een arrestatie voor een termijn van maximaal 24 uren, ook al is de maximale straf die op het misdrijf staat drie maanden.³⁶

Mochten er op het ogenblik van het vertrek van mevrouw F. ERDAL op 27 februari 2006 politieagenten hebben deelgenomen aan de bewaking, dan zou men *in casu* zeker kunnen gewagen van heterdaad: de betrokkene verlaat de woning zonder toelating, ze heeft een rugzak bij zich, haar chauffeur meldt zich aan in door de diensten minder gekende en snellere wagen.

Al deze elementen moeten, o.i. volstaan om met rede te kunnen stellen dat zij zich zonder geldige reden aan haar verplichting onttrekt (art. 75).

Mocht men op dat ogenblik nog niet overtuigd geweest zijn van de inbreuk, dan zou dit zeker het geval zijn wanneer men merkt dat X zijn achtervolgers wil afschudden. Op dat moment kunnen de agenten die wel over een prioritair voertuig beschikken, met meer succes de achtervolging inzetten en mevrouw F. ERDAL arresteren.

Het past te herhalen dat de mogelijkheid om de vlucht van mevrouw F. ERDAL te voorkomen voor de gerechtelijke uitspraak, a priori door alle betrokken autoriteiten werd beschouwd als zijnde zonder wettelijke basis (zie hierover de conclusies van de vergadering van het Crisiscentrum op 17 februari 2006).

³⁶ Vlak na de inwerkingtreding van de wet op de voorlopige hechtenis hebben een tweetal auteurs gesteld dat, net zoals voor het bevel tot aanhouding, ook voor de arrestatie een strafdrempel van één jaar gold (Dejemeppe, B., "La loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive", *J.T.*, 1990, 458 en Mennes, I., "De wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis", *R.W.*, 1990-91, 380). Sindsdien lijken alle auteurs het er echter over eens dat deze redenering niet klopt en dit gelet op de duidelijke bewoordingen van de artikelen 1 en 2 (men spreekt over 'misdad' en 'wanbedrijf' zonder een strafdrempel te voorzien) en gelet op het feit dat de arrestatie een heel eigen finaliteit heeft (m.n. de eerste politionele vaststellingen mogelijk maken zonder enige belemmering van de betrokken persoon) (Zie in die zin bijv. Spriet, B., "De aanhouding en het bevel tot medebrenging", in *Voorlopige hechtenis. De wet van 20 juli 1990*, Declercq, R. en Verstraeten, R. (eds.), Acco, Leuven, 1991, 24-26; De Valkeneer, Ch. en Winants, A., "L'arrestation", in *La détention préventive*, Larcier, Brussel, 1992, 88; Verstraeten, R., *Handboek Strafvordering*, Maklu, Antwerpen-Apeldoorn, 1999, 376; Bosly, H.D. en Vandermeersch, A., *Droit de la procédure pénale, la charte*, Brugge, 2001, 335 en Declercq, R., *Beginnelen van strafrechtspleging*, Kluwer, Mechtelen, 2003, 175;). Ook in de omzendbrief van het College van Procureurs-generaal over de nieuwe wet zou dit laatste standpunt zijn opgenomen (Zie Spriet, B., *I.c.*, 24).

Wat betreft de aanhouding, moet worden verwezen naar onderstaande artikelen:

Art. 1 Wet Voorlopige Hechtenis

Voor de aanhouding bij op heterdaad ontdekte misdaad of op heterdaad ontdekt wanbedrijf gelden de volgende regels:

1° de vrijheidsbeneming mag in geen geval langer duren dan vierentwintig uren;

2° de agenten van de openbare macht stellen de verdachte van wie zij de vlucht hebben verhinderd, onmiddellijk ter beschikking van de officier van gerechtelijke politie. De termijn van vierentwintig uren waarvan sprake is in het 1°, gaat in op het ogenblik dat de verdachte, ten gevolge van het optreden van de agent van de openbare macht, niet meer beschikt over de vrijheid van komen en gaan;

3° iedere particulier die iemand vasthoudt die bij een misdaad of wanbedrijf op heterdaad betrappt werd, geeft de feiten onverwijld aan bij een agent van de openbare macht. De termijn van vierentwintig uren waarvan sprake is in het 1°, gaat in op het ogenblik dat die aangifte wordt gedaan;

4° zodra de officier van gerechtelijke politie tot aanhouding is overgegaan, deelt hij dit onverwijld mee aan de procureur des Konings door middel van de snelste communicatiemiddelen. Hij voert de bevelen van deze magistraat uit, zowel wat de vrijheidsbeneming als wat de uit te voeren plichten betreft;

5° indien het misdrijf het voorwerp uitmaakt van een gerechtelijk onderzoek, wordt de in het 4° bedoelde mededeling gedaan aan de onderzoeksrechter;

6° van de aanhouding wordt proces-verbaal opgemaakt.

Dit proces-verbaal vermeldt:

- a) het juiste uur van de effectieve vrijheidsbeneming, met nauwkeurige opgave van de omstandigheden waarin de vrijheidsbeneming tot stand gekomen is;*
- b) de mededelingen gedaan overeenkomstig het 4° en het 5°, met opgave van het juiste uur en van de beslissingen genomen door de magistraat.*

Art. 81 Wet 15 december 1980

De misdrijven tegen deze wet en tegen de artikelen 433quinquies tot 433octies en 433decies tot 433duodecies van het Strafwetboek worden opgespoord en vastgesteld door alle officieren van gerechtelijke politie, met inbegrip van diegenen wier bevoegdheid beperkt is, door de ambtenaren van de federale en van de lokale politie, door de ambtenaren van de Dienst Vreemdelingenzaken en van het Bestuur der Douanen en Accijnzen, door de inspecteurs van het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en van het Ministerie van Middenstand, alsmede door de inspecteurs van de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid (en de inspecteurs van het Bestuur van de Sociale Inspectie van het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu.

Zij verzamelen de bewijzen van de misdrijven en leveren de daders ervan over aan de rechterlijke overheden overeenkomstig de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering.

De termijn van 24 uur geldt als absoluut maximum. Enerzijds is een bevel tot aanhouding in deze zaak niet mogelijk en anderzijds valt niet uit te sluiten dat de aanhoudingstermijn veel korter is uitvalt omdat de nodige onderzoeksmaatregelen snel kunnen gebeuren. In elk geval zou de betrokkene echter opnieuw naar haar vaste verblijfplaats moeten worden gebracht waar zij verder zou kunnen worden bewaakt .

Puur juridisch gezien hadden ook de leden van de Veiligheid van de Staat tot de arrestatie kunnen overgaan. In het licht van art. 1, 3° van de Wet op de voorlopige hechtenis kunnen ze immers worden beschouwd als 'privépersonen'. Voor hun filatures beschikken zij echter niet over prioritaire voertuigen en het is niet zeker of zij steeds volledig op de hoogte waren van de toelatingen (dag en uur) voor mevrouw F. ERDAL om haar adres te verlaten.

Bovendien zou, omwille van het ontbreken van een nauwkeurig op punt gesteld dispositief, deze tussenkomst zeker de veiligheid van personen in gevaar hebben gebracht.

6.3.2. Een nieuwe terbeschikkingstelling van de Regering?

Art. 52bis, derde lid, van de Vreemdelingenwet voorziet geen maximumduur voor de terbeschikkingstelling van de Regering. In theorie, kan zij gehandhaafd blijven totdat de procedure is uitgeklaard. Uiteraard mag deze asielpcedure dan geen jaren aanslepen.

Een nieuwe TBR was wel mogelijk. Maar dan op basis van nieuwe én ernstige feiten die een bedreiging aantonen voor de openbare of de nationale veiligheid. Of men dit doet is een appreciatie die aan de bevoegde overheid moet overgelaten worden.

Het Vast Comité I is van oordeel dat de onderstaande drie feiten het voorwerp van een dergelijke appreciatie kunnen uitmaken :

- De opeising door het DHKP-C vanuit zijn hoofdkantoor in Brussel van een aanslag in Istanboel in 2004;
- De opeising vanuit Brussel, door het DHKP-C op 13 januari 2006 van schoten op een Turks politievoertuig alsook het gooien van molotovcocktail en explosieven naar een bank;
- Het feit dat mevrouw F. ERDAL zich meerdere keren van de verplichting heeft onttrokken van haar vaste verblijfplaats.

6.3.3. Aanhouding n.a.v. het laatste uitleveringsverzoek door Turkije

Op 20 februari 2006 heeft Turkije een nieuw uitleveringsverzoek ingediend.

Art. 5 van de Uitleveringswet

Bij onverwijldde spoed kan de vreemdeling op grond van een der feiten onder artikel 1 vermeld, in België voorlopig worden aangehouden op vertoon van een bevel tot aanhouding, verleend door de onderzoeksrechter bevoegd voor de plaats waar hij verblijft of kan worden aangetroffen, en aanleunend bij een officieel bericht aan de Belgische autoriteiten toegestuurd door de autoriteiten van het land waar de vreemdeling veroordeeld of vervolgd is geweest.

(...)

De minister van Justitie antwoordde op een parlementaire vraag echter dat zij deze piste niet wenste te volgen. Zij beriep zich daarbij o.m. art. 8 van het Europees Verdrag van 13 december 1957 betreffende de uitlevering:

Art. 8 Europees Verdrag van 13 december 1957 betreffende de uitlevering

Een aangezochte partij kan weigeren een persoon wiens uitlevering is verzocht, uit te leveren, indien die persoon door haar wordt vervolgd terzake van het feit of de feiten waarvoor de uitlevering is verzocht.

In theorie verzet deze bepaling er zich echter niet tegen dat de Regering het nieuwe verzoek bestudeert en dus de voorlopige aanhouding vraagt aan een onderzoeksrechter. Door dit niet te doen, handelt de minister van Justitie wel in overeenstemming met een eerdere beslissing in deze zaak.

Op 10 maart 2005 deed Turkije immers al een tweede uitleveringsverzoek. België zou hebben geantwoord dat ze geen verder gevolg wou geven aan de zaak omdat er geen nieuwe elementen waren, omdat het onderzoek verdergaat voor de in België gepleegde feiten en omdat mevrouw F. ERDAL in principe in België zou berecht worden voor de feiten gepleegd in Turkije.

De Belgische wetgever past vervolgens de wetgeving aan om onze rechtbanken bevoegd te verklaren. Deze regeling wordt vernietigd door het Arbitragehof in april 2005. In november 2005 besluit de kamer van inbeschuldigingstelling dan ook dat de Belgische rechter niet bevoegd is voor de feiten ten laste gelegd aan mevrouw F. ERDAL in Turkije.

In principe zou de zaak daarmee van de baan zijn (en zou er dus geen enkele belemmering zijn voor het onderzoek van het derde uitleveringsverzoek), ware het niet dat de burgerlijke partijen zelf een cassatieberoep hebben aangetekend en er nog steeds geen definitieve uitspraak is. In theorie werd mevrouw F. ERDAL bij ons dus nog steeds voor de feiten uit Turkije 'vervolgd'.

7. VASTSTELLINGEN EN BESLUITEN

7.1. De wettelijke bevoegdheden van de Veiligheid van de Staat

7.1.1. Men kan stellen dat quasi vanaf het begin van de zaak- ERDAL tot aan de vlucht van deze laatste op 27 februari 2006, de Veiligheid van de Staat betrokken was bij dit dossier.

A posteriori kan er door het onderzoek van het Vast Comité I onderscheid gemaakt worden betreffende de tussenkomst van deze dienst onder vorm van vijf mogelijke doeleinden:

- Een klassieke inlichtingenopdracht (artikel 7, 1° van de organieke wet van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten), onder het gezag van de minister van Justitie;
- Een inlichtingenopdracht in het kader van de handhaving van de openbare orde en de openbare veiligheid (artikel 5 § 2 van de voornoemde organieke wet), onder het gezag van de minister van Binnenlandse Zaken ;

- Een opdracht van bescherming van de fysieke integriteit van mevrouw F. ERDAL (art. 7, 3° en art. 8 van de voornoemde wet);
- Een opdracht van toezicht op de naleving door mevrouw F. ERDAL van de voorwaarden verbonden aan de verplichting van een vaste verblijfplaats;
- Een opdracht tot het lokaliseren van mevrouw F. ERDAL voor een eventuele arrestatie.

7.1.2. De twee eerst aangehaalde belangrijkste doeleinden, te weten de algemene inlichtingenopdracht en deze van de inlichtingen met betrekking tot het handhaven van de openbare orde en de openbare veiligheid, komen overeen met de wettelijke opdrachten van de Veiligheid van de Staat, die door de Veiligheid van de Staat werden uitgevoerd in het kader van dit dossier.

De opdracht tot beveiliging van de fysieke integriteit van mevrouw F. ERDAL heeft nooit tot het takenpakket van de Veiligheid van de Staat in dit dossier behoort.

Blijven de twee laatst geciteerde doeleinden, het toezicht op het naleven van de verblijfsvoorwaarden en de lokalisering van mevrouw F. ERDAL met het oog op haar eventuele arrestatie.

Het Vast Comité I oordeelt op basis van de voorgaande juridische analyse dat deze doeleinden niet specifiek tot de bevoegdheid van de Veiligheid van de Staat behoren³⁷.

Anderzijds is het denkbaar dat de twee eerst aangehaalde doeleinden aan de Veiligheid van de Staat toelieten om haar medewerking te verlenen aan andere diensten en in het bijzonder aan de politiediensten in de mate dat deze laatste diensten wettelijk de noodzakelijke bevoegdheden bezitten om een controle en een eventuele repressie te garanderen van inbreuken geconstateerd op de niet-naleving van de voorwaarden verbonden met de vaste verblijfplaats.

Behoudens deze samenwerking, oordeelt het Vast Comité I dat de wettelijke bevoegdheden van de Veiligheid van de Staat niet zo ver kunnen gaan dat zij totaal of gedeeltelijk in de plaats zouden komen van bevoegdheden die de hare niet zijn.

Deze visie blijkt duidelijk uit een interkabinettenvergadering van 15 augustus 2000, (zie p. 14) waarbij aan het einde de verschillende opdrachten als volgt verdeeld werden:

- De Veiligheid van de Staat en de Rijkswacht werden belast met de observatie van de vaste verblijfplaats;
- De Rijkswacht en de Dienst Vreemdelingenzaken dienden te waken over de naleving van de opgelegde voorwaarden. Men kan vaststellen dat in mei 2005 volgens de vaststellingen van de Veiligheid van de Staat, mevrouw F. ERDAL de verblijfplaats niet mocht verlaten zonder de toestemming van de federale politie;

³⁷ Bij de overgang van de Dienst Vreemdelingenzaken naar het ministerie van Binnenlandse Zaken, werd artikel 81 gewijzigd door de Wet van 15 juli 1996: de agenten van de Dienst Vreemdelingenzaken verworven de bevoegdheid van officier van gerechtelijke politie, een bevoegdheid die voorheen werd toegekend aan de agenten van de Openbare Veiligheid, waarvan de Veiligheid van de Staat een onderdeel uitmaakte.

- De Rijkswacht diende te waken over de veiligheid van mevrouw F. ERDAL. Het is van belang hierbij te vermelden dat er bij herhaling verwezen wordt naar het bestaan van een geheim akkoord tussen de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken en de DHKP-C. Tot op vandaag heeft het Vast Comité I geen bevestiging van het bestaan van een dergelijk akkoord. De minister van Justitie heeft eveneens de toezending gevraagd van dat akkoord, blijkbaar zonder succes;

7.1.3. Het Vast Comité I constateert bovendien dat de diensten van de Veiligheid van de Staat hun bevoegdheden in de praktijk niet hebben overschreden en zich gevoegd hebben naar de ontvangen instructies.

Het dient hierbij te worden onderlijnd dat deze voorgaande vaststelling geconcretiseerd wordt aan de hand van diverse opeenvolgende waarschuwingen van de Veiligheid van de Staat, die de limieten van zijn tussenkomst kenbaar heeft gemaakt, te weten:

In april 2001, door een vertrouwelijke nota gericht aan de Eerste Minister, de ministers van Justitie, van Binnenlandse Zaken en van Buitenlandse Zaken, die uiteenzet dat het regelmatig uitgevoerd toezicht niet heeft toegelaten om de aanwezigheid van de jonge vrouw in kwestie te bevestigen;

Door een brief van de toenmalige administrateur-generaal aan de minister van Binnenlandse zaken in dewelke hij de tussenkomst van de Veiligheid van de Staat aan bepaalde voorwaarden voorstelt:

- « *La Sûreté est déchargée de toute responsabilité en cas d'incident qui pourrait se produire lors de sa surveillance et n'est nullement responsable de la sécurité de Madame ERDAL* ;
- *La Sûreté de l'État n'intervient pas en cas de non-respect des conditions mises à la sortie de Madame ERDAL et doit connaître les instructions à appliquer en cas de non-respect de celles-ci (QUI DOIT ETRE PREVENU ?)* »

In november 2002, in een interne nota gericht aan de Algemene Directie van de Veiligheid van de Staat :

« Quoique "objectivement", il ne nous ait pas demandé de contrôler la personne de F. ERDAL, nous pouvons affirmer que le poste d'observation ne l'a jamais détectée. Il est vrai que nous ne disposons que de très peu d'éléments relatifs à sa physionomie. »

« Ce poste d'observation est devenu inutile pour les raisons suivantes :

- *il n'a apporté aucun élément opérationnel supplémentaire;*
- *son exploitation nécessite une débauche de travail considérable tant pour le relevé des cassettes et la maintenance logistique que pour l'analyse ».*

In januari 2003, richt de administrateur-generaal een brief aan de minister van Binnenlandse Zaken, in dewelke hij vraagt :

“Selon vos instructions, une opération technique (vidéo et prises de photographies) est en cours, depuis le mois de septembre 2000, aux abords du Bureau d’Information du DHKC. Ses objectifs répondaient à une surveillance continue de Fehriye ERDAL, assignée à résidence.

Tant le modus operandi de l’opération que son exploitation nécessitent un investissement lourd en personnel et important en moyens financiers.

Les objectifs poursuivis à l’origine ne me paraissent plus être d’actualité, d’autant plus que l’intéressé semble se conformer aux obligations que l’autorité judiciaire lui a imposées.

Je vous saurais gré, dès lors, de bien vouloir nous autoriser à mettre fin à cette opération.

Veillez agréer, Monsieur le Ministre, l’assurance de ma très haute considération.”

In mei 2003, in een interne nota van de juridische dienst van de Veiligheid van de Staat :

- *« (...) Cela signifie aussi que l’observation assurée par la Sûreté de l’État ne peut avoir pour but que la récolte du renseignement et ne pas se confondre avec une surveillance policière portant sur le respect de l’arrêté ministériel d’assignation à résidence ».*

In april 2004, door een nota van de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat aan de minister van Justitie :

«Durant toutes ces années de procédures diverses, la Sûreté de l’État a assumé, dans la mesure du possible, le rôle qui lui est dévolu par la loi du 30 novembre 1998 organique des services de renseignement et de sécurité.

Dans l’affaire qui nous occupe, mon prédécesseur avait reçu l’instruction du Ministre de la Justice de l’époque de mettre sous observation un immeuble bien précis, sans pouvoir en communiquer la raison, même au personnel de la Sûreté de l’État.

(...) la Sûreté de l’État est occupée à cette mission aveugle, qui serait plus efficacement remplie par un service de police.

En effet, même si la personne vraisemblablement visée par cette mesure venait à quitter l’immeuble en question, la Sûreté de l’État dépourvue du recours à la contrainte en dehors de ses missions de protection de personnes, ne serait pas en mesure d’intervenir.

(...) il conviendrait donc de redéfinir de façon plus formelle les attentes du pouvoir exécutif dans ce dossier et de rationaliser les missions respectives des différents corps de sécurité et d’autre part, d’optimiser le travail de ceux-ci en tenant compte de leurs spécificités intrinsèques».

In januari 2005, in een nota van de Veiligheid van de Staat aan de minister van Binnenlandse Zaken:

“Gebonden door haar wettelijke bevoegdheden zoals vastgesteld in de organieke wet van 30 november 1998 op de veiligheids- en inlichtingendiensten heeft onze dienst jarenlang deze toezichtsoverdracht ... vervuld.

(...) Onze dienst (...) is bijgevolg niet gemachtigd in te grijpen ingeval ERDAL het gebouw onder toezicht zou verlaten. Overeenkomstig artikel 7 wordt de Veiligheid van de Staat beperkt om inlichtingen in te winnen betreffende een activiteit die de fundamentele belangen van de Veiligheid van de Staat moeten beschermen, bedreigt of zou kunnen bedreigen. Dit betekent dat de observatie, uitgevoerd door de Veiligheid van de Staat alleen het inwinnen van inlichtingen als doel kan hebben en niet mag worden verward met de politionele bewaking uitgevoerd in het kader van het ministerieel besluit betreffende huisarrest.”

In februari 2005, door een nota van de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat aan de eerste minister en aan de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken :

« ... verplaatsingen van de verblijfplaats van ERDAL naar het gerechtshuis ... maken voorgemelde toezichtsoverdracht illusoir. (...) kan een mogelijke ontvluchting van ERDAL niet door de Veiligheid van de Staat worden verhinderd. (...) De veiligheid van ERDAL kan niet worden gegarandeerd door onze dienst».

Door een nota van de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat aan de eerste minister en aan de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken :

“ ... deze opdracht valt evenwel buiten het wettelijk kader van de Veiligheid van de Staat (...) ». De Veiligheid van de Staat stelt verder dat “ook maakt een mogelijk nadelig verloop van het proces een ontsnapping van ERDAL of een “ontvoering” door haar organisatie een aantrekkelijkere optie”.

De Veiligheid van de Staat meent dat deze potentiële bedreigingen (met inbegrip van de bescherming van fysieke integriteit van mevrouw F. ERDAL) een ander toezichtregime veronderstellen.

In april 2005, door een nota van de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat gericht aan de eerste minister en aan de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken :

“In het licht van de huidige ontwikkelingen in de zaak ERDAL lijkt het dan ook het overwegen waard de toezichtsoverdracht op ERDAL gedurende de loop van het over te dragen aan het observatieteam van de Federale Politie (POSA), dat wel over de bevoegdheid beschikt de naleving van de afspraken tussen ERDAL en de Minister van Binnenlandse Zaken te controleren en eventuele vluchtpogingen te dwarsbomen.”

In november 2005 staat, in een interne nota gericht aan de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, te lezen dat de Veiligheid van de Staat dit evenement (het proces) van zeer nabij moest opvolgen. Zonder inmenging in de bevoegdheden van de federale politie, kon de Veiligheid van de Staat de informatiebehoefte op vlak van openbare orde van het Crisiscentrum aanvullen via het inwinnen van informatie.

- 7.1.4. In de ontwikkeling van het dossier komt het aan het Vast Comité I voor dat, ondanks de veelvoudige en pertinente waarschuwingen van de Veiligheid van de Staat, die worden hernomen door de minister van Justitie meer bepaald in de vergaderingen van 24 en 29 maart en in een brief van 20 mei 2005 gericht aan de minister van Binnenlandse Zaken en de eerste minister.
In deze brief legt de minister van Justitie de nadruk op de bevoegdheden van de politiediensten om inlichtingen in te winnen inzake de openbare orde (...);

zij wijst hierbij opnieuw op de mogelijkheid van de vlucht en onderlijnt het politieke risico in het kader van de Turks-Belgische relaties.
de situatie evolueerde van een duidelijke visie op de bevoegdheden van elkeen (zoals vastgelegd op 15 augustus 2000 (zie punt 7.1.2 hierboven) in de loop van een interkabinettenvergadering), naar een meer troebele visie op de specifieke bevoegdheden van de betreffende diensten en in het bijzonder wat betreft de Veiligheid van de Staat.

7.1.5. Gekoppeld aan het feit dat tijdens een vergadering van het Crisiscentrum van 17 februari 2006, er unaniem beschouwd werd (ten onrechte volgens het Vast Comité I), dat mevrouw F. ERDAL in geen enkel geval kon gearresteerd worden voor de datum van het vonnis (zonder dat de mogelijkheid werd overwogen tijdens deze vergadering om zijn toevlucht te nemen tot artikel 75 van de Vreemdelingenwet), heeft de hiervoor aangehaalde verschuiving van bevoegdheden de Veiligheid van de Staat in een situatie geplaatst op 27 februari 2006, dat haar agenten zich alleen te velde bevonden in de voorwaarden van een voorzienbare mislukking die hen niet kan worden kwalijk genomen.

7.1.6. In de loop van de voorbije jaren heeft het Vast Comité I meermaals de aandacht gevestigd op het belang om de specificiteiten van de inlichtingendiensten goed af te grenzen in verhouding tot de specificiteiten van de politiediensten, en zeker wanneer deze diensten er toe gehouden zijn om tegelijkertijd op identieke onderwerpen te werken.

Het onderscheid is verre van een louter intellectuele of formele aard. Het gebrek aan voldoende rekenschap nemen van deze specificiteiten veroorzaakt bevoegdheidsverschuivingen die niet enkel nadelig zijn voor de wettelijkheid van de procedure maar ook voor de operationele doeltreffendheid.

7.1.7. Binnen het kader van de wettelijke opdrachten van de Veiligheid van de Staat, is het inwinnen van inlichtingen in het kader van de handhaving van de *“openbare orde”* een mogelijkheid tot opvordering door de minister van Binnenlandse zaken; deze kan eveneens *“aanbevelingen doen en precieze aanwijzingen geven omtrent de in het werk te stellen middelen”* (art. 5 §1 van de wet van 30 november 1998 op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten).

In dit geval bestonden de tewerkgestelde middelen uit een vaste opstelling van beeldopnames waaraan naderhand en tot aan de dag van de vlucht, schaduwoperaties werden toegevoegd.

De voornoemde wet bevat in de artikelen 12 en 13 een algemene toelating voor de inlichtingendiensten om *“inlichtingen en persoonsgegevens op te sporen, te verzamelen, te ontvangen en te verwerken, die nuttig kunnen zijn om hun opdrachten te vervullen”*. Is er daarentegen geen enkele bepaling die de mogelijkheid aangeeft om specifieke methoden zoals de observatie en de schaduw te gebruiken.

Het Vast Comité I heeft eerder al aanbevelingen gedaan opdat deze methodes die wettelijk geregeld zijn voor politiediensten, eveneens gereguleerd worden voor de inlichtingendiensten.

7.2. De operationele bevoegdheid van de Veiligheid van de Staat

7.2.1. Uit de consultatie van de documenten die door de Veiligheid van de Staat werden gegeven, blijkt dat in het algemeen en gedurende de betreffende periode van de zaak-ERDAL, analyses werden opgesteld over de opvolging van DHKP-C en mevrouw F. ERDAL onder andere in de bijzondere context van het gerechtelijk dossier dat op 28 februari 2006 zou moeten uitlopen op een vonnis.

7.2.2. Hierbij moet evenwel gesignaleerd worden dat het toezichtsdispositief dat in het jaar 2000 werd ingesteld, en dat werd verder gezet tot op de dag van verdwijning van mevrouw F. ERDAL, blijkbaar geen betekenisvolle bijdrage is geweest bij de inwinning en analyse van informatie;

Deze feitelijke toestand wordt trouwens bevestigd door de vele documenten van de Veiligheid van de Staat die werden gericht aan de bevoegde overheden waarbij de opheffing van dat dispositief werd gevraagd, waarvan de doelmatigheid in termen van inlichtingen geëvalueerd wordt als quasi nihil.

7.2.3. De agenten van de Veiligheid van de Staat die werkzaam waren in dit dossier, werden blijkbaar niet altijd volledig en correct op een evoluerende wijze geïnformeerd van alle elementen van hun opdrachten.

Vanaf de aanvang werden zij bijvoorbeeld moedwillig in de onwetendheid gehouden van de persoon (mevrouw F. ERDAL) die geïdentificeerd werd door de observatie, ook al duurde het niet lang dat zij hierover wel een idee hadden.

De informatie-uitwisseling met de politieofficier die werd aangewezen als contact, was onbestaande. Naderhand werden de informatie meer georiënteerd naar de Veiligheid van de Staat vanaf de aanstelling van een tweede contactofficier van de federale politie, al blijkt ook dan dat de uitwisseling niet altijd optimaal is geweest (en zonder hierbij te kunnen uitsluiten dat zich ook communicatieproblemen binnen de Veiligheid van de Staat voordeden). Bij wijze van sprekend voorbeeld: de Veiligheid van de Staat stelt in 2005 nogmaals vast *“niet over een recente foto van ERDAL te beschikken, onderlijnend dat er gelijkenis bestond met een andere persoon”*.

De uitdrukking van de administrateur-generaal in zijn nota van 1 april 2004, gericht aan de minister van Justitie, die de opdracht van de leden van de Veiligheid van de Staat als zijnde “blind” kwalificeert, geeft de situatie voor het grootste deel van het verloop goed weer.

Men moet ook de overduidelijke afwezigheid onderlijnen van een heldere definitie van de opdracht die aan de Veiligheid van de Staat werd toevertrouwd met betrekking tot de wettelijke bevoegdheden zoals deze door de organieke wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten wordt gedefinieerd.

De dubbelzinnigheid van de missie of missies bestaat dus vanaf het begin.

Op basis van de analyse van de documenten in ons bezit, blijkt dat het doel van de opdracht die aan de Veiligheid van de Staat werd gegeven naargelang de tijd wijzigt. Er was sprake van observatie van de lokalen van DHKP-C, van toezicht op mevrouw F. ERDAL, van controle op de naleving van de voorwaarden in verband met haar administratief statuut, de bescherming van de persoon, of nog, de lokalisering van deze persoon.

Al deze doeleinden werden geïntegreerd in een steeds ruimere interpretatie van de wettelijke opdrachten van de Veiligheid van de Staat.

7.2.4. Het is eveneens betekenisvol dat geconstateerd moest worden dat bij de Veiligheid van de Staat op 3 maart 2006 tijdens het eerste bezoek van de Dienst Enquêtes geen enkel dossier was aangelegd dat chronologisch en/of systematisch was samengesteld (zie hierboven, p. 5; zie ook het deel van het rapport betreffende het verloop van de tussenkomsten van de Veiligheid van de Staat dat naderhand werd geconstrueerd door de Dienst Enquêtes I, p. 12 e.v.). De documenten, nota's aan de hiërarchie en operationele nota's moesten verzameld worden. Geen enkele gecentraliseerde documentatie van het dossier was dus onmiddellijk beschikbaar.

Het Vast Comité I kan dus niet garanderen dat alle stukken wel degelijk ter kennis werden gebracht op het moment van het voorleggen van dit rapport.

Buiten dit concrete geval, maakt de afwezigheid van een verwijzing naar een algemene centrale documentatie en het eventueel bestaan van parallele gegevensbanken "gereserveerde dossiers" de controle zeer omslachtig en zelfs betrekkelijk. Het is dan ook niet verwonderlijk dat een dergelijke situatie oorzaak is van spanningen en niet van aard is om zowel het werk van inlichtingen als een werkelijke democratische controle mogelijk te maken.

De interne compartimentering, die niet enkel een louter organisatorisch element is maar ook een wijze van denken blijft een probleem dat binnen de Veiligheid van de Staat het voorwerp moet uitmaken van een bezinning. Dit element werd reeds aangehaald in de audit die in 2002 door het Vast Comité I werd uitgevoerd.

In onderhavig dossier is evenwel het onderzoek voldoende grondig doorgevoerd om de huidige vaststellingen te kunnen staven.

7.2.5. Het Vast Comité I wenst te wijzen op de gegrondheid van de waarschuwingen die door de Veiligheid van de Staat werden gegeven betreffende de risico's van ontvluchting van mevrouw F. ERDAL, voornamelijk vanaf 2005. Zoals reeds eerder aangestipt, werden deze waarschuwingen door de minister van Justitie overgenomen (zie 7.1.4).

In februari 2005 voorspelt de Veiligheid van de Staat inderdaad dat *"le déroulement défavorable du procès puisse provoquer la fuite de F. ERDAL, voire son enlèvement par son organisation"*.

Blijkbaar evenwel - en dit in tegenstelling tot de voorspellende analyse - heeft zich met de tijd de algemene tendens bij de orde- en veiligheidsdiensten geïnstalleerd naar een gedeelde overtuiging dat mevrouw F. ERDAL niet zou pogen te ontvluchten maar hoogstens juist voor de veroordeling zich enkele tijd zou terugtrekken.

Het is op deze wijze dat de vertegenwoordiger van de Veiligheid van de Staat de geest van de vergadering op het Crisiscentrum van 17 februari 2006 beschrijft. Te noteren valt dat deze vergadering tot doel had de actie te coördineren tussen de diverse betrokken diensten betreffende uitsluitend de dag van de uitspraak van het vonnis.

Wat de voorgaande dagen betreft, met inbegrip van 27 februari 2006, dag van de vlucht van mevrouw F. ERDAL, werd er geen enkel ernstig gecoördineerd dispositief opgesteld.

Men moet hierbij verwijzen naar het feit dat de deelnemers van de vergadering van 17 februari 2006 de verklaringen van de vertegenwoordiger van de Dienst Vreemdelingenzaken hebben aanvaard waarbij deze stelde dat na het statuut van

mevrouw F. ERDAL te hebben onderzocht, men tot het besluit is gekomen dat zij niet kon worden onderworpen aan enige vorm van arrestatie, welke dan ook.

In het kader van zijn juridische analyse heeft het Vast Comité I hierboven de elementen reeds aangebracht waaruit het afleidt dat het deze opinie niet kan delen.

Het Vast Comité I verbaast er zich over dat de juridische dienst van de Veiligheid van de Staat zich niet op eigen initiatief over dit cruciaal aspect heeft gebogen hetzij op eigen initiatief hetzij op bevel van zijn hiërarchie temeer daar de juridische dienst reeds eerder verschillende aspecten van dit dossier had ter kennis genomen.

Het is dus in deze context dat de Veiligheid van de Staat en meer bepaald op 20 februari 2006 een operationeel plan heeft opgesteld met als uitsluitende bedoeling de plaatsing van haar agenten die belast werden met het volgen van mevrouw F. ERDAL en haar te lokaliseren met het oog op een eventuele onmiddellijke arrestatie op 28 februari 2006.

Dit operationeel plan werd aan de minister van Justitie toegezonden op 21 februari 2006.

In de logica die werd ontwikkeld tijdens de vergadering van februari 2006 op het Crisiscentrum volgens dewelke geen enkele interventie met dwang mogelijk was vóór de eventuele veroordeling, heeft de Veiligheid van de Staat eveneens de inlichtingendiensten van de buurlanden verwittigd om hen te signaleren dat een vluchtrisico bestond en om hen te vragen hun medewerking te verlenen voor een eventuele schaduwning.

Deze signalering schijnt aan te duiden dat in voorkomend geval mevrouw F. ERDAL zonder problemen hoofdwegen zou gebruiken om België te verlaten. In werkelijkheid, zoals het plan van de “schaduwning-achtervolging” aantoont, komt de chauffeur van mevrouw F. ERDAL uit in het centrum van Schaarbeek.

In een dergelijke context en in geval van het voornemen van vlucht van mevrouw F. ERDAL staat het volgen om haar te lokaliseren a priori gelijk met een opdracht met een zeer hoog faalrisico, om niet te zeggen “mission impossible”.

7.2.6. Het louter operationele verloop van de schaduwning van 27 februari 2006 werd tot in het detail onderzocht door het Vast Comité I en vertoont op algemene wijze dat het geleverde werk door de afdeling Schaduwning op geen enkele wijze voorwerp kan zijn van verwijten noch wat betreft het professionalisme van de agenten die aan deze operatie hebben deelgenomen noch over de wijze waarop deze is verlopen.

Volgens het oordeel van het Vast Comité I kan dus deze afdeling niet verantwoordelijk gesteld worden voor de operatie, in het bijzonder rekening houdend met de volgende elementen:

- De afdeling Schaduwning van de Veiligheid van de Staat heeft specifiek tot opdracht het inwinnen van inlichtingen. De modus operandi is dus georiënteerd naar discretie. Als deze discretie niet meer gegarandeerd is in het kader van een opdracht van informatieinwinning volgt altijd de beslissing om een einde te maken aan de schaduwning;

- In onderhavig geval kon de vereiste van discretie niet meer worden gehandhaafd: er was expliciet gevraagd om mevrouw F. ERDAL niet uit het zicht te verliezen en haar zo lang als mogelijk te volgen;
- Bij afwezigheid van elke politionele ondersteuning, kon de afdeling Schaduwning alleen niet meer garant staan voor het toezicht op mevrouw F. ERDAL in geval van vastgestelde poging tot ontvluchting zoals hier het geval was;
- De beperkte middelen waarover de schaduwingsploegen van de Veiligheid van de Staat beschikten omwille van beschikbaarheid van materieel en beschikbaar personeel, maakte een schaduwning 24u op 24u in dergelijke condities nog moeilijker.

7.2.7. Het Vast Comité I kan zich niet ontdoen van de indruk dat het vluchtgevaar van mevrouw F. ERDAL voor de dag van het vonnis, algemeen sterk werd onderschat op operationeel vlak, behalve door de Veiligheid van de Staat (in ieder geval vanaf 2005 en bij het naderen van de uitspraak van de berechting) en dat geen enkele werkelijke juridische analyse en geen enkele gecoördineerde opstelling werd opgezet om doeltreffend deze mogelijkheid te counteren.

Het vluchtgevaar is evenwel ook door de AGG reeds gesignaleerd op 7 februari 2006 in de volgende bewoordingen: *“Een ander risico zou bestaan in haar eventuele vlucht, deze zou normaal al georganiseerd moeten zijn.”*

Er blijkt eveneens dat bij het naderen van het einde van het proces, de aandacht van alle officiële actoren enkel gericht was op het zuiver gerechtelijke aspect, ten nadele van het administratief statuut van mevrouw F. ERDAL in het kader van de toewijzing van een vaste verblijfplaats met opgelegde voorwaarden.

De mogelijkheden om in te grijpen op de vrijheid van komen en gaan van mevrouw F. ERDAL zijn niet dezelfde naargelang men zich op het een of ander domein bevindt. Dit blijkt uit het oog te zijn verloren.

8. AANBEVELINGEN

1. Het Vast Comité I beveelt aan om een bijzonder belang toe te kennen aan de specificiteit van de inlichtingenfunctie en om de voorwaarde waarin de operationele samenwerking tussen de inlichtingendiensten en politiediensten plaatsheeft, duidelijk te definiëren. Dit moet gebeuren op een hoger niveau dan dat van de diensten zelf, bijgevolg op het niveau van het Ministerieel Comité inlichtingen en veiligheid.

In deze optiek beveelt het Vast Comité I eveneens aan dat de bijzondere middelen die ter beschikking staan van de Veiligheid van de Staat om inlichtingen in te winnen, het voorwerp zouden uitmaken van een bezinning zowel op juridisch als op operationeel vlak met het oog op het invoeren van een wettelijk kader.

2. Het Vast Comité I legt opnieuw de nadruk op het belang van de coördinatie tussen alle inzake de veiligheid betrokken partijen op alle niveaus, niet enkel in crisissituaties maar ook bij fenomenen of situaties die door hun evolutie een strategische en geïntegreerde visie vereisen. Een opeenvolging van punctuele coördinaties met wisselende deelnemers, die niet noodzakelijk volledig kennis hadden van het dossier gelet op het belangrijke tijdsverloop of de vereiste expertise bezitten, kan niet tegemoet komen aan deze noodzaak.
3. Het Vast Comité I beveelt eveneens aan dat op algemene wijze na dergelijke eventualiteiten, er een overdenking zou plaatsvinden over de oprichting van een volledige en chronologische gecentraliseerde documentatie. Deze documentatie moet niet alleen een optimaal beheer van de verschillende betreffende aspecten (administratief, politieel of gerechtelijk) mogelijk maken maar ook eventueel een democratische toezicht mogelijk maken. Dit zou niet enkel tot doel hebben om de individuele vrijheden te beschermen maar ook de kwaliteit van de wettelijke en operationele procedures te verbeteren.

Het Vast Comité I beveelt aan dat deze bezinning zou plaatsvinden binnen het kader van de OCAD. In ieder geval beveelt het Vast Comité I aan dat een gecentraliseerde documentatie zou worden bijgehouden volgens de meest strenge normen en bij de inlichtingendiensten op zeer korte termijn zou worden ingesteld.

4. Het Vast Comité I is de mening toegedaan dat er, naar analogie van de regelgeving omtrent het OCAD, een strafsanctie moet worden voorzien op het wetens en willens achterhouden van de door het Vast Comité I aan de inlichtingendiensten gevraagde informatie. Dit is een noodzakelijke vereiste om bij te dragen tot een efficiënte en effectieve controle.
5. Het Vast Comité I beveelt aan dat men opnieuw een evaluatie zou maken over de mogelijke synergieën tussen de Veiligheid van de Staat en de Dienst Vreemdelingenzaken.

Artikel 20 van de Wet van 30 november 1998 op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten belast deze diensten om een wederzijdse samenwerking te garanderen die zo efficiënt als mogelijk is met de administratieve en gerechtelijke overheden. Deze samenwerking moet worden ingesteld bij middel van een protocol goedgekeurd door de betreffende ministers.

Noch de Wet van 30 november 1998 op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten noch de Wet van 15 december 1980 over de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen geeft niet aan welke bijzondere rol de Veiligheid van de Staat kan spelen in de toepassing van deze materie.

De Wet van 15 december 1980 suggereert evenwel op onrechtstreekse wijze het nut van een informatieuitwisseling tussen deze dienst en de Dienst Vreemdelingenzaken, in het bijzonder in de gevallen waar om redenen van openbare orde of nationale veiligheid het gerechtvaardigd is dat de minister van Binnenlandse Zaken veiligheidsmaatregelen neemt ten overstaande van vreemdelingen.

Deze maatregelen kunnen meer bepaald bestaan in het toewijzen van een verblijfplaats, de terbeschikkingstelling van de regering van kandidaat vluchtelingen of de administratieve hechtenis.

Voor zover bekend aan het Vast Comité I bestaat er nog geen formeel protocol tussen de Veiligheid van de Staat en de Dienst Vreemdelingenzaken. Nochtans werd een liaisonofficier aangeduid om de uitwisseling van informatie tussen deze diensten te vergemakkelijken.

Het Vast Comité I beveelt aan dat een protocolakkoord zou worden opgesteld tussen de Veiligheid van de Staat en de Dienst Vreemdelingenzaken. Dit protocol moet ter goedkeuring worden voorgelegd aan de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken.

9. GEMEENSCHAPPELIJKE CONCLUSIES VAN DE VASTE COMITES P EN I INGEVOLGE HUN RESPECTIEVELIJKE TOEZICHTSONDERZOEKEN OVER DE WIJZE WAAROP DE DIENSTEN VAN POLITIE EN VAN DE VEILIGHEID VAN DE STAAT HUN TOEZICHTSOPDRACHT M.B.T. MEVROUW F. ERDAL HEBBEN UITGEVOERD

Voorwoord

Dit document werd opgesteld op verzoek van de Voorzitters van de twee begeleidingscommissies van de Vaste Comités P en I.

De inhoud van dit document is niet gebaseerd op enig nieuw element noch op een nieuwe analyse, vaststelling of aanbeveling met betrekking tot het respectievelijke onderzoeksverslag van de twee Vaste Comités die op 18 april 2006 aan de Kamer en de Senaat alsook aan de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken werden overhandigd.

De beide Vaste Comités herinneren eraan dat, hoewel ze onderzoek hebben gedaan op onafhankelijke wijze van elkaar, zij toch vanaf het begin van het onderzoek regelmatig gedachtenwisselingen hebben gehouden, zowel op informele wijze als onder de vorm van gemeenschappelijke vergaderingen.

Deze werkwijze werd hen opgelegd inzonderheid omwille van de noodzaak om binnen de vooropgestelde termijn de resultaten van hun onderzoeken te kunnen voorleggen en dat in een bijzonder gevoelig en delicaat dossier.

De Vaste Comités P en I onderlijnen hierbij dat deze werkwijze heeft geleid tot een belangrijke overeenstemming over de essentiële punten van de onderzoeken die op specifieke wijze werden gevoerd.

De in dit document aangestipte conclusies tonen deze samenloop en geven ook aan, naast de andere bijzondere vaststellingen die in hun respectievelijke rapporten worden gemaakt over de operationele werking van de politie- en inlichtingendiensten, welke naar hun mening de belangrijkste elementen zijn die uit hun analyse naar voren komen.

De andere bijzondere vaststellingen waarvan zojuist sprake en waarnaar wordt verwezen, worden door elk Comité gehandhaafd.

Tot slot beklemtonen zij dat men niet uit het oog mag verliezen dat in de loop van een periode van vijf jaar – hetgeen zonder twijfel te lang is voor de behandeling van een dergelijk dossier – de hoofdacteurs in deze zaak niet altijd dezelfde waren en dat allen, op alle niveaus, niet altijd konden beschikken over een volledig en gedetailleerd zicht op de verschillende aspecten van deze problematiek.

Een werkelijk dossier over deze periode bestaat vandaag enkel op gestructureerde wijze dank zij de tussenkomst van de Vaste Comités en zelfs deze kunnen, ondanks alles, niet garanderen dat het volledig is.

Deze gemeenschappelijke conclusies moeten met deze overwegingen in het achterhoofd, worden gelezen.

1. Wat het administratief statuut van mevrouw F. ERDAL aangaat, stellen beide Comités vast, op basis van het ministerieel besluit van 29 april 2003, dat op de dag van de vlucht van betrokkene nog steeds van kracht is (de asielaanvraag die ze had ingediend was nog steeds lopende), het juridisch kader waarin de respectievelijke onderzoeken werden aangevat het volgende is :

Ingevolge een beslissing van de minister van Binnenlandse Zaken, gesteund op de Vreemdelingenwet, diende mevrouw F. Erdal verplichte verblijfplaats te houden op het adres Stevinstraat 190 te 1000 Brussel, verblijfplaats die ze, in een strikt juridische interpretatie, niet mocht verlaten.

2. Daarnaast stellen de Comités P en I vast dat mevrouw F. ERDAL op gerechtelijk vlak sinds 14 juni 2000 niet meer onderworpen was aan enige voorwaarden in het kader van de voorlopige hechtenis voor de feiten waarvoor ze in België werd vervolgd. Sedert 31 mei 2000 was de hechtenis met het oog op een uitlevering eveneens opgeheven.
3. De twee Comités P en I werden ingelicht over het bestaan van een “geheim akkoord” tussen de minister van Binnenlandse Zaken, de heer Duquesne, en de advocaten van mevrouw F. ERDAL of DHKP-C.

Geen van beide Comités heeft dit document ontvangen in de veronderstelling dat het over een geschreven akkoord ging.

4. Na een afzonderlijke en onafhankelijke juridische analyse, stellen de Comités P en I vast dat, op basis van art. 75 – 2de alinea van de Vreemdelingenwet, de niet-naleving zonder geldige reden van de verplichting tot verblijf op een toegewezen plaats een misdrijf betekent dat strafbaar is met een gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en/of een boete.

Dat ingevolge deze bepaling samen met deze van art. 81 van de Wet van 15 december 1980 op de toegang tot het grondgebied het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, de beide Comités vaststellen dat het mogelijk was om op deze basis te overwegen om, op de dag van de vlucht van mevrouw F. ERDAL, haar onder controle te houden en dwangmiddelen te gebruiken in het enkel kader van de naleving van het Ministerieel besluit dat nog steeds van kracht was en haar verplichtte een vaste verblijfplaats te behouden.

De twee Vaste Comités P en I stellen vast dat deze mogelijkheid niet werd overwogen door de diverse tussenkommende instanties in dit dossier en dat de bewering die bij het begin van de vergadering op het Crisiscentrum op 17 februari 2006 uitgesproken en aanvaard werd erin bestond dat mevrouw F. ERDAL in geen enkel geval kan worden aangehouden voor de dag van haar veroordeling; de Vaste Comités P en I hebben geen weet gekregen van enige grondslag, voortkomend in die periode van eender welke juridische analyse, die zou toelaten op dergelijke wijze tot deze conclusie te komen.

5. De Vaste Comités P en I stellen eveneens, in het kader van hun respectievelijke bevoegdheden vast, dat vanaf het begin de Veiligheid van de Staat een observatieopdracht "van het lokaal van DHKP-C" ontving. Dat deze opdracht met het tijdsverloop wisselende en onduidelijke doeleinden had in verhouding tot de specifieke bevoegdheden van de Veiligheid van de Staat.

De twee Vaste Comités P en I stellen vast dat vanaf 25 augustus 2000, de politiediensten met geen enkele opdracht van toezicht, controle of observatie meer werden belast (met uitzondering van het verzoek van de minister van Justitie aan de politiediensten om gegevens te verzamelen) en dat ondanks de herhaalde verzoeken van de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat.

6. De Vaste Comités P en I stellen vast dat het vluchtgevaar m.b.t. mevrouw F. ERDAL voorafgaand werd vastgesteld en meegedeeld door de Veiligheid van de Staat en de AGG.
Zij stellen eveneens vast dat de Veiligheid van de Staat op de dag van de vlucht wegens de verschillende factoren geen operationeel contact met mevrouw F. ERDAL kan garanderen en dat dit duidelijk een opdracht met een hoog risico op mislukking bleek. Dat hiervoor de Veiligheid van de Staat reeds herhaald in de voorbije jaren had gewaarschuwd.
7. De beide Comités behouden bovendien de bijzondere vaststellingen die worden gemaakt in hun respectievelijke rapporten (waarnaar verwezen wordt) met betrekking tot de operationele werking van de politie- en inlichtingendiensten.

AANBEVELINGEN VAN DE VASTE COMITES P EN I

De Vaste Comités P en I stellen vast dat hun respectievelijke aanbevelingen in dezelfde zin gaan aangaande de bedenkingen over de coördinatie en de samenwerking van de politie- en inlichtingendiensten en ook over het specifiek in aanmerking nemen van de inlichtingenfunctie.

Zij delen eveneens de aanbeveling om een wettelijk kader op te zetten om adequaat het gebruik van bijzondere methoden tot informatiegaring toe te laten.

10. NOTA MET AFWIJKENDE MENING VAN DE HEER WALTER DE SMEDT

Deze week bespreken de Parlementaire Commissies die de Vaste Comités van toezicht begeleiden twee belangrijke dossiers: de vluchten van de CIA en de vlucht van mevrouw F. ERDAL.

Men kan in beide dossiers naar feitelijke of individuele disfuncties zoeken. Het nut daarvan is zeer beperkt.

Beide dossiers hebben een veel grotere, bijna symbolische betekenis: zij geven een beeld van het denken en handelen van twee bondgenoten in de strijd tegen het terrorisme.

Aan de éne kant is er de Amerikaanse opvatting die kernachtig wordt weergegeven door de omschrijving die ze er zelf aan geven: de 'War on Terrorism'. Aan de andere kant is er de Belgische benadering die de nadruk legt op de gerechtelijke aanpak van het fenomeen.

Het is niet de eerste maal dat wij op deze wijze het Amerikaanse initiatief beantwoorden. Sinds de Tweede Wereldoorlog werden wij onder invloed van onze Amerikaanse bondgenoot betrokken in respectievelijk de 'War on Communism', de 'War on Drugs' en nu de 'War on Terrorism'.

Alle parlementair onderzoek ten spijt is het niet voor iedereen duidelijk wat de 'War on Communism' en de 'War on Drugs' bij ons hebben veroorzaakt.

Over de eerste oorlog, de 'War on Communism' is, buiten het Gladio-onderzoek, weinig bekeken. Het ging daarbij immers over een sterk afgeschermd werk van de inlichtingendiensten die handelden met wat nu bijzondere methoden genoemd wordt, hetzij de observatie, de infiltratie en het werken met informanten.

In de 'War on Drugs' kon echter niet langer met de inlichtingendiensten gewerkt worden omdat de handel en het gebruik van drugs misdrijven uitmaken en voor het onderzoek daarvan een gerechtelijke bevoegdheid noodzakelijk is, wat de inlichtingendiensten niet hebben.

In samenwerking met de Drug Enforcement Administration werd dan een evolutie ingezet die vele hindernissen kende.

Daarbij namen de politiediensten stelselmatig de werkwijzen van de inlichtingendiensten over.

Hoewel door de zaak François de disfuncties van deze evolutie snel zichtbaar werden, werd deze evolutie van de wet, over de gewoonte naar de slechte gewoonte, niet gestopt. Voornamelijk door toedoen van een sterk Rijkswachtbeleid werd ook het terrein van de inlichtingendiensten, de periode van de enkele bedreiging, door een fenomeen, gerechtelijk ingenomen en omgezet in een nieuwe recherchevorm bij wijze van proactiviteit en criminele analyse.

Deze onwettelijke overname van werkwijze en werkterrein ging evenwel ook gepaard met een andere wijziging.

Daarbij werd de inhoud van de zo belangrijke begrippen van 'gezag', 'leiding' en 'toezicht' m.b.t. de gerechtelijke actie gewijzigd.

De leiding van het gerechtelijk onderzoek werd opgesplitst, waarbij de operationele leiding aan de politiemeerdere werd gegeven en de onderzoeksmagistratuur nog enkel de juridische leiding verkreeg. Het toezicht door de rechter werd afgebouwd en vervangen door een toezichtsmonopolie van het openbaar ministerie.

Ook het politiebeleid zelf werd uit handen gegeven aan de diensten die er gebruik van maakten om er een ware oorlog over te voeren.

Het parlementair onderzoek Dutroux toonde duidelijk aan welke de gevolgen waren van deze verzelfstandigde en afgeschermdde politierecherche: de afstomping van de norm had geleid tot verwarring, betwisting en ondoelmatigheid.

Het Octopusakkoord wou breken met deze evolutie en stelde daar een nieuwe filosofie tegenover: de integratie.

Deze nieuwe aanpak werd uitgewerkt op organiek vlak, door de indeplaatststelling van een geïntegreerde politie op twee niveaus.

Na deze vormelijke ingreep bleef de vraag of ook het inhoudelijke, de wijze waarop de diensten denken en handelen, dezelfde weg zou volgen.

Door de invoering van de BOMwet bleek dat niet het geval.

Gelukkig werden door een arrest van het Arbitragehof juist wegens het verwaarlozen van het toezicht door de rechter, meerdere voorzieningen van deze wet vernietigd en werden andere aanpassingen in het vooruitzicht gesteld.

Ook andere wetgeving als de wet op de veiligheidsattesten- en adviezen en vooral op het OCAD, zoekt naar een hernieuwd evenwicht tussen de doelmatigheid en de behoorlijkheid.

Daarin ligt nu juist het belang van de vlucht van mevrouw F. ERDAL.

De keuze van het Belgische beleid om de strijd tegen het terrorisme langs gerechtelijke weg te voeren, heeft belangrijke gevolgen.

De gerechtelijke actie behoort immers tot een onafhankelijke macht waarvan de beslissingen door de uitvoerende macht moeten geëerbiedigd worden.

In voorliggend dossier werd mevrouw F. ERDAL respectievelijk onder aanhoudingsmandaat geplaatst, werd dit mandaat nadien omgezet in een voorlopige vrijheid onder voorwaarden en werden deze voorwaarden, die door de politie moesten opgevolgd worden, niet langer verlengd.

Deze gerechtelijke beslissing was niet zomaar een toevaligheid.

Het ging hier om een bewuste keuze, gesteund op de inhoud van een gerechtelijk dossier en, zoals iedere beslissing van vrijheidsberoving, gemotiveerd op bepaalde overwegingen zoals het niet-bestaan van een gevaar voor de openbare orde of van vluchtgevaar.

Hierin ligt wellicht de belangrijkste vraag van het gehele dossier: kan het beleid, na gekozen te hebben voor de gerechtelijke weg, de beslissing van de gerechtelijke overheden om mevrouw F. ERDAL in volkomen vrijheid te stellen, voor ongezien houden?

Is het behoorlijk dat het beleid alsdan gaat zoeken naar bestuurlijke mogelijkheden om dezelfde persoon, met bestuurlijke middelen en om dezelfde redenen van gevaar voor de openbare orde of het vluchtgevaar, van zijn vrijheid te beroven, en dit niet in een bestuurlijke finaliteit maar om een zuiver gerechtelijke finaliteit, nl. de gedwongen verschijning op het strafproces?

Het gaat daarin niet om de vraag of er bestuurlijke mogelijkheden waren om betrokkenen, als was het maar voor vierentwintig uur, van haar vrijheid te beroven.

Ons wettenarsenaal is immers dermate ruim dat er altijd wel één af andere wetsartikel kan gevonden worden om iemand tijdelijk van zijn vrijheid te beroven.

Hierin kruisen de vluchten van de CIA en de vlucht van mevrouw F. ERDAL elkaar.

Wij hebben het 'Habeas Corpus', wat sinds 1679 stelt dat niemand zonder tussenkomst van de rechter van zijn vrijheid kan beroofd blijven en hij, zo hij niet voor een andere wettige reden van zijn vrijheid is beroofd, in vrijheid moet gesteld worden, niet opgeschort.

Amerika deed dat door de Antiterrorism and Effective Death Penalty Act van 24 april 1996, bevestigd door de op 26 oktober 2001 ondertekende Patriot Act, wel.

Wat bijzonder opvalt in voorliggend dossier is dat alle betrokken diensten, de federale procureur inclusief, bij herhaling en in gezamenlijk overleg, van mening waren dat betrokkene, na de gerechtelijke invrijheidsstelling, op geen enkele andere manier van haar vrijheid kon beroofd worden. Daarbij was het duidelijk dat het niet om een afzonderlijke bestuurlijke maatregel ging, maar om het aanwenden van bestuurlijke mogelijkheden in een gerechtelijke finaliteit.

Overigens zijn de diensten de enigen die de bevoegdheid hebben om bij heterdaad of ambtshalve vrijheidsberovende maatregelen van korte duur te nemen.

De nieuwe filosofie die ook in de organieke wetten op de diensten verplicht tot het behoud en zelfs tot de bevordering van de principes van de rechtsstaat en de bescherming van de rechten van de burger, lijkt dus geen dode letter.

Weliswaar blijkt uit het dossier van mevrouw F. ERDAL dat het zoeken naar deze nieuwe benadering hindernissen kent en het evenwicht tussen de doelmatigheid en de behoorlijkheid slechts stapsgewijs kan gevonden worden.

Als de vlucht van mevrouw F. ERDAL de prijs is die voor deze benadering moet betaald worden, dan kan dit moeilijk als een disfunctie beschouwd worden

Brussel, 19 april 2006
Getekend
Walter De Smedt
Raadsheer Vast Comité I

11. REACTIE VAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Met een brief d.d. 8 mei 2006 heeft de vice-eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken zijn reactie betreffende de rapporten opgesteld door de twee Vaste Comités laten geworden. De tekst van zijn reactie wordt hierna hernoemen :

“Repliek ERDAL

Uit de twee lijvige rapporten die we mochten ontvangen vanwege Comité P respectievelijk Comité I, kan ik samen met u vaststellen dat er weinig nieuwe elementen zijn, t.o.v. de discussie die we hierover reeds mochten voeren in de commissie biza-just op 6 maart. De verdienste en de meerwaarde is alleszins dat gans het dossier werd gereconstrueerd, en aangevuld met verklaringen van betrokkenen en de bevindingen en appreciaties van de beide Comités. Het gevaar met zulke lijvige en omstandig gemotiveerde rapporten is dat men bepaalde citaten uit zijn context gaat rukken.

Ik hoop dan ook dat we hier vandaag de discussie zullen voeren op basis van de rapporten, zoals ze zijn.

Bij bepaalde aspecten, die eerder tot mijn bevoegdheidssfeer behoren, zal ik samen met u stilstaan.

DE VERBLIJFSRECHTELIJKE REGELING

Dit dossier werd mij overgedragen bij machtsoverdracht door mijn voorganger A. DUQUESNE.

Een sluitende oplossing, die had kunnen vermijden wat er uiteindelijk is gebeurd, was er niet, tenzij de voorlopige hechtenis. De gerechtelijke instanties hadden echter geoordeeld om ERDAL in vrijheid te stellen, en meer nog, de voorwaarden, onder dewelke zij in vrijheid werd gesteld, niette verlengen.

Het feit dat men mordicus wil aantonen dat ERDAL wel degelijk aangehouden had kunnen worden, verandert daar vanuit mijn bevoegdheden weinig aan. Ik kom daar later nog uitgebreid op terug.

Dat deze verblijfsrechtelijke regeling geen huisarrest was, met andere woorden niet kon worden afgedwongen, wordt minstens impliciet bevestigd door het Comité P, als het stelt in één van de aanbevelingen dat het misschien wenselijk is deze juridische term van huisarrest wettelijk in te schrijven.

Over een accord secret tussen Minister DUQUESNE en de advocaten van ERDAL, waarvan in het rapport gewag wordt gemaakt, werd mij alleszins niks meegedeeld. Tenzij dan uiteraard dat ervoor geopteerd werd ERDAL een vaste verblijfplaats toe te wijzen, die strikt geheim diende te blijven.

In gans de uitgewerkte verblijfsrechtelijke regeling wordt dit geheime aspect meermaals becommentarieerd en bekritiseerd. Nogmaals, ik kan met het Comité P alleen maar vaststellen dat er ministeriële opdrachten werden gegeven tot absolute geheimhouding van de verblijfplaats van ERDAL, en dit nadat een eerste verblijfplaats van ERDAL vrijwel onmiddellijk uitgelekt was. Ik kan daaruit alleen maar afleiden dat de veiligheid van ERDAL primeerde op het gevaar dat zij eventueel betekende voor onze openbare orde. Men vreesde namelijk wraakacties vanuit Turkije, en mogelijks speelde ook de vrees mee dat ERDAL ontvoerd zou worden na de beslissing tot niet-uitlevering. Had niet de veiligheid van ERDAL doch wel de Belgische openbare veiligheid geprimeerd in 2000, dan had kunnen overwogen worden de verblijfplaats minstens mede te delen aan de lokale politie van Brussel-Elsene, die ERDAL vervolgens extra in de gaten zou hebben kunnen gehouden. Dit ingevolge de verplichting van de politiediensten om informatie in te winnen en uit te wisselen over leden van groeperingen, die op de lijst staan van te volgen groeperingen.

Deze overweging is van belang, zeker als we het luik 'mogelijke aanhouding van ERDAL' in de rapporten bespreken.

DE POLITIEKE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE MIN BIZA

Men verwijt de diensten, in het bijzonder de federale politie, te weinig proactiviteit aan de dag te hebben gelegd, met andere woorden te weinig te hebben geanalyseerd hoe de verblijfsrechtelijke regeling verbeterd zou kunnen worden en ERDAL beter zou kunnen worden opgevolgd.

Nogmaals, in 2003 heb ik dit dossier overgenomen van mijn voorganger. Er was voor mij op dat ogenblik geen reden om aan de uitgewerkte regeling iets te veranderen. Evenmin hebben de diensten mij hierop opmerkzaam gemaakt. Sinds de woelige periode van 2000, ik verwijs naar de hongerstaking van ERDAL, ik verwijs naar de beslissing tot niet-uitlevering, ik verwijs naar het beeld dat publieke opinie zich vormde over ERDAL in die periode, namelijk dat van een vrijheidsstrijdster - Welnu, sinds die periode van 2000 had zich een zekere stabiliteit ontwikkeld in het dossier ERDAL. Het dossier ERDAL was geruisloos uit de media verdwenen: zijzelf zocht ook de publiciteit niet op, en de diensten, belast met de opvolging van ERDAL, maakten ook geen melding van feiten, waaruit moest blijken dat er problemen waren met de verblijfsrechtelijke regeling, of van nieuwe feiten van strafrechtelijke aard of die een bedreiging voor de openbare orde inhielden.

Het eerste verslag van een dienst, dat mij hierover bereikte was een verslag van de Veiligheid van de Staat van 28 februari 2005.

Dit verslag werd geschreven op een moment van een cruciale fase in het gerechtelijk onderzoek lastens DHKP-C, waaronder ERDAL, namelijk de verwijzing door de Raadkamer

De Veiligheid van de Staat stelt in dit rapport dat de opdracht, die destijds aan de Veiligheid van de Staat werd gegeven, heroverwogen diende te worden.

Het resultaat hiervan was:

- *een dreigingsanalyse, die door binnenlandse zaken en justitie werd gevraagd bij de AGG (rapport van 28 maart '05)*
- *een vergadering op het kabinet justitie op 29 maart '05.*

Tijdens die vergadering gingen de vertegenwoordigers van de V.S. akkoord met de verderzetting van de opdracht. Meer zelfs, de vertegenwoordigers van de V.S. maakten geen misbaar over het feit dat de opdracht, die aan de V.S. was toevertrouwd, een "zinloze" opdracht was, zoals de V.S. volgens het rapport blijktbaar al in eerdere verslagen liet optekenen.

Ondanks de afspraken van die vergadering bereikt mij een goede week later (8 april '05), een nieuw verslag van de V.S., waarin de V.S. een stap verder gaat door te stellen dat de observatieopdracht beter wordt toevertrouwd aan de federale politie.

Zoals u in het rapport kan lezen, leidt dit verslag tot een opdracht vanuit mijn kabinet naar het Crisiscentrum - en ik citeer:

"Met beleefd verzoek deze nota (de nota van de VS dus) te evalueren en een antwoord te formuleren. Het door de fedpol manu militari verhinderen van een vluchtpoging, wat zou neerkomen op een vrijheidsbeperkende maatregel, dient een wettelijke basis te hebben. Gelieve deze mogelijkheid na te gaan op basis van o.a. de vreemdelingenwetgeving, doch ik meen dat als er geen nieuwe elementen van een reële dreiging voor de openbare orde en nationale veiligheid zijn, dit uitgesloten lijkt"

De analyse die vervolgens wordt gemaakt, leidt tot briefwisseling in mei 2005 tussen de minister van justitie en mijzelf, waarin wordt bevestigd dat er geen dwangmiddelen mogelijk zijn t.a.v. ERDAL, ook niet door de politiediensten.

Op basis hiervan komt het Comité tot de conclusie dat uit die briefwisseling in 2005 blijkt dat de

Ministers erkennen dat:

- *Er een kans was op ontvluchting ERDAL*
- *Dergelijke vlucht vermeden moest worden doch er geen wettelijke middelen zijn om dit te verijdelen.*

Ik citeer:

brief min biza aan min just d.d. 090505:

"... A ma connaissance, il n'existe, a l'heure actuelle, aucun titre légal pour faire contrôler et éventuellement retenir, par les services de police et par la contrainte, madame ERDAL, dans l'hypothèse ou elle souhaiterait se déplacer et/ou quitter la Belgique.

La compétence des services de police pour contrôler son séjour se limiterait a une collecte d'informations, sans qu'il puisse être fait recours a des moyens de contrainte.

...

Dans ce contexte, il y a lieu de maintenir les mesures actuelles et éventuellement de les adapter »

antwoord min just d.d. 20.05.05:

"Je suis bien consciente qu' a l'heure actuelle, ni la police, ni la sûreté de l'état ne disposent du moindre acte de contra in te et si ERDAL souhaite se rendre a l'étranger, nous ne pourrions pas la retenir. C'est pourquoi j'ai demandé a la Sûreté de l'état de bien vouloir récolter un maximum d'informations ... ».

De volgende cruciale fase is dan het strafproces in Brugge en het vonnis.

Een verslag van de AGG van 7 februari '06 maakt er mij opmerkzaam op dat:

"un autre risque serait sa fuite éventuelle laquelle devrait normalement déjà être organisée »

Dit verslag leidt tot besprekingen op mijn kabinet leiden en uiteindelijk tot de mail van één van mijn medewerkers aan het Crisiscentrum op 10 februari '06.

Deze mail blijkt volgens sommigen het ultieme bewijs dat ik op de hoogte was van:

1. het vluchtgevaar van ERDAL
2. het feit dat ik haar preventief had kunnen aanhouden, om dat te beletten.

Het rapport concludeert evenwel dat de Ministers het vluchtgevaar reeds een jaar voordien erkenden.

Verder toont deze mail aan dat we inderdaad wilden vermijden dat ERDAL zich zou onttrekken aan een eventuele strafuitvoering.

Deze mail toont dus enkel mijn alertheid aan. Het is trouwens deze mail - die dus reeds het gevolg was van besprekingen op mijn kabinet ingevolge de hypothese van de AGG - die aanleiding heeft gegeven tot de bewuste vergadering van 17 februari '06 op het Crisiscentrum van binnenlandse zaken.

Het is daarom ook dat genotuleerd werd dat ERDAL "voor de Minister van binnenlandse zaken een prioriteit was ". Dit in het licht van de nationale en internationale context van het dossier.

Op deze vergadering werd besloten dat er administratief geen mogelijkheid bestond om ERDAL van haar vrijheid te beroven.

Vraag is bovendien in hoeverre de situatie in 2006 anders beoordeeld had kunnen worden dan in 2005? Reeds in 2005 erkennen de Minister van justitie en ikzelf dat er vluchtgevaar is maar dat er geen wettelijke middelen zijn om dat te verhinderen.

Deze stelling werd nogmaals expliciet bevestigd op de vergadering op het Crisiscentrum van 17 februari '06.

DE MOGELIJKHEID TOT AANHOUDING VAN ERDAL

Over de mogelijkheden tot aanhouding, hetzij gerechtelijk hetzij bestuurlijk, wordt in de rapporten van ComiteP en I ook uitgebreid ingegaan.

Art. 75, 2^e lid Vreemdelingenwet

Het ComiteP komt tot de conclusie dat ERDAL op basis van artikel 75, 2^e lid van de Vreemdelingenwet in samenlezing met artikel 1 van de Wet op de voorlopige hechtenis, 24uur had kunnen worden aangehouden.

Het betreft hier dus een gerechtelijke aanhouding, op basis van een betrapting op heterdaad van het misdrijf van art. 75, 2e Vreemdelingenwet.

Mijn reactie hierop:

- 1. het Comité P stelt dat dit een strikt theoretische benadering is, want, aldus het Comité P, dit veronderstelt dat er bv. observaties en controles zouden zijn gebeurd door de wijkagent om toe te laten het misdrijf op heterdaad vast te stellen, doch dit was strijdig met de ministeriële opdracht tot discretie. Dit was niet de politieke optie. Uit de rapporten van Comité I en P blijkt ook niet dat ERDAL zich zou hebben onttrokken aan haar verplichting. De politie meldt daarentegen dat zij quasi 100 % deze verplichting naleefde. Vermits één van de constitutieve bestanddelen van dit misdrijf is, het zich onttrekken ZONDER GELDIGE REDEN, is het sowieso moeilijk - en eigenlijk een beoordeling post factum - om dit misdrijf op heterdaad vast te stellen.*
- 2. Het Comité I voegt er bovendien het volgende aan toe: "puur juridisch gezien, hadden ook de leden van de veiligheid van de staat tot de arrestatie kunnen overgaan".*
- 3. Bovendien erkennen Comités P en I dat er in de rechtspraak/rechtsleer discussie is dat politiediensten op last van parket een persoon 24uur kunnen aanhouden voor een misdrijf, waarvoor geen aanhoudingsmandaat kan worden afgeleverd door een onderzoeksrechter. Het Comité I is hier alleszins voorzichtiger in dan het Comité P.*
- 4. Het betreft hier bovendien een gerechtelijke aanhouding, die niet door een minister van binnenlandse zaken bevolen kan worden noch de minister van justitie, hetgeen ook uitdrukkelijk wordt gesteld door het Comité P.*
- 5. Tenslotte merk ik op dat in punt 34 (p. 29 en 30) van het rapport van het Comité P verwezen wordt naar de onderrichtingen van het federaal parket over een mogelijke gerechtelijke aanhouding. Het Comité P schrijft dat politie-ambtenaren (VAN THIELEN, BLIKI, STEVENS) verklaren dat federaal parket duidelijk heeft gesteld (in verschillende contacten, oa op vergadering van 17 februari) dat er gerechtelijk geen grond was om ERDAL van haar vrijheid te beroven en dat integendeel, "elke (zelfs schijn van) vrijheidsberoving strafproceduraal uit te sluiten was. Geen enkele actie mocht wijzen in de richting van een beperking van de vrijheid of controle op beweging van mevrouw ERDAL" In de notulen van de vergadering van 17 februari staat dat het parket "geen lokking van de gedaagden op de zitting wenste".*

Het nieuwe uitleveringsverzoek d.d. 20.02.06 vanwege Turkije

Ook dit lijkt een kwestie van appreciatie te zijn. Comités P&I geven hier zelf geen appreciatie en verwijzen naar het antwoord dat de Minister van justitie gaf in het parlement op 15 maart '06.

Art. 52bis Vreemdelingenwetgeving

Het Comité I meldt in zijn rapport kort op bladzijde 68 en 69 dat de terbeschikkingstelling van de Regering, in toepassing van art. 52bis Vreemdelingenwetgeving, had kunnen worden toegepast, al voegt het er aan toe dat dit een appreciatie is, die aan de bevoegde overheid moet worden overgelaten. Het Comité P weerhoudt deze mogelijkheid niet, of spreekt er zich alleszins niet over uit.

Het Comité I geeft drie elementen op basis waarvan de bevoegde overheid, dit is de Minister van binnenlandse zaken, ERDAL administratief had kunnen aanhouden.

1. de opeising door het DHKP-C vanuit zijn hoofdkwartier in Brussel van een aanslag in Istanboel in 2004.

- hier herhaal ik wat ik reeds heb gezegd: ERDAL had met deze feiten niks te maken. Voor deze feiten werden twee personen vervolgd door het federaal parket en uiteindelijk ook veroordeeld op 28 februari. ERDAL werd hiervoor niet vervolgd, zelfs niet verhoord.
- Als het gerecht oordeelt dat ERDAL niet bij deze feiten is betrokken, waar zou de Minister van binnenlandse zaken hier dan een nieuwe en uitzonderlijke omstandigheid kunnen afleiden, waaruit blijkt dat ERDAL een gevaar voor de openbare orde is.

2. een gelijkaardige opeising op 13 januari 06

- hier geldt dezelfde redenering

3. het feit dat mevrouw ERDAL zich meerdere keren aan de verplichting heeft onttrokken van haar vaste verblijfplaats.

- in de rapporten van Comités P&I lees ik echter niet wanneer precies ERDAL zich zou hebben onttrokken. Voor het overige verwijs ik naar het verslag dat de politie mij overmaakte, namelijk dat ERDAL zich quasi 100 % aan de verblijfsplichtingen hield.

Meer in het algemeen herhaal ik voor deze punten wat ik tijdens de parlementaire bespreking op 6 maart reeds heb gezegd. Al deze mogelijkheden hebben we toen ook reeds overlopen.

Het gerecht heeft geoordeeld dat ERDAL als een vrij persoon op haar proces mocht verschijnen.

Als de Minister van binnenlandse zaken zijn wettelijke mogelijkheden voor administratieve aanhouding, zij het op basis van de wet op het politie-ambt of de vreemdelingenwet, zou aanwenden om iemand preventief aan te houden, die zich mogelijks zou onttrekken aan een eventuele zware gevangenisstraf, maak ik mij schuldig aan machtsafwending. Namelijk een gebruik van de wetgeving voor andere doeleinden als waarvoor ze tot stand is gekomen, louter en alleen omdat men het principe huldigt: HET DOEL HEILIGT DE MIDDELEN. Ik denk dat zulks niet thuishoort in een rechtsstaat

Bovendien, stel dat ik toch zou besloten hebben om ERDAL aan te houden, om te vermijden dat ze eventueel zou ontvluchten en zich dus zou onttrekken aan een eventuele straf.

Dan stel ik u de vraag hoe ik tewerk zou hebben moeten gegaan? Voor de opeising van de aanslag in 2004, zou ik ERDAL dus moeten hebben opgesloten in 2004, op een moment dat er totaal nog geen zicht was over een datum van de afloop van de strafprocedure. Had ik dan contact moeten opnemen met de onderzoeksrechter of de rechtbank om mijn administratieve aanhouding af te stemmen op de datum van het vonnis?

Of verwacht men van mij dat ik ERDAL voor de feiten van 2004 in februari 2006 zou hebben ondergebracht in een gesloten centrum? Wees ervan overtuigd dat ik dan ter verantwoording zou zijn geroepen door de publieke opinie en wellicht door dezelfde oppositie, dat zulke maatregel niet gepermitteerd was.

De Raad van State of andere rechtbanken zouden me mogelijks bovendien hebben teruggefloten.

De kwestie van de aanhouding is dus een kwestie van appreciatie door verschillende overheden, de minister van justitie (uitlevering), de minister van binnenlandse zaken (terbeschikkingstelling - 52bis), en de gerechtelijke overheden (75, 2e lid Vreemdelingenwet - betrapting op heterdaad).

Er is dus geen tegenspraak tussen rapporten van de Comités P&I betreffende de theoretische mogelijkheden voor aanhouding of terbeschikkingstelling en mijn betoog van 6 maart en de conclusie en appreciatie van de vergadering van 17 februari '06. Immers, de Comités P&I sommen een aantal juridische mogelijkheden en feiten op, op basis waarvan ERDAL had kunnen worden aangehouden. Maar ze schrijven tegelijk dat het aan de Ministers en hun diensten toekomt dit te appreciëren.

En die appreciatie hebben we gemaakt.

Daarenboven, als ik het daarmee had over machtsafwending of het misbruiken van de wettelijke mogelijkheid van terbeschikkingstelling om een goede rechtsgang te waarborgen, zie ik een flagrante discriminatie tussen vreemdelingen en Belgen.

Immers, voor vreemdelingen kan men vreemdelingenwet en art. 52bis gebruiken (misbruiken), voor Belgen niet.

De aanbevelingen

Ik neem samen met u kennis van de aanbevelingen van beide Comités. Ik denk dat we deze aanbevelingen ernstig moeten nemen en zowel op het niveau van de regering als het niveau van het parlement grondig moeten bekijken.

Een aantal van deze aanbevelingen maakt of maakte reeds het voorwerp uit van besprekingen in het ministerieel comité respectievelijk het college voor inlichtingen en veiligheid.

Ik wil voor de discussie hier nog iets aan toevoegen, en dat is het volgende.

Moet ons strafrechtelijk arsenaal niet worden uitgebreid, namelijk : als een groepering wordt bestempeld als een terroristische organisatie in de zin van onze strafwet, moet het dan niet mogelijk worden gemaakt dat de strafrechter uitdrukkelijk elke activiteit van zulke groepering kan verbieden op ons grondgebied, zodat de politiediensten, op basis van zulke uitspraak, kunnen overgaan tot de systematische ontmanteling van deze groepering op ons grondgebied. Het is voor mij geen optie om zulke bevoegdheid toe te kennen aan de uitvoerende macht, zoals in bepaalde andere landen het geval is, doch deze bevoegdheden toekennen aan een strafrechter, lijkt mij alleszins een grondig parlementair debat waard. Het zou een perfectionering van onze recente terrorismewet kunnen betekenen.”

12. REACTIE VAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN JUSTITIE

Met een brief d.d. 1 juni 2006 heeft de vice-eerste minister en minister van Justitie haar reactie betreffende de rapporten opgesteld door de twee Vaste Comités laten geworden. De tekst van haar reactie wordt hierna hernomen :

« J'ai bien reçu votre courrier du 18 mai dernier par lequel vous me transmettez un exemplaire du rapport public de l'enquête de contrôle sur la manière dont la Sûreté de l'Etat gère l'information dans une affaire en relation avec le terrorisme « affaire Erdal ».

Par la présente, je souhaite vous communiquer l'intervention que j'ai faite lors des commissions réunies parlementaires de suivi des Comités P & R à cette occasion.

Je me permets également d'attirer particulièrement votre attention sur la page 30 de votre rapport, qui semble indiquer que j'aurais adressé un courrier, après le 17 février 2006, dans lequel je préciserais « le jour du jugement, la position précise de Erdal devra être communiquée à l'escadron spécial d'intervention qui mènera l'arrestation. »

J'ai également découvert ce soi-disant courrier dans le reportage de la RTBF, passé au Journal télévisé du 9 mars 2006, à 19h30. Je n'ai jamais eu connaissance de ce courrier et je pense qu'il doit y avoir confusion avec un autre document, qui est le plan opérationnel de la Sûreté de l'Etat, dans lequel, effectivement, la Sûreté de l'Etat précise que le jour du jugement, elle devra particulièrement veiller à communiquer la position exacte de Madame Erdal, à l'escadron spécial d'intervention DSU.

Pour ma part, je n'ai donc, à aucun moment, fait référence à une telle information dans les courriers que j'ai échangés avec la Sûreté de l'Etat, ni avec n'importe quel autre acteur de ce dossier.

Je vous demanderai donc de bien vouloir rectifier le rapport sur ce point.

Je vous remercie vivement pour votre attention et vous prie d'agréer, Monsieur le Président, l'expression de mes sentiments les meilleurs ».

Laurette ONKELINX

Réactions de Madame la Vice-Première Ministre et Ministre de la Justice aux rapports des Comités P et R à propos de l'enquête sur le Dossier Erdal

« A titre d'Introduction »

Je tiens à souligner d'emblée que le Ministre de l'Intérieur et moi-même avons voulu rapidement après la disparition de Mme Erdal, confier aux Comités permanents de contrôle des services de renseignement et de police, la tâche d'enquêter sur la manière dont la Sûreté de l'Etat et les services de police s'étaient acquittés de leurs missions de surveillance à l'égard de Mme Erdal puisque dès le 3 mars dernier nous écrivions ensemble une lettre de saisine aux deux comités.

Nous avons également souhaité une enquête large et approfondie sur tous les aspects du dossier que ce soit sur le plan du travail du renseignement, sur les aspects de police administrative et de police judiciaire, eu égard à la situation administrative de Mme Erdal. Nous remercions donc les membres des deux comités pour l'important travail qu'ils ont fourni dans le cadre de cette enquête, dans un laps de temps assez court. Leurs rapports témoignent une fois de plus de beaucoup de rigueur et formulent des recommandations fondamentales pour l'amélioration du travail de nos différents services.

J'ai toujours personnellement veillé à répondre concrètement aux recommandations du Comité R concernant la Sûreté de l'Etat et je continuerai dans cette voie là car nous avons besoin de ce contrôle indépendant et objectif pour mieux asseoir les réformes envisagées pour nos services. C'est ainsi que j'ai déposé au Parlement deux projets de loi relatifs aux vérifications de sécurité qui répondaient directement aux recommandations du Comité R. Il en va de même du projet de loi créant l'Organe de coordination pour l'analyse de la menace (OCAM/OCAD) qui nous a été clairement suggéré par le Comité R.

Je travaille en ce moment activement à un projet de loi sur les écoutes téléphoniques des services de renseignement en étroite collaboration avec le Ministre de la Défense, projet de loi qui englobera également les autres méthodes de recherche du renseignement comme la filature, l'observation ou encore le recours aux sources humaines. Ce projet de loi répondra aussi à de multiples recommandations du Comité R, notamment, quant à l'exploitation par les autorités judiciaires des informations recueillies par les services de renseignement.

Il y a donc une volonté claire de ce Gouvernement de concrétiser les recommandations formulées par les Comités de contrôle et reprises par leurs commissions de suivi parlementaires dans leurs rapports annuels.

Le Gouvernement n'a pas l'intention, dans le cadre de cette enquête, de changer d'attitude. Le Ministre de l'Intérieur et moi-même assumons pleinement nos responsabilités dans ce dossier et nous répondrons respectivement aux différents constats posés par les deux Comités, dans le respect de nos propres compétences.

En ce qui me concerne, je m'attarderai plus spécifiquement sur le volet de la Sûreté de l'Etat et le volet police judiciaire du Dossier Erdal. Mon Collègue abordera plus spécifiquement le volet police administrative et la mise en œuvre de la loi du 15 décembre 1980 sur le statut des étrangers.

I. Le volet judiciaire

1. Je constate que tant le Comité P que le Comité R partagent l'analyse que je vous avais présentée du volet judiciaire de l'affaire Erdal. Madame Erdal est depuis le mois de mars 2000 une femme libre sur le plan judiciaire. Depuis le 14 juin 2000 elle n'est plus soumise à aucune condition dans le cadre de sa détention préventive et depuis le 31 mai 2000, sa détention en vue d'une extradition est également levée.

Il aurait fallu que Mme Erdal commette de nouvelles infractions pénales sur notre territoire pour qu'éventuellement une décision judiciaire de privation de liberté puisse être prise à son encontre. Or, jusqu'au moment de sa disparition le 27 février 2006, Mme Erdal n'a pratiquement jamais été vue à l'extérieur de la résidence qui lui avait été assignée et s'est généralement conformée aux conditions de son assignation à résidence.

2. Je souhaiterais également clarifier le rôle du Parquet fédéral et la raison pour laquelle, lors de la réunion du 17 février 2006 au Centre de Crise, le magistrat fédéral présent et en charge du dossier judiciaire de Mme Erdal, a indiqué qu'il ne souhaitait plus aucun contact entre l'officier de police judiciaire en charge des contacts avec un membre de DHKP-C et ce membre de DHKP-C, comme relaté dans le rapport du Comité P.

Le parquet fédéral souhaitait en réalité que l'officier de contact soit plus discret dans ses contacts avec Mme Erdal et son protecteur. En effet, cet officier de police avait proposé à la réunion du 17 février d'accompagner les deux intéressés au tribunal de Bruges ce qui aurait laissé entendre que la police fédérale et plus particulièrement la police judiciaire se chargeait des déplacements des deux personnes. Le Parquet fédéral a craint que cette proximité ne nuise à la procédure pénale en cours dès lors que son intention était de requérir l'arrestation immédiate des membres de DHKP-C. Les avocats de la défense auraient en effet pu remettre en cause le bien-fondé de cette arrestation immédiate dès lors que leurs clients étaient «escortés» par la police. Le Parquet fédéral a donc eu principalement comme souci de ne pas porter préjudice à la procédure judiciaire en cours.

Le parquet fédéral a également précisé, lors de cette réunion au Centre de crise, que les instructions qu'il donnait à cet officier de police ne concernaient que le volet judiciaire, n'ayant pas la compétence de donner la moindre instruction quant au volet administratif du dossier et plus particulièrement, quant au respect des conditions relatives à l'assignation à résidence de Madame Erdal.

Il m'apparaissait donc important de remettre les pendules à l'heure, le Parquet fédéral n'ayant pas la compétence d'interférer dans le volet relatif à l'assignation à résidence de Mme Erdal.

II Le volet Sûreté de l'Etat

A. Les notes de la Sûreté de l'Etat

J'ai au total reçu 5 notes de la SE traitant de la problématique de la surveillance de Mme Erdal depuis mon entrée en fonction à la tête du département de la Justice. Il s'agit des notes des 1er avril 2004, 3 avril 2004, 5 janvier 2005, 28 février 2005 et 8 avril 2005. Vous aurez pu constater au travers des rapports des deux Comités que j'ai chaque fois réservé une attention particulière à celles-ci.

Ces réactions se sont traduites par des réunions avec l'Administrateur général de la SE, des réunions que mon cabinet a organisées avec l'ensemble des services directement impliqués dans ce processus de surveillance (Parquet fédéral, SE, police fédérale, GIA, centre de crise, cabinet Intérieur) ainsi que par des courriers que j'ai adressés au Ministre de l'Intérieur, au Premier Ministre et à l'Administrateur général de la SE.

Petite remarque sur le rapport du Comité P en page 21, la remarque suivant laquelle la SE ne ferait pas la démonstration juridique suivant laquelle les services de police seraient mieux placés qu'elle pour assurer la surveillance de Mme Erdal. Je ne pense pas que telle soit la mission de la SE de dire aux autres services de sécurité quelles sont les missions légales qui leur incombent d'assumer.

Cela étant dit, au regard des différentes démarches que j'ai entreprises, ma volonté a toujours été de faire la clarté sur la mission de surveillance confiée à la SE par le Ministre de l'Intérieur de l'époque et de voir dans quelle mesure cette surveillance ne devait pas être ré-évaluée à la lumière de l'évolution du dossier.

Consciente des problèmes rencontrés par la Sûreté de l'Etat pour accomplir sa mission de surveillance à l'égard de Madame Erdal, j'ai souhaité réunir le 4 février 2005 et le 29 mars 2005 les différents services pour faire le point et évaluer au fur et à mesure les risques de fuite de Madame Erdal. Je rappelle cependant que le cabinet de la Justice, selon les Présidents des Comités P et R, ne disposait pas de l'ensemble « des documents secrets », s'ils existaient, qui lui auraient permis de procéder à une analyse juridique plus approfondie du rôle respectif des services impliqués dans la surveillance de Madame Erdal.

D'autre part, certains documents attestant d'une réquisition de la Sûreté par le Ministre de l'Intérieur de l'époque ne m'ont été transmis par la Sûreté de l'Etat qu'à la fin du mois de février 2005. Ces documents se limitent à la note de Madame Godelieve Timmermans du 6 avril 2001 et aux deux courriers des Ministres de l'Intérieur et de la Justice de l'époque prenant acte des conditions fixées par la SE à sa mission de surveillance.

L'enquête qui vient d'être réalisée par les deux Comités est, dès lors, essentielle à mes yeux pour mettre en perspective les décisions prises dans le passé, d'essayer de les interpréter, et d'évaluer au fil du temps la manière dont les services ont été amenés à accomplir leurs missions légales dans le contexte de ce dossier.

Au regard des constats posés par les deux Comités, je souhaiterais plus particulièrement examiner la mission de surveillance confiée à la SE dans ses aspects légaux et opérationnels.

LES QUESTIONS SOULEVÉES À PROPOS DU RÔLE LA SÛRETÉ DE L'ETAT

1er) Sur quelle base légale, la Sûreté de l'Etat intervient-elle dans le dossier Erdal ?

La lecture du rapport du Comité R fait apparaître plusieurs hypothèses :

- une mission de renseignement ;*
- une mission de protection ;*
- une mission d'ordre public ;*
- une mission de surveillance.*

Je pense que la Sûreté de l'Etat avait au moins deux motifs légaux d'intervenir dans le dossier Erdal.

a) Il y a tout d'abord sa mission légale principale à savoir le travail de renseignement consacré à l'article 7, 1°, de la loi du 30 novembre 1998 organique des services de renseignement et de sécurité qui justifie amplement qu'un service de renseignement s'intéresse de près à une organisation comme DHKP-C ainsi qu'à ses membres actifs sur notre territoire et ce dans la mesure où ce groupement pourrait constituer une menace pour la sûreté intérieure ou extérieure de l'Etat ou la pérennité de l'ordre démocratique et constitutionnel de la Belgique. C'est d'ailleurs sur cette base que je fais part au Ministre de l'Intérieur dans un courrier que je lui adresse le 20 mai 2005 de l'instruction donnée à la SE de récolter un maximum d'informations sur le comportement de Madame Erdal et de ses complices à l'approche de leur procès à Bruges.
Ceci n'est pas contesté par le rapport du Comité R.

b) Sur la base de l'article 5, § 2, de la même loi, le Ministre de l'Intérieur peut toujours requérir la SE pour ce qui concerne l'exécution des missions prévues à l'article 7 de la même loi lorsqu'elles ont trait au maintien de l'ordre public et à la protection des personnes. Dans ce cas, la SE agit sur la base des instructions du Ministre de l'Intérieur qui précise l'objet de sa réquisition et doit donner des indications précises sur les moyens à mettre en œuvre et les ressources à utiliser.

Ainsi que le souligne le Rapport du Comité R, il ressort des différents documents qui ont été portés à sa connaissance qu'une mission dépendant du Ministre de l'Intérieur ainsi que des instructions quant aux techniques à utiliser ont bien été données à la SE sur la base de l'article 5 en question. Le rapport souligne également le manque de clarté quant à cette réquisition mais ceci est vraisemblablement dû à la très grande discrétion exigée par le Ministre de l'Intérieur de l'époque. La mission de la SE est, dans ce contexte, une mission d'ordre public.

c) Enfin, quant à **la mission de protection** telle qu'elle est visée aux articles 7 et 8, 5°, de la loi du 30 novembre 1998, elle ne semble pas trouver sa place dans le présent dossier. Le Ministre de l'Intérieur n'a pas spécifiquement demandé dans ses réquisitions que les officiers de protection de la SE prennent en charge la protection de Mme Erdal. Il est important de souligner cet état de chose car les officiers de protection ont, dans le cadre des missions de protection, des pouvoirs de contrainte dont ne disposent pas les autres agents de la SE... Et je souscris en cela à l'analyse faite par le Comité R contrairement à ce que le Comité P a fait valoir lors de la réunion du 18 avril. Les agents de la filature ainsi que les agents en charge de l'observation de Mme Erdal ne peuvent être considérés comme des agents de la force publique au regard de l'article 1er, 2°, de la loi sur la détention préventive étant dépourvus de tout pouvoir de contrainte à l'égard des citoyens.

d) L'implication de la SE dans le contrôle du **respect des conditions de l'assignation à résidence** décidée par le Ministre de l'Intérieur.

Si, au vu de la réquisition qui a été faite par le Ministre de l'Intérieur de l'époque, la SE est tenue d'assurer une mission de surveillance dans le dossier Erdal, il est cependant peu clair si c'est aussi la SE qui doit veiller au respect des conditions de son assignation à résidence dès lors que la police est chargée de veiller aux conditions de déplacement de Mme Erdal lorsqu'elle souhaite quitter le lieu où elle est assignée à résidence. Si le Comité R arrive à la conclusion que la SE peut apporter sa contribution à cette occasion, il souligne cependant que d'autres dispositions légales sont à prendre en considération.

Ainsi, l'article 21 de la loi sur la fonction de police invite les services de police à veiller au respect des dispositions légales relatives à l'accès au territoire, au séjour, à l'établissement et à l'éloignement des étrangers. Quant à l'article 81 de la même loi, il a été modifié par la loi du 15 juillet 1996 pour exclure les services de renseignement des services compétents pour constater des infractions à la loi du 15 décembre 1980...

La Sûreté de l'Etat ne peut donc légalement intervenir pour faire respecter les dispositions de la loi du 15 décembre 1980.

Y avait-il une autre base légale d'intervention ? Qu'en est-il notamment de la mise en œuvre de la loi sur la détention préventive ? L'article 1er de cette loi dispose en effet qu'une arrestation en cas de flagrant délit ou de flagrant crime est soumise à des conditions spécifiques.

1 °) La privation de liberté ne peut en aucun cas dépasser 24h ;

2°) les agents de la force publique doivent mettre immédiatement à la disposition de l'officier de police judiciaire toute personne soupçonnée dont il a empêché la fuite...

3°) Tout particulier qui retient une personne prise en flagrant délit ou en flagrant crime dénonce immédiatement les faits à un agent de la force publique...

Si le Comité R souscrit au raisonnement que j'ai toujours défendu à savoir que Mme Erdal était une femme libre depuis que sa détention préventive avait pris fin et que sur le plan judiciaire elle était donc tout à fait libre de comparaître ou pas à son procès devant le tribunal correctionnel de Bruges, il souligne cependant à la page 64 de son rapport que « sur le plan purement juridique, les agents de la SE auraient pu procéder à l'arrestation. Au regard de l'article 1er, 3°, de la loi sur la détention préventive, ils peuvent en effet être considérés comme des « particuliers ». Certes, comme n'importe quel témoin d'un flagrant délit, la Sûreté de l'Etat aurait pu procéder à une rétention de Madame Erdal, dans l'attente d'une arrestation policière. Néanmoins, je pense que nous devons prendre en considération quelques éléments d'appréciation :

1° La démonstration qui est faite par le Comité R est, comme il l'indique lui-même une démonstration purement théorique. Le raisonnement du Comité R ne peut certainement pas conduire à détourner l'esprit de la loi sur la détention préventive en considérant que tout particulier disposerait d'un pouvoir de contrainte comme les officiers de police judiciaire. On en arriverait, par un tel raisonnement à cautionner l'idée d'une justice privée, ce qui est inacceptable ;

2° Cette rétention supposait l'existence d'un flagrant délit.

Comment la SE peut-elle constater le 27 février au soir que Mme Erdal en quittant la résidence qui lui est assignée par le Ministre de l'Intérieur, commet à ce moment précis un flagrant délit dès lors qu'elle n'a pas les contacts avec le membre de DHKP-C qui doit en principe avertir la police fédérale des déplacements de Mme Erdal à l'extérieur ? Et comme le souligne le rapport du Comité R, la Sûreté de l'Etat n'a pas toujours été complètement informée de toutes les autorisations dont disposait Mme Erdal pour quitter son lieu de résidence. Au moment où Mme Erdal quitte ce lieu, la SE ne sait donc pas si cette sortie est autorisée ou non par la police ;

3° Les agents de la Sûreté de l'Etat ont travaillé dans le cadre de cette surveillance et de cette filature en ayant comme seules informations celles qui ont été mises en évidence lors de la réunion du Centre de Crise, à savoir, que Mme Erdal est une femme libre d'aller et venir.

Enfin, comme le souligne le rapport du Comité R, « les agents de la filature ne disposaient pas de véhicules prioritaires. De surcroît, ce type d'intervention aurait certainement mis la sécurité des personnes en danger, en l'absence d'un dispositif sérieusement mis au point par anticipation ».

Au vu de ces éléments, il n'était donc pas raisonnable de penser que la SE aurait pu, de sa propre initiative, mettre en œuvre une telle arrestation. Je rappelle que la SE n'a pas de finalité policière ou judiciaire et doit être seulement considérée comme un service de renseignement. Ni plus, ni moins...

2°) les Conclusions du Comité R

Il ressort clairement des conclusions du Comité R que la SE a accompli ses missions dans le respect du cadre légal qui lui est assigné. Il s'agit à la fois d'une mission de renseignement et d'une mission ayant trait au maintien de la sécurité et de l'ordre public. Quant aux deux autres finalités à savoir le contrôle du respect des conditions de résidence de Mme Erdal et sa localisation sur le territoire belge en vue de son arrestation éventuelle, le Comité R estime que celles-ci ne sont pas juridiquement du ressort direct de la SE. Cela n'empêche pas que la SE pouvait apporter sa collaboration aux autres services mais cette collaboration ne pouvait conduire à la détourner de ses vraies missions légales. Or, la SE, a semble-t-il, fait plus que ce que la loi lui demande de faire.

Je souscris dans une très large mesure aux conclusions du Comité R sur le travail de la SE dans le cadre de ce dossier. J'ai personnellement toujours demandé à la SE d'assurer ces missions dans le respect de ses compétences légales, et plus particulièrement, dans ce dossier dès lors qu'il m'était difficile de juger correctement la portée réelle des réquisitions formulées par un ancien Ministre de l'Intérieur.

Je partage également les conclusions du Comité R quant au travail rigoureux qui a été réalisé par les agents de la filature de la SE qui n'avaient et je le répète clairement pas une obligation de résultat à atteindre... une opération de filature est toujours une opération qui repose sur de nombreux aléas. Il est en effet évident que la SE n'a pas un service de filature similaire à celui des services de police en ce sens que les finalités de ces services ne sont pas identiques. La filature de la SE est en effet orientée sur sa mission de renseignement et non sur une mission policière.

C. Les recommandations du Comité R

1° Veiller à sauvegarder les spécificités de la SE à savoir le travail du renseignement

Je partage sans réserve cette recommandation. Je suis en effet convaincue que la SE doit clairement se recentrer sur sa mission de renseignement par rapport aux autres missions qu'elle assume. Or, je constate que d'autres services de l'Etat ont tendance à se reposer sur la SE pour éviter d'accomplir des missions qui en principe leur incombent plus naturellement. A ce propos, j'ai déjà, par le passé, suggéré au Gouvernement de retirer des compétences de la SE l'ensemble des missions de protection qu'elle doit assumer lorsque des personnalités étrangères sont invitées sur notre territoire. Je pense, en effet, que cette mission relève plus du maintien de l'ordre public que du renseignement. Par ailleurs, la loi stipule clairement que les officiers de protection ne peuvent faire du renseignement dans le cadre de leurs missions de protection.

Le moment est également venu de s'interroger sur l'opportunité de maintenir l'article 5 de la loi dès lors qu'il instaure un régime juridique assez hybride, plaçant la SE entre le Ministre de l'Intérieur et le Ministre de la Justice, l'un disposant à son égard d'un pouvoir de réquisition, l'autre ayant la responsabilité de son organisation et de son bon fonctionnement.

A travers l'affaire Erdal, on voit que ce système a ses limites. Je sais que certains souhaitent privilégier une concentration des pouvoirs de la Sûreté de l'Etat et des pouvoirs de la police entre les mains d'un seul ministre, ce n'est pas ma conviction.

2° Veiller à renforcer et à optimiser la coordination entre les différents services de sécurité

Une fois de plus, je suis d'accord avec cette recommandation. Il y a encore un trop grand cloisonnement entre les services de sécurité ce qui empêche une approche intégrée des problèmes de sécurité.

Le même constat est posé à propos de la documentation des services. Certains ont certaines informations et d'autres ont d'autres informations.

C'est pourquoi le Gouvernement souhaite que l'OCAM/OCAD puisse rapidement être voté au Parlement pour qu'il y ait désormais une centralisation effective de toutes les informations pertinentes en matière de terrorisme et d'extrémisme auprès d'un seul et même organe et que les évaluations de cet organe puissent être partagées avec l'ensemble des services de sécurité.

3° Veiller à optimiser la tenue de la documentation de la SE

Je souscris entièrement à cette recommandation. Il n'est en effet pas normal que la SE ne soit pas en mesure de fournir rapidement l'ensemble d'un dossier lorsque le service d'enquête du

Comité R lui en fait la demande. La SE étudie en ce moment un nouveau système de banques de données avec des moteurs de recherche plus performants pour pouvoir améliorer sensiblement la tenue de sa documentation. Une première phase d'implémentation de ce nouveau système interviendra vers l'automne 2006.

Comme vous le savez, la procédure de recrutement du nouvel administrateur général de la SE est en cours. Il est dans mes intentions de profiter de la venue du nouvel Administrateur général pour prendre certaines réformes en adjoignant à l'équipe dirigeante de la SE des experts en management et en stratégie opérationnelle. Je souhaite que la SE connaisse une réelle stabilité au niveau de sa direction et que celle-ci soit judicieusement conseillée au vu de l'ensemble des missions de la SE et de l'évolution internationale de la communauté du renseignement.

4° Finaliser un protocole de collaboration entre la SE et l'Office des étrangers

Il est vrai que le rôle de la SE dans le cadre de la loi du 15 décembre 1980 est réduit et qu'il serait sans doute judicieux que des échanges d'informations puissent se concrétiser entre ces deux services par le biais d'un protocole.

Un projet de protocole est déjà actuellement quasiment finalisé mais des problèmes informatiques doivent encore être réglés ...Ce protocole pourrait donc être dans les meilleurs délais mis en œuvre. Je demande cependant à la SE de bien vouloir examiner la teneur de ce projet de protocole à la lumière des constats posés par le présent rapport du comité R. Par ailleurs, comme le souligne le Comité R, un officier de la SE est déjà présent auprès de l'office des étrangers depuis un certain temps en vue de faciliter les contacts entre les deux services.

III. Les Recommandations du Comité P

1° Chevauchements de compétences entre les services de renseignement et les services de police

Comme je l'ai déjà indiqué à propos des recommandations du Comité R, je suis convaincue que la SE doit se concentrer davantage sur sa mission de renseignement. Il est clair que ses interventions sont de plus en plus sollicitées dans le cadre des dossiers en matière de terrorisme et donc dans des dossiers judiciaires. Je pense que cette situation est inévitable vu la proximité du travail du renseignement et des recherches proactives des autorités judiciaires et policières. Toutefois, je suis d'accord pour que ces chevauchements soient limités strictement.

Si certains services de police se plaignent des empiétements de la SE dans le travail policier, je puis également vous dire que la SE se plaint des missions de renseignement des services de police et s'interroge régulièrement sur le fondement légal de ces missions de renseignement...

Je crois que nous devons clarifier les choses notamment en définissant les échanges d'informations entre ces services dans le respect de l'article 44 de la loi sur la fonction de police et en adoptant un protocole de collaboration entre ces deux services de sécurité.

Je partage aussi la conclusion du Comité P relative aux missions de protection dévolues à la SE qui se demande si de telles missions de police administrative relèvent bien du « core business » de la SE...

2° Une meilleure coordination opérationnelle entre les différents services de sécurité

Je partage également cette recommandation et suis d'avis qu'un premier pas sera fait dans le bon sens avec la création de TOCAM/OCAD qui réunira en son sein les principaux services impliqués dans la gestion de la sécurité sur notre territoire.

3° Recommandations sur le plan législatif

Le Comité P propose une réflexion sur la possibilité d'étendre l'ordonnance de prise de corps aux affaires correctionnelles. Je me suis déjà exprimée sur le sujet et je n'y suis pas favorable car la comparution libre doit rester pour moi la règle et l'ordonnance de prise de corps l'exception.

Nous sommes dans un Etat démocratique et le respect de la liberté d'aller et de venir de nos citoyens me semble fondamental.

Je ne suis pas sûre que la deuxième recommandation législative soit pertinente. Le fait d'élever le taux de la peine à un an à l'article 75 ne peut être décidé qu'en fonction du seul cas Erdal. Il est toujours dangereux de légiférer au cas par cas.

Enfin, comme je l'ai dit clairement dans mon introduction, un projet de loi est en préparation pour mieux définir le cadre légal des méthodes de recherche du renseignement...Mais je tiens à préciser que ce texte ne sera pas inspiré de la loi qui consacre les méthodes particulières de recherche pour les services de police dans la mesure où les finalités de ces services ne sont pas les mêmes.

Ce projet de loi veillera particulièrement au respect des droits et libertés des citoyens et à un juste équilibre entre ces droits et libertés et l'intérêt supérieur de l'Etat. »

L. Onkelinx